

การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี

โดย

นายวิทยา ดวงจันทร์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี

โดย

นายวิทยา ดวงจันทร์

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ปีการศึกษา 2559
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

PROVINCIAL OFFICE OF BUDDHISM'S ADMINISTRATION
UNDER INSURGENT SITUATION IN THE SOUTHERN BORDER
PROVINCES OF THAILAND: A CASE STUDY OF PATTANI PROVINCE

BY

MR WITTHAYA DUANGJAN

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR THE DEGREE OF MASTER OF POLITICAL SCIENCE
(PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC AFFAIRS)
EXECUTIVE PROGRAM IN PUBLIC ADMINISTRATION AND PUBLIC AFFAIRS
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
THAMMASAT UNIVERSITY
ACADEMIC YEAR 2016
COPYRIGHT OF THAMMASAT UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์

การค้นคว้าอิสระ

ของ

นายวิทยา ดวงจันทร์

เรื่อง

การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี

ได้รับการตรวจสอบและอนุมัติ ให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)

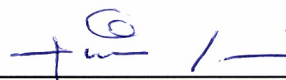
เมื่อ วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2560

ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์)

กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิน เกชาคุปต์)

คณบดี

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภสวัสดิ์ ชัยวาลย์)

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ	การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดน ภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี
ชื่อผู้เขียน	นายวิทยา ดวงจันทร์
ชื่อปริญญา	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ)
สาขาวิชา/คณะ/มหาวิทยาลัย	บริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ	รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิน เกษาคุปต์
ปีการศึกษา	2559

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี ด้านความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม (การศึกษา และวัฒนธรรม) และสภาพแวดล้อมทั่วไป รวมถึงศึกษาโครงสร้างและการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ผ่านยุทธศาสตร์และแผนงานของสำนักงานฯ เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) จากการค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือของทางราชการ งานเขียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี 3 กลุ่ม คือ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี และผู้ที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการคงอยู่ และการดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนา ในจังหวัดปัตตานีคือ ความปลอดภัย เพราะปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากประวัติศาสตร์ของอาณาจักรมลายูปัตตานี การปลุกกระดมและปลุกฝังแนวคิดแบ่งแยกดินแดน การบิดเบือนหลักคำสอนทางศาสนา ความแตกต่างทางภาษา ศาสนา และวัฒนธรรม รวมถึงปัญหาพื้นฐานอาทิ ปัญหาทางเศรษฐกิจ จากความยากจนของประชาชนในพื้นที่ ปัญหาความไม่เป็นธรรม

และการสร้างเงื่อนไขของข้าราชการบางส่วน ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหายาเสพติด ปัญหากลุ่มการเมือง กลุ่มอิทธิพลทางธุรกิจ และกลุ่มผู้กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี จำแนกผลกระทบของปัญหาได้ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านศาสนพิธี เช่น ชาวพุทธไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจตามประเพณีนิยมได้ตามปกติ ด้านศาสนิกชน เช่น ชาวพุทธที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนามีจำนวนลดน้อยลง ด้านศาสนสถานและศาสนวัตถุ เช่น ศาสนสถานและศาสนวัตถุมีความเสื่อมโทรม ชำรุด ผุพัง เพราะขาดทุนทรัพย์ในการก่อสร้างและซ่อมแซม และด้านศาสนทายาท เช่น ขาดพระที่มีความรู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีหน้าที่ในการสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยมีการบริหารจัดการกิจการพระพุทธศาสนาในทุกจังหวัดทั่วประเทศ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค ประกอบด้วยข้าราชการ จำนวน 6 คน มีหน้าที่ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานีทั้งหมด ตามแนวนโยบายของส่วนกลาง และยังมีผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีเป็นผู้บังคับบัญชาอีกด้วย นอกจากนี้จะต้องปฏิบัติงานภายใต้แนวนโยบายของผู้ว่าฯ แล้ว ผู้ว่าฯ ยังเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาปรับเพิ่มขึ้นและเงินเดือนข้าราชการ การให้เงินพิเศษเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน การพิจารณาวันขาด ลา มาสาย ของข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี แต่อำนาจในการจัดสรรข้าราชการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงการโอน การย้าย การสอบเพื่อขึ้นตำแหน่งที่สูงขึ้นยังเป็นอำนาจของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานส่วนกลางที่เป็นผู้กำหนดแผน นโยบายงบประมาณ ให้หน่วยงานส่วนภูมิภาคเป็นผู้นำไปปฏิบัติ โดยต้องมีการบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วนอย่างมีประสิทธิภาพ และเนื่องด้วยภารกิจหลักคือการสนองงานคณะสงฆ์ ทำให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีต้องสนองงานตามแนวทางของคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี ภายใต้การนำของมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี รวมถึงพระสังฆาธิการในจังหวัดอีกด้วย

ในส่วนของแผนงาน/โครงการ ผู้ศึกษาแบ่งได้ 2 ประเภทคือ 1. โครงการที่มีลักษณะเป็นงานประจำ จากการศึกษาพบว่าเป็นโครงการที่ไม่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ แต่สอดคล้องกับภารกิจหลักของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการสนับสนุน ส่งเสริม คุ้มครองพระพุทธศาสนา และโครงการประเภทนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทุกจังหวัดต้องดำเนินการ 2. โครงการที่สามารถพัฒนาและกำหนดรูปแบบได้เอง จากการศึกษาพบว่าเป็นโครงการที่มีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ อันเป็นการพัฒนา และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับพระภิกษุสงฆ์และชาวไทยพุทธในพื้นที่

อีกด้วย ในส่วนของการปฏิบัติงานพบว่ามีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ มีแนวทางการปฏิบัติงานที่ยืดหยุ่น โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของข้าราชการเป็นหลัก แต่มีปัญหาในเรื่องของข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณที่ไม่เพียงพอ การทำงานที่ยังคงมีความคลุมเครือและซ้ำซ้อนกันอยู่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด การที่ข้าราชการได้ปฏิบัติงานไม่ตรงตามวุฒิการศึกษาและความถนัดส่งผลให้การบริหารงานไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร และจำนวนบุคลากร ที่มีเพียง 6 คน ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

นอกจากนี้ยังพบว่า การบริหารงานใดก็ตามให้ประสบผลสำเร็จ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบาย กลยุทธ์ของผู้บริหาร ทีมงาน งบประมาณ ทรัพยากร นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเครื่องทุ่นแรงเพียงเท่านั้น หากแต่ต้องให้ความสำคัญกับ “พื้นที่” ด้วย ซึ่งพื้นที่จังหวัดปัตตานียังมีปัญหาคความไม่สงบอยู่ จึงขอเสนอแนะแนวทาง คือ ต้องเร่งสร้างความเข้มแข็งให้กับพระภิกษุสงฆ์และชาวไทยพุทธในพื้นที่ โดยการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูตอาสาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการจัดศูนย์ประสานงานระหว่างชุมชน และเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก และให้ความช่วยเหลือเมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น ตั้งเป้าให้วัดเป็นสถานที่ปลอดภัยสำหรับชาวพุทธ และต้องสะอาด สงบ ร่มรื่น เหมาะสำหรับเป็นที่ปฏิบัติธรรมและพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนมีการจัดกิจกรรมสาธิตศูนย์ฝึกอาชีพและจำหน่ายสินค้าชุมชนของศูนย์ฝึกอาชีพในวัด เพื่อให้ศาสนิกชนทุกศาสนาได้มีโอกาสพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน รวมถึงทำกิจกรรมพิเศษร่วมกัน เป็นการสร้างความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในพื้นที่ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

คำสำคัญ: บริบทเชิงพื้นที่, การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี

Independent Study Title	PROVINCIAL OFFICE OF BUDDHISM'S ADMINISTRATION UNDER INSURGENT SITUATION IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES OF THAILAND: A CASE STUDY OF PATTANI PROVINCE
Author	Mr Witthaya Duangjan
Degree	Master of Political Science (Public Administration and Public Affairs)
Major Field/Faculty/University	Executive Program in Public Administration and Public Affairs Political Science Thammasat University
Independent Study Advisor	Associate Professor Supin Kachacupt, Ph.D.
Academic Years	2016

ABSTRACT

This research on "Provincial Office of Buddhism's administration under insurgent situation in the southern border provinces of Thailand: A case study of Pattani province" aims to study about spatial context of Pattani province in terms of security, economics, society (education and culture) and general environment. Also, this is to study the administrative structure and management of the National Office of Buddhism to identify solutions in problem areas through organization's strategies and action plans, in order to provide guidelines for Buddhism administration in Southern border provinces by utilizing qualitative research through the methods of documentary research i. e. document, official document, writings from publications, related researches and in-depth interviews. There are three groups of the interviewees involved with Pattani Provincial Office of Buddhism's administrative management: officials of the National Office of Buddhism, officials of Pattani Provincial Office of Buddhism, and other related people.

The research shows that the key factors affect to the existence and implementation of Buddhism are the security. There were ideological conflicts occurring in the history of the Malay Kingdom of Pattani (Kerajaan Melayu Patani), such as: sedition, separatism, distortion of religious teachings, differences in languages, religions, and culture. Along with, some fundamental problems in local economics and poverty, lack of justice and unfair conditions made by some officials, education, narcotics, political factions, pressure groups, and offenders.

The effects of insurgency in Pattani area to Buddhism can be categorized into four main dimensions. First, religious ceremony, the Buddhists cannot practice their religious activities as usual. Second, religious followers, the Buddhists who have faith in Buddha's teachings are lessen. Third, religious locations and religious artifacts, they become deteriorated due to lack of fund. And fourth, religious inheritors, there are no monks for the propagation of Buddhism anymore.

The National Office of Buddhism's mission is to serve Buddhist monks and the Government of Thailand by managing Buddhist affairs nationwide. In Pattani province, there is Pattani Provincial Office of Buddhism as a regional office. The office consists of six government officials responsible for Buddhist affairs in Pattani province in accordance with central government policies under the supervision of Pattani governor. The provincial governor also have full authority to offer salary raise and promotion to officials officiating in Pattani Provincial Office of Buddhism, offering incidental benefit to motivate officials and taking a consideration on officials' attendance: absence, day-off, lateness. However, the officials allocation and examination for advancement are entirely authorized by the National Office of Buddhism.

The National Office of Buddhism is a central government agency who sets plans, policies and annual government statements of expenditure to regional agencies for implementation by integrating each regional functions efficiently. Due to the primary mission is to serve the Buddhist monks, Pattani Provincial Office of Buddhism, therefore, serves the policies of Pattani Buddhist monks under the supervision of the

Sangha Supreme Council of Thailand, Southern Sector, Primate Sector, Pattani Primate Province, and Buddhist ecclesiastical official monks within each province.

Furthermore, this project can be divided into two major types. First, the full-time projects. The study shows that these projects are not conform with spatial context, but they are in accord with the National Office of Buddhism's main mission which are to promote and to protect Buddhism, and this type of projects need to be executed in every provincial offices. Second, the customizable projects, these projects can be developed and formed by the project owner. They are matched with spatial context. This can create good relations between Thai Buddhists and Thai Muslims, and also strengthens Buddhist monks and Buddhists in the mentioned areas. Moreover, the operation is matched with spatial context because of the flexible and officials' safety-first policy, despite of some problems: lack of fund and indefinable working process within the provincial offices of Buddhism and provincial cultural office. The officials' degree and skills are not matched with their postings and that affects to their performance. And thus, six officials are not adequate to fully support the Buddhist missions in Pattani.

Finally, in order to have a successful management, not only policy, tactic, teamwork, fund, resource, innovation or technology, but also, "spatial context" plays an important role. Pattani still has some insurgencies nowadays. The suggested solution is to immediately strengthen Southern border provinces' monks and Buddhists' belief by using the high-potential voluntary Buddhist missionaries' skills to maintain Buddhism in these areas. Also, cooperative centers and officers are required to assist and facilitate when it comes to violent situations. Besides, Buddhist temples are aimed to be safe places with cleanliness and calmness for the Buddhists to practice their religious activities and relaxation. Occupational training center and also its community mall can be set up within the Buddhist temple areas so people from any religions are able to gather, communicate, exchange their opinions and participate activities. The goal is to build strong harmonious community with better understanding.

Keywords: Spatial context, Pattani Provincial Office of Buddhism's administrative management

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระนี้ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุพิณ เกษาคูปต์ อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสันต์ เหลืองประภัสร์ ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่ให้คำแนะนำในการศึกษาค้นคว้า เพิ่มเติมเนื้อหา และปรับปรุงแก้ไข ทำให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้เกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณคณาจารย์หลักสูตรบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร (EPA) ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ให้ความรู้ และเปิดประสบการณ์ใหม่ๆ ให้ผู้ศึกษาตั้งแต่วันแรกที่เริ่มเรียน จนกระทั่งวันสุดท้ายของการเรียนในหลักสูตร ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตรทุกท่านที่ช่วยอำนวยความสะดวก และให้คำแนะนำในการปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของมหาวิทยาลัยตลอดระยะเวลาที่ศึกษา ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ EPA27 ทุกคนที่ร่วมกันฝ่าฟันและเป็นกำลังใจให้กันจนสำเร็จการศึกษา ขอขอบคุณชาวสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สำนักงานเลขานุการกรม กองพุทธศาสนสถาน และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี) รวมถึงผู้ให้ข้อมูลทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลจนทำให้การค้นคว้าอิสระนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ขอขอบคุณพ่อแม่และครอบครัวดวงจันทร์ทุกคน ที่คอยสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ผู้ศึกษาก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง และสุดท้ายต้องขอขอบคุณตัวเองที่ไม่ท้อแท้และพยายามต่อสู้จนสำเร็จการศึกษา

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน หากมีข้อบกพร่องหรือผิดพลาดประการใดผู้ศึกษาขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียวและจะขอปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

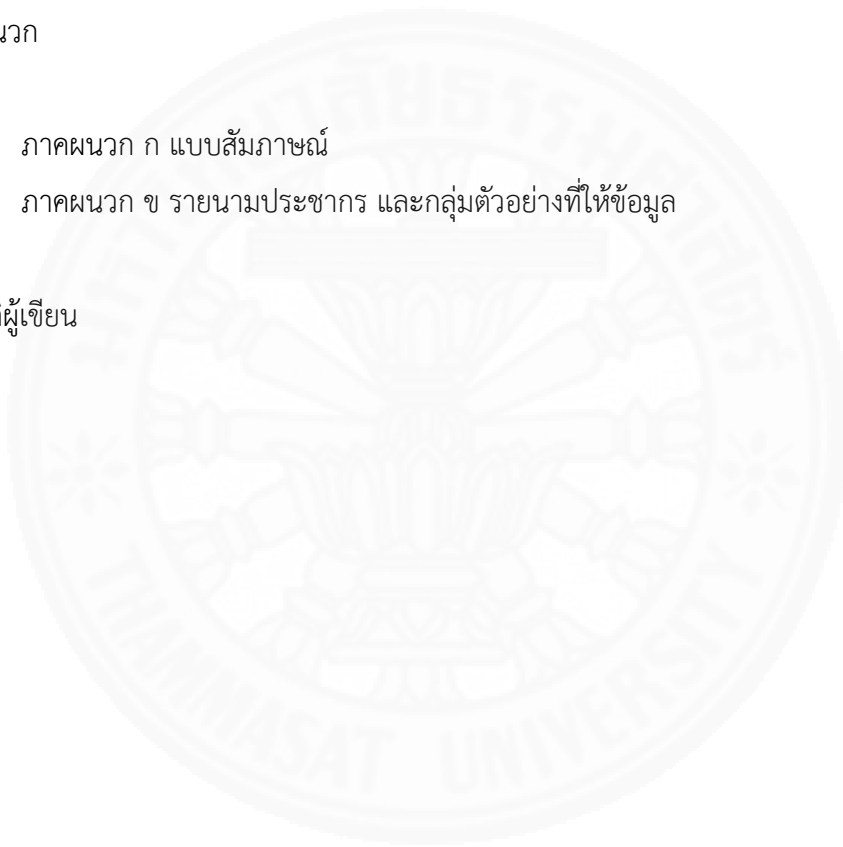
นายวิทยา ดวงจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(8)
สารบัญตาราง	(12)
สารบัญภาพ	(13)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.3 วิธีการศึกษา	6
1.4 ขอบเขตการศึกษา	8
1.5 คำถามการศึกษา	8
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	9
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	9

บทที่ 2	วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	12
2.1	แนวคิดและทฤษฎีการบริหารราชการส่วนภูมิภาค	12
2.2	แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร	13
2.3	แนวคิดและทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ	19
2.4	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	22
2.5	กรอบในการศึกษาวิเคราะห์	27
บทที่ 3	บริบทเชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานี	30
3.1	ความเป็นมาและสภาพแวดล้อมทั่วไป	30
3.2	สังคม (การศึกษาและวัฒนธรรม)	32
3.3	เศรษฐกิจ	36
3.4	ความมั่นคง	37
บทที่ 4	การบริหารงานและโครงสร้างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	40
4.1	การบริหารราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	40
4.1.1	ราชการบริหารส่วนกลาง	41
4.1.2	ราชการบริหารส่วนภูมิภาค	44
4.2	สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี	47
บทที่ 5	ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติสู่การนำไปปฏิบัติ	54
5.1	ยุทธศาสตร์และนโยบายรัฐในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้	54
5.2	ยุทธศาสตร์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสู่การนำไปปฏิบัติ	59
5.3	สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกับการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนา ในจังหวัดปัตตานี	69

	(11)
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	73
6.1 สรุปผล	73
6.2 ข้อเสนอแนะ	77
รายการอ้างอิง	81
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์	86
ภาคผนวก ข รายนามประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล	98
ประวัติผู้เขียน	99

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 ตารางแสดงศาสนสถานในจังหวัดปัตตานี	34
3.2 ตารางแสดงสถานศึกษาในจังหวัดปัตตานี	35

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 ภาพการวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS สู่อารววงกลยุทธ์	16
3.1 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดปัตตานี	31
3.2 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของผู้นับถือศาสนาต่างๆ ในจังหวัดปัตตานี	33
4.1 แผนภูมิโครงสร้างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ	46
4.2 แผนภูมิแสดงสายการบังคับบัญชาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี	50

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

“การธำรงความเจริญมั่นคงของพระศาสนา จึงน่าที่จะเน้นที่การแนะนำให้เห็นประโยชน์ของการศึกษาปฏิบัติธรรมเป็นสำคัญ เมื่อประโยชน์แห่งการปฏิบัติธรรมเกิดขึ้นแล้ว ก็จะมีพลังใจและจะชวนชวนศึกษาปฏิบัติให้สูงขึ้น และเมื่อชาวพุทธ รู้ธรรมะ ปฏิบัติธรรมกันอย่างถูกต้องทั่วถึงมากขึ้น พระศาสนาก็จะเจริญมั่นคง”¹ ความตอนหนึ่งในพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานเพื่อเชิญไปอ่านในการเปิดประชุมใหญ่ของสมาคมพุทธศาสนาทั่วราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๒๘

ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นสามสถาบันหลักที่หลอมรวมและก่อเกิดความเป็นชาติไทยตราบนานทุกวันนี้ พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งศาสนาหนึ่งของประเทศไทย นอกจากจะเป็นศาสนาที่ประชาชนนับถือมากที่สุดในประเทศแล้ว ยังเป็นศาสนาที่พระมหากษัตริย์มีความเลื่อมใส ศรัทธา นอกจากจะทรงเป็นพุทธมามกะแล้ว ยังทรงผนวชเป็นพระภิกษุอีกด้วย อีกทั้งยังทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก คือทรงให้ความอุปถัมภ์ศาสนาทุกศาสนาในประเทศไทย กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่อยู่คู่สังคมไทยมาช้านาน ดังจะเห็นได้จากร่องรอยทางอารยธรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สุโขทัย กำแพงเพชร พระบรมธาตุในจังหวัดนครปฐม นครศรีธรรมราช เวียงกุมกาม จังหวัดเชียงใหม่ เรื่องเล่าของวีรชนต่างๆ นิทานปรัมปรา ก็มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนามารวมถึงขนบธรรมเนียม ประเพณีต่างๆ ที่มีการสืบสาน สืบทอดมาอย่างช้านาน ก็ล้วนแล้วแต่เป็นหลักฐานของความผูกพันระหว่างชนชาติไทยกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ²เป็นองค์การหลักในการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาสู่ความมั่นคง สังคมดำรงศีลธรรม นำสันติสุขอย่างยั่งยืน เป็นหน่วยงานราชการระดับกรมไม่สังกัดกระทรวงใด โดยขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะ

¹ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, แนะนำสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, วีดิทัศน์, (นครปฐม: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560).

² สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, รายงานประจำปี 2559 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560).

สงฆ์และรัฐบาล โดยการเสริมสร้างให้สถาบันและกิจกรรมพระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืน สนับสนุน ส่งเสริมและจัดการการศึกษาสงฆ์และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาให้มีความรู้คู่คุณธรรม จัดการศึกษาสงฆ์เพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมเผยแผ่ทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง ตลอดจนดำเนินการ ให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนาโลก และพัฒนาการดูแลรักษาและจัดการศาสน สถานและศาสนสมบัติให้เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและสังคม

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติประกอบด้วยส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตาม กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ.2557 แบ่งหน่วยงานใน ส่วนกลางออกทั้งหมด 7 หน่วยงานหลัก ได้แก่ สำนักงานเลขานุการกรม กองพุทธศาสนสถาน กอง พุทธศาสนศึกษา กองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม สำนักงานศาสนสมบัติ สำนักงานพุทธมณฑล และในส่วนภูมิภาคมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ทุกจังหวัดทั้งหมด 76 จังหวัด มีบุคลากรประกอบไปด้วย ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ ลูกจ้างเหมา บริการ ลูกจ้างชั่วคราว พนักงานราชการ และพนักงานศาสนการ รวมทั้งหมดกว่าหนึ่งพันสามร้อยคน

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ และรายงานข้อมูล สารสนเทศด้านพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไข ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน โครงการของหน่วยงานในความดูแลของ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคให้หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทราบ ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลางในจังหวัด ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็น ศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งภูมิปัญญาของชุมชน ส่งเสริมให้มีศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทาง พระพุทธศาสนาของจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และ ด้านพุทธศาสนศึกษา ตลอดจนดูแลและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด ภายในจังหวัดให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา รับสนองงาน ประสานงาน และสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ รวมถึงการดำเนินการตาม นโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและประสานการดำเนินงานในการ ปฏิบัติศาสนพิธีและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติงานตามกฎหมายในความ รับผิดชอบของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการ จังหวัดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย และปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงาน อื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด จะดำเนินการตามนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ส่วนกลาง) ซึ่งบริบทของพื้นที่ การทำงาน สภาพแวดล้อมย่อมแตกต่างกันไป บริบทของจังหวัดในภาคเหนืออาจจะเจอกับภัยพิบัติแผ่นดินไหว หรือปัญหาหมอกควัน จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออาจเผชิญกับปัญหาภัยแล้ง หรือความหนาวเย็นของอากาศ จังหวัดในภาคใต้อาจเผชิญกับปัญหาน้ำท่วม ดินถล่ม หรือปัญหาจากความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นปัญหาที่เกิดจากความขัดแย้งของคนในพื้นที่ในเรื่องของความแตกต่างทางด้านศาสนา ภาษา วัฒนธรรม ความศรัทธา รวมถึงเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งสามารถจัดการได้ยากกว่าปัญหาที่เกิดจากธรรมชาติ ผู้ศึกษาจึงสนใจในการศึกษาการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถึงวิธีการในการบริหารงานอย่างไร ในบริบทของพื้นที่ที่มีความขัดแย้งและแตกต่างกันโดยเฉพาะด้านศาสนา ซึ่งเป็นภารกิจหลักขององค์การในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาท่ามกลางสภาพสังคมที่ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

ปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นอุปสรรคสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายของภาครัฐ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจในการดูแลกิจการทางพระพุทธศาสนาด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายในการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาทั่วประเทศ ผ่านทางสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทั้ง 76 จังหวัดทั่วประเทศ ซึ่งทุกจังหวัดจะมีกรอบนโยบายและแผนงานที่เหมือนกัน ยกเว้น แผนงานแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้³ ที่มีพิเศษเฉพาะจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้ง 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส แผนงานนี้ขับเคลื่อนโดย โครงการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลผลิตของโครงการคือ 1. ส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ 2. สร้างความสมานสัมพันธ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดินแดนสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นส่วนหนึ่งของอดีตอาณาจักรปัตตานี ซึ่งเป็นอาณาจักรอิสระอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกของแหลมมลายูที่อยู่ระหว่างสองอารยธรรม คือพุทธและมุสลิม หากพิจารณาย้อนกลับศึกษาความเป็นมาในอดีต จะพบว่าเหตุการณ์ที่เป็นเหตุของปัญหาในปัจจุบันเกิดขึ้นจาก การผนวกรัฐปัตตานีเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรสยาม (พ.ศ. 2329⁴) มีการแข็ง

³ กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *แผนงาน/ผลผลิต/กิจกรรม/โครงการ ประจำปีงบประมาณ 2558 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ* (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน, (เอกสารอัดสำเนา), 2559).

⁴ กรมศิลปากร, *พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ รัชกาลที่ 1-2* (กรุงเทพมหานคร : ป.พิศนาคการพิมพ์, 2506).

ขึ้นต่อต้านอำนาจครอบงำของสยามเป็นระยะๆ จากนั้นสยามปรับโครงสร้างการปกครองเมืองปัตตานี แบ่งแยกเป็น 7 หัวเมือง คือ ปัตตานี ยะลา ยะหริ่ง ะแงะ ราชัน สายบุรี และหนองจิก เจ้าเมืองในแต่ละเมืองได้รับการแต่งตั้งโดยตรงจากรัฐสยามในกรุงเทพฯ มีการย้ายชาวไทยพุทธเข้าไปอยู่ในเจ็ดหัวเมืองเหล่านี้ เพื่อสร้างสมดุลอำนาจในเชิงเชื้อชาติ และป้องกันการคุกคามจากชาวพื้นเมืองที่ไม่พอใจ ซึ่งเกิดความขัดแย้งระหว่างประชาชนใน 7 หัวเมืองกับรัฐสยามเป็นระยะๆ ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการแบ่งอาณาเขตการปกครองภาคใต้ใหม่ (พ.ศ. 2449) โดยการปรับ 7 หัวเมืองให้เหลือเพียง 4 หัวเมือง คือ ปัตตานี ยะลา สายบุรี และะแงะ รวมอยู่ในเขตมณฑลปัตตานี ต่อมาในปี พ.ศ.2476 มีประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแห่งราชอาณาจักรสยาม จัดระเบียบบริหารราชการเป็นส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น มณฑลปัตตานีจึงแบ่งออกเป็น 3 จังหวัด คือ จังหวัดปัตตานี (ประกอบด้วยเมืองปัตตานี ยะหริ่ง หนองจิก และสายบุรี) จังหวัดยะลา (ประกอบด้วยเมืองยะลา และรามันท์) และจังหวัดนราธิวาส (เดิมคือเมืองะแงะ) ถึงปัจจุบัน⁵

จังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน แม้ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่จะนับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็ยังมีร่องรอยของศาสนสถานในพระพุทธศาสนาอยู่หลายแห่ง ไม่ว่าจะเป็นเมืองโบราณบ้านจาละ เมืองโบราณบ้านประแว และเมืองโบราณบ้านวัด ซึ่งกรมศิลปากรได้เคยดำเนินงานทางโบราณคดี พบซากโบราณสถานที่เป็นสถูปเจดีย์หลายแห่งกระจัดกระจายอยู่ รวมถึงวัดช้างให้ วัดคูบ้านคูเมืองปัตตานี เก่าแก่กว่า 300 ปี มีวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาทั้งหมด 83 วัด แบ่งเป็น มหานิกาย 77 วัด และธรรมยุต 6 วัด มีพระภิกษุทั้งหมด 326 รูป แบ่งเป็น มหานิกาย 306 รูป ธรรมยุต 20 รูป และสามเณรทั้งหมด 41 รูป แบ่งเป็น มหานิกาย 39 รูป ธรรมยุต 2 รูป⁶

⁵ พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์, “การศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี,” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยธรรมศาสตร์, 2552).

⁶ กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, *แผนงาน/ผลผลิต/กิจกรรม/โครงการ ประจำปีงบประมาณ 2558 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ* (กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน, (เอกสารอัดสำเนา), 2559).

สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ก็ยังคงมีอยู่จวบจนปัจจุบัน ดังที่ปรากฏผ่านสื่อต่างๆ โดยปัญหานี้เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลายาวนานและยังหาข้อยุติไม่ได้ อีกทั้งยังเพิ่มระดับความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ และส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ความหวาดกลัว ความหวาดระแวง และการปรับตัวในชีวิตประจำวันของประชาชนในพื้นที่เพื่อให้ตนเองอยู่รอดภายใต้สถานการณ์ที่ไม่สงบ ไม่ยกเว้นแม้แต่บุคคลในกลุ่มพระภิกษุ สามเณร ที่ปฏิบัติศาสนกิจอยู่ในพื้นที่ เหตุการณ์ความไม่สงบ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2558 คนร้ายลอบวางระเบิดในเขตเทศบาลตำบลตะลุบัน บริเวณด้านหลังสถานีตำรวจภูธรสายบุรี จังหวัดปัตตานี เป็นเหตุให้พระภิกษุและซุตริรักษาความปลอดภัยพระเสียชีวิต 2 ราย และมีพระภิกษุพร้อมซุตริรักษาความปลอดภัยพระ บาดเจ็บพร้อมด้วยประชาชนจำนวนหนึ่ง เหตุการณ์ครั้งนั้นสร้างความเศร้าโศกและสลดใจแก่ชาวพุทธทั่วประเทศ พระสงฆ์จึงต้องมีการปรับตัว และปรับวิธีการปฏิบัติศาสนกิจให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ การงดออกบิณฑบาต หรือการออกบิณฑบาตโดยมีกำลังของเจ้าหน้าที่ทหารคอยคุ้มกัน การเผยแพร่หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางด้านหลักคำสอนของศาสนาเป็นอย่างมาก การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาภายใต้สถานการณ์ที่ไม่ปลอดภัย การคัดค้านเรื่องการสร้างพุทธมณฑลในจังหวัดปัตตานีเพราะถือว่าเป็นการเหยียดย่ำจิตใจคนมุสลิมในพื้นที่ ซึ่งการสร้างพุทธมณฑลประจำจังหวัดถือเป็นหนึ่งในภารกิจของรัฐในการสนับสนุน ส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาสำคัญของพระพุทธศาสนาในการดำรงอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นปัญหาสำคัญของเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจในประเด็นที่ว่า ภายใต้สถานการณ์ที่ไม่ปกติ รัฐโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีมีการบริหารงานอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 ศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี ด้านความมั่นคง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม (การศึกษา และวัฒนธรรม) และด้านสภาพแวดล้อมทั่วไป

1.2.2 ศึกษาโครงสร้างและการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

1.2.3 ศึกษายุทธศาสตร์และแผนงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

1.2.4 เสนอแนะแนวทางการบริหารงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

1.3 วิธีการศึกษา

ในการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี” ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด 3 กลุ่ม คือ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี และผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับการค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือของทางราชการ งานเขียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่ออธิบายและตอบคำถามการศึกษาให้เกิดความชัดเจน

1.3.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็น 3 กลุ่มโดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 คือ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งหมายถึง ข้าราชการทุกระดับ ที่เป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดและติดตามการดำเนินโครงการและกิจกรรมของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ในกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ หรือที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. ข้าราชการประเภทวิชาการ ระดับอำนวยการ จำนวน 3 คน
2. ข้าราชการประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 3 คน
3. ข้าราชการประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการ/ปฏิบัติการ จำนวน 2 คน
4. ข้าราชการประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน จำนวน 1 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 คือ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย

1. ข้าราชการประเภทวิชาการ ระดับอำนวยการ จำนวน 1 คน
2. ข้าราชการประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน
3. ข้าราชการประเภทวิชาการ ระดับชำนาญการ/ปฏิบัติการ จำนวน 3 คน
4. ข้าราชการประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน จำนวน 1 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 คือ ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่สังกัดหน่วยงานภาครัฐอื่นที่ไม่ใช่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี

1. พระสังฆาธิการในจังหวัดปัตตานี จำนวน 3 รูป

2. ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ภาครัฐอื่นๆ จำนวน 4 คน

1.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือแต่ละชั้น รวมทั้งหมด 2 ประเภท ได้แก่

(1) การวิเคราะห์เอกสาร ผู้ศึกษาจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือของทางราชการ งานเขียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแผนงานแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาและการบริหารงานพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

(2) แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

1.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ผู้ศึกษาสืบค้นและตรวจสอบเอกสาร หนังสือ บทความวิจัย เอกสารราชการ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับและแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับแผนงานแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถานการณ์ของพระพุทธศาสนาและการบริหารงานพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

ขั้นที่ 2 ผู้ศึกษาสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง (In-depth Interview) 3 กลุ่ม คือ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี และผู้ที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 3 ศึกษา วิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตอบคำถามการศึกษาตามวัตถุประสงค์

1.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือของทางราชการ งานเขียนจากสื่อสิ่งพิมพ์ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ ดังนี้

(1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

(2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบพรรณนา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนก จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่างๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.5 ข้อจำกัดการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการเก็บข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี และผู้ที่เกี่ยวข้อง อาจมีข้อจำกัดในการให้ข้อมูล หรืออาจมีความไม่สะดวกในการให้ข้อมูล เนื่องจากจังหวัดปัตตานี เป็นจังหวัดที่มีปัญหาเรื่องความไม่สงบ อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในกรณีที่เกิดเหตุไม่สงบขึ้น ผู้ศึกษาอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการเก็บข้อมูล ให้ได้มาซึ่งข้อมูลเพื่อประกอบการตอบคำถามการศึกษาตามวัตถุประสงค์

1.4 ขอบเขตการศึกษา

งานศึกษานี้ศึกษาการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ในแง่ของบริบทเชิงพื้นที่ บริบทเชิงนโยบาย และการบริหารงาน ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดได้รับการสั่งการจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในฐานะผู้กำหนดแนวทางการดำเนินงานและเป็นผู้ออกแบบแผน/นโยบาย มาปฏิบัติในพื้นที่จริง

งานศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการสืบค้นจากเอกสารราชการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี เอกสารที่เกี่ยวข้อง งานเขียนเชิงวิชาการ และการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผู้บริหารและบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี และผู้ที่เกี่ยวข้อง

1.5 คำถามการศึกษา

1.5.1 สถานการณ์ความไม่สงบและความแตกต่างกันทางด้านศาสนา เป็นปัญหาต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาและการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีอย่างไร

1.5.2 การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดปัตตานีควรต้องเป็นอย่างไร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาและข้อจำกัดในการบริหารงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

1.6.2 เป็นข้อมูลในการวางแผนและปรับกลยุทธ์ในการบริหารงานพระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้ตอบสนองกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้โดยตรงจุด

1.6.3 ทำให้ได้แนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานีและจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.6.4 เป็นฐานข้อมูลทางวิชาการในการนำไปศึกษาต่อยอด ตลอดจนนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานขององค์กรอื่นๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ต่อไป

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 การบริหารงานพระพุทธศาสนา หมายถึง การดำเนินงานของบุคลากรในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์การบริหารงานพระพุทธศาสนา ตามที่ได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุม และส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ โดยเป็นอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านการเผยแผ่ 5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ โดยผู้บริหารในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้กำหนดกลยุทธ์ กลวิธีในการวิเคราะห์ วางแผน กำหนดนโยบาย และสั่งการมอบหมายนโยบายให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งก็คือบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ภายใต้การควบคุมการดำเนินงานของผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี จนเป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.7.2 ผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หมายถึง คณะผู้บริหารสำนักงานฯ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในสำนักงานฯ รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 3 คน ผู้ตรวจราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 4 คน ผู้อำนวยการกอง/สำนัก/สำนักงาน/สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทั่วประเทศ (ผู้อำนวยการระดับสูง/ซี9)

1.7.3 บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หมายถึง ข้าราชการ พนักงานราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างเหมาบริการ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

1.7.4 บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี หมายถึง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างเหมาบริการ สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี

1.7.5 พระสังฆาธิการ หมายถึง พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์ นับตั้งแต่ตำแหน่งเจ้าคณะภาคลงมาจนถึงตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าอาวาส

1.7.6 คณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี หมายถึง พระภิกษุที่ได้รับการบรรพชาอุปสมบทจากพระอุปัชฌาย์ และมีการอยู่ประจำที่วัดในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยมีเจ้าคณะจังหวัดปัตตานีเป็นผู้ปกครองสูงสุดในจังหวัดปัตตานี

1.7.7 แผนงานแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง แผนงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีกองพุทธศาสนสถาน เป็นผู้รับผิดชอบแผนงานในส่วนกลาง และมีสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดในพื้นที่ชายแดนใต้ ประกอบไปด้วย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา สตูล ยะลา ปัตตานี และนราธิวาส เป็นผู้ประสานและปฏิบัติงานในพื้นที่จริง

1.7.8 บริบทเชิงพื้นที่ หมายถึง สภาพแวดล้อม สถานการณ์ และเงื่อนไขต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

1.7.9 ศาสนพิธี หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่เกี่ยวข้องปฏิบัติในศาสนา ศาสนพิธีต่างๆ ช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เป็นสิ่งตอกย้ำใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยม ศาสนพิธีจึงเป็นพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมา เป็นระเบียบแบบแผนอันดีงามที่ควรรักษาไว้คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป

1.7.10 ศาสนิกชน หมายถึง ผู้ที่ยอมรับและนับถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชีวิต ยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามหลักธรรม คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์

1.7.11 ศาสนสถาน หมายถึง สถานที่หรือสิ่งก่อสร้าง ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในกิจการพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็น ใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนา เป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ เป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ซึ่งพุทธศาสนิกชนนิยมไปกราบไหว้บูชา และร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ สถูป และสำนักสงฆ์ เป็นต้น

1.7.12 ศาสนวัตถุ หมายถึง วัตถุที่เกี่ยวข้องเนื่องทางพระพุทธศาสนา มักเป็นสิ่งที่เคารพบูชา เช่น พระพุทธรูป พระไตรปิฎก รวมไปถึงวัตถุหรือโบราณวัตถุที่แสดงการสืบทอดของพระพุทธศาสนา

1.7.13 ศาสนทายาท หมายถึง ผู้เผยแพร่หลักธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เข้าสู่ธรรมวินัยปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา มีการฝึกฝน อบรม ขัดเกลาชีวิตมุ่งสู่ความหลุดพ้น นอกจากนั้นยังต้องทำหน้าที่ฝึกฝนอบรมพุทธศาสนิกชน ช่วยเหลือสังคม และเป็นผู้นำในการประกอบศาสนกิจ

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี” ผู้ศึกษาได้สืบค้นและรวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การศึกษารั้งนี้เกิดความสำเร็จ สมบูรณ์ ดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีการบริหารราชการส่วนภูมิภาค

ในการจัดทำบริการสาธารณะ รัฐบาลจำเป็นที่จะต้องดำเนินการทุกวิถีทางที่ให้ประชาชนได้รับบริการดังกล่าวอย่างเสมอภาคทั่วถึง ดังนั้นจึงต้องมีการตั้งหน่วยงานในภูมิภาคต่างๆ หรือจังหวัดต่างๆ เพื่อเป็นตัวแทนของหน่วยราชการส่วนกลางในการบริการประชาชน พร้อมทั้งมอบอำนาจการใช้ดุลพินิจบางประการเพื่อให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผล สะดวก รวดเร็ว สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยที่ราชการส่วนภูมิภาคถือเป็นส่วนหนึ่งของราชการส่วนกลาง และผู้ที่ไปปฏิบัติราชการในส่วนภูมิภาคก็ได้รับการแต่งตั้งไปจากหน่วยงานส่วนกลาง ดังนั้นราชการส่วนกลางยังต้องรับผิดชอบในการกระทำของราชการส่วนภูมิภาคอยู่¹

แนวคิดพื้นฐานที่เปรียบเสมือนกรอบความคิดใหญ่ในการจัดการบริหารราชการส่วนภูมิภาคก็คือ แนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจ (Decentralization) ความหมายโดยกว้างคือ การจัดสรร/แบ่งปันอำนาจการตัดสินใจอันเกี่ยวข้องกับกิจการสาธารณะ (Public Affairs) ของรัฐส่วนกลางไปยังหน่วยงานหรือองค์กรอื่นๆ โดยสามารถแจกแจงขอบข่ายรูปแบบของการกระจายอำนาจออกมาได้ 5 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) การกระจายอำนาจโดยจำเป็นหรือโดยปริยาย 2) การแปรรูปกิจการของภาครัฐ 3) การกระจายอำนาจภายใต้หลักการแบ่งอำนาจ 4) การกระจายอำนาจภายใต้หลักการมอบอำนาจ 5) การกระจายอำนาจภายใต้หลักการโอนอำนาจ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี เป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นส่วนกลาง หากพิจารณาจากการแจกแจงรูปแบบการกระจายอำนาจทั้ง 5 ลักษณะข้างต้นนั้น พบว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดตรงกับรูปแบบการกระจายอำนาจภายใต้หลักการแบ่งอำนาจ

¹ ธันยวัฒน์ รัตนศักดิ์, *การบริหารราชการไทย (Thai Public Administration)* (เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555), 143-144.

การกระจายอำนาจภายใต้หลักการแบ่งอำนาจ (Deconcentration) หมายถึง การแบ่งอำนาจของรัฐบาลกลางไปยังองค์กรในระดับรองที่ออกไปทำงานในพื้นที่นอกศูนย์กลางหรือท้องถิ่น โดยที่องค์กรภายใต้หลักการแบ่งอำนาจนี้จะมีอิสระตามสมควรในการตัดสินใจต่างๆ ภายในพื้นที่ที่ตนดูแล แต่ทั้งนี้อำนาจการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายต่างๆ ยังคงอยู่ที่ส่วนกลาง เพราะตัวองค์กรและบุคลากรตามหลักการแบ่งอำนาจยังคงถือว่าเป็นของส่วนกลาง ซึ่งการกระจายอำนาจในลักษณะนี้มักเกิดขึ้นภายในระบบราชการโดยการแบ่งเอาภารกิจและอำนาจหน้าที่ออกไปยังองค์กรที่ทำงานอยู่ภายในพื้นที่ท้องถิ่นเพื่อจัดทำบริการในพื้นที่นั้นๆ อย่างมีเอกภาพภายใต้องค์กรเดียว บางครั้งจึงเรียกการกระจายอำนาจในลักษณะนี้ว่า “การกระจายอำนาจทางการบริหาร” (Administrative Decentralization)²

2.2 แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร

การบริหาร (Administration) เป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการดำเนินกิจการขององค์กรเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ การบริหารจึงเป็นเครื่องมือขององค์กรและเป็นตัวสะท้อนถึงผลของการปฏิบัติให้ทราบถึงความเจริญก้าวหน้าขององค์กรนั้น การบริหารเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยกลุ่มคนร่วมกันทำงานและประสานงานกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้งานนั้นประสบความสำเร็จ โดยอาศัยวิธีการหรือกระบวนการที่เรียกว่า One Best Way (วิธีการที่ดีที่สุด) ในการขับเคลื่อนกระบวนการต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นระบบ มีการวัดผลการดำเนินงานที่ชัดเจน ผู้ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และกิจกรรม มิใช่เป็นเพียงผู้รับคำสั่งจากผู้บริหารเพียงอย่างเดียว³ การบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ต้องอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุสิ่งของ (Material) และวิธีการปฏิบัติงาน (Method) เป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนงาน โดยผู้บริหารต้องจัดการให้ทรัพยากรทั้งที่เป็นตัวคน

² วสันต์ เหลืองประภัสร์, *การรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจกับการบริหารราชการแผ่นดินไทย: การทบทวนแนวคิด ข้อถกเถียง และข้อพิจารณาเพื่อการปฏิรูป* (กรุงเทพฯ: บริษัท ชัน แพคเกจจิง (2014) จำกัด, 2559), 31-34.

³ ไพบูลย์ โปธิสุวรรณ, *การบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์*, ใน อัมพร อารงลักษณ์ และคณะ (บรรณาธิการ). *การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21 PUBLIC GOVERNANCE*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556), 169.

และวัตถุประสงค์สามารถประสานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ขณะเดียวกันจะต้องจัดการนำองค์การให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้อย่างดีที่สุด และในการดำเนินงานต้องเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก ต้องมีการกำหนดในแต่ละกิจกรรมจะต้องเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างไร การบริหารต้องมีความยืดหยุ่นพอสมควรที่จะทำให้องค์การสามารถปรับตัวได้ตลอดเวลาตามสถานการณ์และไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์เดิมๆ ที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ และต้องมีความพร้อมในการให้สาธารณชนตรวจสอบได้ตลอดเวลา⁴

การบริหารเชิงพื้นที่ (area – based approach)⁵ คือ การบริหารจัดการที่ลงไปทำกระบวนการในพื้นที่เป้าหมาย โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ เมือง ภาคราชการส่วนภูมิภาคและส่วนกลางที่ทำงานในพื้นที่ ภาคราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งหมายถึง กลุ่มชุมชน หรือองค์กรที่ไม่ใช่ภาครัฐ โดยหลักสำคัญของ ความสำเร็จของการบริหารงานพัฒนาที่ยั่งยืนอยู่ที่การสร้างภาคีพัฒนาท้องถิ่น และการเสริมสร้างความรู้ ความสามารถแก่บุคลากรทุกฝ่ายในเรื่องแนวคิดการพัฒนาที่หลากหลาย

การบริหารงานพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมา เป็นในลักษณะการรวมศูนย์อำนาจและการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลาง ส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาและความต้องการของพื้นที่เป็นไปในรูปแบบของการบริหารงานตามภารกิจและหน้าที่เป็นหลัก หน่วยงานรัฐต่างมุ่งแก้ปัญหาและตอบสนองนโยบายของรัฐบาลในส่วนกลางเพียงเท่านั้น ไม่ได้คำนึงถึงปัญหาและความต้องการของพื้นที่ รวมถึงละเอียดบริบทเฉพาะพื้นที่ ขาดการบูรณาการในการดำเนินการ ส่งผลให้การแก้ปัญหาไม่มีประสิทธิภาพ และไม่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

ในปัจจุบัน การกระจายอำนาจและการบริหารเชิงพื้นที่ เป็นที่ได้รับความสนใจอย่างมาก และมีความเกี่ยวข้องกับการบริหารงานพัฒนาในพื้นที่ อาทิ การให้ความสำคัญในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน ในขณะเดียวกันได้เกิดกระแสการปฏิรูประบบราชการโดยมีการแก้ไขระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินซึ่งเน้นความสำคัญในเรื่องยุทธศาสตร์พื้นที่

⁴ สุพิน เกษาคุปต์, *การจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์, รัฐศาสตร์-การบริหาร* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), 95-97.

⁵ วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า, “หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูงการบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน รุ่นที่ 4,” สถาบันพระปกเกล้า, <http://164.115.25.150/media/pdf/2560/%รับสมัครหลักสูตร%20ปบถ.%20รุ่นที่%204/รายละเอียดหลักสูตรและการสมัคร.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2560).

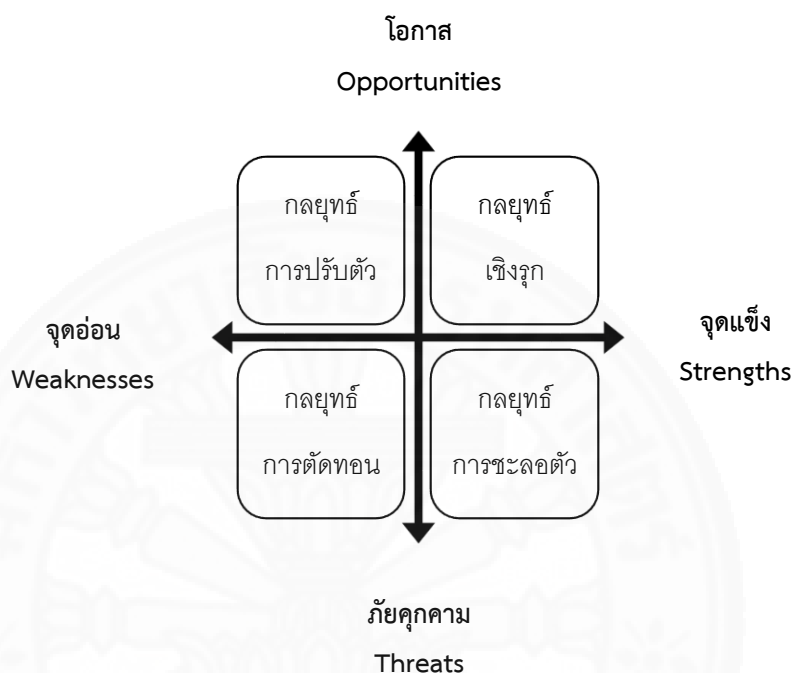
เป็นหลัก เน้นเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินการมากกว่ากระบวนการตามโครงสร้างภารกิจหน้าที่ จังหวัดจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาและตั้งงบประมาณเองได้ ส่งผลให้การบริหารงานในระดับพื้นที่ (Area-based Management) เป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในการบริหารงานพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

การบริหารเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Management) คือ กระบวนการในการบริหารเพื่อให้บรรลุภารกิจขององค์กร บนแนวคิดที่ว่า องค์กรของเราไม่ได้อยู่เป็นเอกเทศโดยตัวของเราเอง หากแต่อยู่ภายใต้บริบทของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งสภาพแวดล้อมที่มากระทบกับองค์กรนั้น บางครั้งก็เป็นโอกาส บางครั้งก็เป็นภัยคุกคาม นอกจากนี้ องค์กรเองก็ต้องกำหนดจุดยืนขององค์กรด้วย เพื่อวางยุทธศาสตร์ให้ชัดเจนมากขึ้น

กระบวนการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) เป็นเรื่องของการกำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด/ค่าเป้าหมาย กลยุทธ์ Strategy Map 2) การนำไปสู่การปฏิบัติ (Strategy Implementation) เป็นการนำแผนยุทธศาสตร์ถ่ายทอดออกมาเป็นแผนปฏิบัติการ รวมถึงการปรับแต่งองค์ประกอบทางการบริหารจัดการ ได้แก่ กระบวนการ โครงสร้าง เทคโนโลยี และคน 3) การควบคุมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Control) เป็นการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน และการทบทวนสถานการณ์เพื่อปรับแต่งยุทธศาสตร์

ในการกำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์ และเป้าประสงค์นั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการวางกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทั่วไป ได้แก่ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมในการดำเนินการ ได้แก่ สถานภาพการแข่งขัน ลูกค้า Suppliers แรงงาน และสถานการณ์นานาชาติ ในส่วนของสภาพแวดล้อมภายใน สามารถวิเคราะห์ที่ขีดสมรรถนะขององค์กร ทั้งในด้านโครงสร้าง กระบวนการทำงาน บุคลากร การเงิน เทคโนโลยี และการบริหารงานทั่วไป ได้ด้วยการทำ SWOT Analysis ซึ่งในการทำ SWOT Analysis นั้น จะนำไปสู่การคิดเชิงกลยุทธ์ ทำให้สามารถวางกลยุทธ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายได้ โดยการวิเคราะห์ SWOT จะทำให้ได้สถานการณ์ที่เป็นไปได้ 4 สถานการณ์ คือ 1) กลยุทธ์เชิงรุก คือ องค์กรอยู่ในสถานการณ์ที่มีโอกาส และมีจุดแข็งมาก ส่งผลให้สามารถบุกตลาด โดยการขยายงาน ขยายโอกาส เพื่อให้ได้กำไรเพิ่มขึ้น 2) กลยุทธ์การปรับตัว คือ มีโอกาสมาก แต่ตัวองค์กรเองมีจุดอ่อนมาก ก็ต้องปรับตัวองค์กรให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น เพื่อใช้โอกาสที่เกิดขึ้นให้เป็นประโยชน์ 3) กลยุทธ์การชะลอตัว คือ องค์กรมีจุดแข็งมาก แต่สถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย จะบุกตลาดต่อไปไม่ได้ จึงต้องชะลอตัว 4) กลยุทธ์การตัดทอน คือ องค์กรมีจุดอ่อน และสภาพการณ์

ภายนอกก็เป็นภัยคุกคาม ทำให้ไม่สามารถทำอะไรได้ จึงอาจจะต้องตัดทอนบางอย่าง เพื่อให้องค์กรคงอยู่ต่อไปได้⁶

ภาพที่ 2.1 การวิเคราะห์ SWOT ANALYSIS สู่การวางกลยุทธ์

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (Internal Environment)⁷ เป็นการตรวจสอบและประเมินขีดความสามารถและข้อบกพร่องขององค์กร เพื่อที่จะใช้เป็นแนวทางในการกำหนดอนาคตขององค์กร ตลอดจนส่งเสริมความเข้มแข็ง และลดความอ่อนแอขององค์กร โดยการวิเคราะห์

⁶ ทศพร ศิริสัมพันธ์, “การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช - การบริหารเชิงยุทธศาสตร์,” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, http://www.stou.ac.th/knowledgemanagement/infoserve/kmdb/read_kb.asp?db_id=9 (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2560).

⁷ ทวีดา กมลเวช, เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา รบ.641 การจัดการเชิงกลยุทธ์และความเสี่ยงเพื่อการเปลี่ยนแปลง (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559).

สภาพแวดล้อมขององค์กรนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะวิเคราะห์ศักยภาพหรือความสามารถในทางกลยุทธ์ (Strategic Capability) โดย 7s Model ของ Mckinsey ประกอบด้วยประเด็นดังนี้ กลยุทธ์/ยุทธศาสตร์ (Strategy) โครงสร้าง (Structure) ระบบการทำงาน (System) ค่านิยมองค์กร (Shared Values) บุคลิก (Style) บุคลากร (Staff) และทักษะ (Skills)

ในส่วนของการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (External Environment)⁸ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกเป็นต้นกำเนิดที่สำคัญของโอกาสและอุปสรรคที่สำคัญ สภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วยปัจจัยที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมขององค์กร และการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างอุปสรรคต่อองค์กรหนึ่ง และสร้างโอกาสให้กับอีกองค์กรหนึ่ง การตัดสินใจเลือกกลยุทธ์จะเป็นเครื่องมือนำไปสู่การตัดสินใจในกิจกรรมทางกลยุทธ์ที่จะตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม การตอบสนองจะแตกต่างกันตามการรับรู้ลักษณะวัตถุประสงค์ขององค์กร และความเข้าใจต่อสถานการณ์ที่วางไว้ สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกโดยแบ่งหัวข้อได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป (General Environment) ประกอบด้วย การเมือง (Politics) เศรษฐกิจ (Economy) เทคโนโลยี (Technology) สังคมและวัฒนธรรม (Social and Culture) นานาชาติ (International) และ
2. สภาพแวดล้อมในการดำเนินงาน (Operating Environment) ประกอบด้วย ผู้รับบริการ (Customers) คู่แข่ง (Competitors) ผู้สนับสนุนการดำเนินงาน (Suppliers) แรงงาน (Labors) กฎระเบียบ ข้อบังคับ (Law and Regulations) ผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholders)

ลักษณะของการบริหารยุทธศาสตร์ที่ดี⁹

1. การกำหนดยุทธศาสตร์ต้องเป็นกระบวนการที่มีส่วนร่วมจากทั้งผู้บริหารและพนักงาน และหากเป็นไปได้ควรรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กร โดยมุ่งหวังให้เกิดการยอมรับในยุทธศาสตร์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่เดียวกันจะต้องมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการบริหารยุทธศาสตร์ให้กับทุกๆ ฝ่ายในองค์กรเพื่อให้ทราบถึงความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการจัดทำยุทธศาสตร์

2. ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นมา (ประกอบไปด้วย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร ค่านิยมร่วม ประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ตามประเด็นยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ ตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย แผนงาน/โครงการ งบประมาณและผู้รับผิดชอบแผนงาน/โครงการ) ต้องครอบคลุมทุกพันธกิจของ

⁸ เรื่องเดียวกัน, 11.

⁹ กองแผนงานและงบประมาณ, “ผลงานทางวิชาการ,” กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน, http://www7.djop.go.th/plan/attach/knowledge_1356327357_Strategic%20Management%20in%20public%20Sector.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2560).

องค์การและมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าเป้าหมายตามตัวชี้วัดและวิสัยทัศน์ ต้องอยู่ในระดับที่ท้าทายแต่เป็นไปได้

3. ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นมาต้องมีความชัดเจน โดยในแผนยุทธศาสตร์ อาจจำเป็นจะต้องมีคำอธิบายประกอบเพื่อให้หน่วยงานสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอธิบาย วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และตัวชี้วัด

4. ทุกหัวข้อหรือประเด็นในแผนยุทธศาสตร์ต้องสอดคล้องเชื่อมโยงกันเพื่อให้ในท้ายที่สุดองค์การสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ขององค์การ กล่าวคือ หากจะมองจากล่างขึ้นบน ทุกโครงการจะต้องเป็นโครงการเชิงกลยุทธ์และสามารถสนับสนุนให้กลยุทธ์ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะส่งผลต่อความสำเร็จของยุทธศาสตร์ด้วยเช่นเดียวกัน และในที่สุดองค์การก็จะสามารถบรรลุวิสัยทัศน์หากดำเนินการตามยุทธศาสตร์ที่วางไว้ ในขณะที่เดียวกันหากจะมองจากบนลงล่าง ยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นมาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์การบรรลุวิสัยทัศน์ ในขณะที่กลยุทธ์ต่างๆ ที่กำหนดขึ้นมาจะต้องแสดงให้เห็นถึงแนวทางในการผลักดันให้ยุทธศาสตร์ประสบความสำเร็จ สำหรับโครงการต่างๆ ภายใต้กลยุทธ์ควรเป็นโครงการเชิงกลยุทธ์ (ไม่ใช่โครงการที่เป็นงานประจำ) ที่มุ่งหวังว่าเมื่อดำเนินการโครงการจนเสร็จลุล่วงไปแล้วจะส่งผลกระทบต่อในทางบวกแก่กลยุทธ์

5. ในระหว่างกระบวนการจัดทำยุทธศาสตร์ผู้บริหารและบุคลากรต้องมีใจเปิดกว้างและมีความเป็นมืออาชีพรับฟังข้อวิจารณ์ต่างๆ และควรเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น อย่างเป็นอิสระ ปราศจากการครอบงำทางความคิด หรือถูกจำกัดด้วยฐานะ ตำแหน่ง โครงสร้าง องค์การตามลำดับชั้นหรืออำนาจภายในองค์การ

6. ยุทธศาสตร์ต้องมีความยืดหยุ่นโดยสามารถทบทวนและปรับปรุงได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ต้องเผชิญกับสิ่งที่ไม่คาดคิดมาก่อนหรือในสถานการณ์วิกฤติ และก่อนการนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติควรมีการถ่ายทอดข้อมูลแผนยุทธศาสตร์ไปสู่ระดับบุคคลเพื่อให้เกิดความเข้าใจโดยทั่วถึงทั้งองค์การ

7. การนำยุทธศาสตร์ไปปฏิบัติควรได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการสนับสนุนด้านการเงิน ทรัพยากรบุคคล เครื่องมือ เทคโนโลยีและระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการปฏิบัติ โดยมุ่งหวังให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล

8. กระบวนการในการประเมินผลต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนายุทธศาสตร์และการดำเนินงานขององค์การมากกว่าการตำหนิหรือลงโทษหน่วยงานที่ดำเนินงานผิดพลาด

9. เป้าหมายสุดท้ายของการบริหารยุทธศาสตร์คือการพัฒนาประเทศไปสู่เป้าหมายในการพัฒนา โดยให้คำนึงถึงผลประโยชน์และความมั่นคงของประเทศชาติและประชาชนมากกว่า

ผลประโยชน์ขององค์การภาครัฐและ/หรือข้าราชการและพนักงานของรัฐ อีกนัยหนึ่งกล่าวคือ การยอมเสียสละผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ขององค์การ และยอมเสียสละผลประโยชน์ขององค์การเพื่อผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ

การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากการกำหนดนโยบาย นับว่าเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก เพราะแม้จะมีนโยบายที่สวยงาม แต่หากขาดการบริหารจัดการในการนำไปปฏิบัติที่ดีเป็นระบบ หรือไม่ได้นำไปปฏิบัติ นโยบายนั้นก็จะไม่เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ เรียกว่าสูญเปล่า เมื่อครั้งที่สภาพแวดล้อมยังไม่ซับซ้อนดังเช่นปัจจุบัน โลกที่มีข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสารอย่างทั่วถึงกันได้อย่างรวดเร็วในรูปแบบของเครือข่าย การนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมไม่ต้องใช้ความสามารถในการประสานงานหรือการติดต่อสื่อสารกันมากนัก การนำนโยบายไปปฏิบัติจึงมักเป็นการดำเนินการได้ด้วยองค์กรเพียงองค์กรเดียวนั้นก็คือส่วนราชการ¹⁰ อย่างไรก็ตาม การทำงานเพียงลำพังอาจไม่สามารถให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การทำงานลักษณะเครือข่ายจึงเกิดขึ้น รูปแบบการทำงานแบบเครือข่ายจึงเป็นการประสานงาน การแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความร่วมมือ เพื่อให้บริการสาธารณะของผู้เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชนก็ตาม

วรเดช จันทรศร ได้สรุปภาพรวมของตัวแบบจากแนวคิดนักวิชาการหลายท่าน ประกอบไปด้วยปัจจัยดังนี้

1. บุคลากร ในที่นี้ประกอบด้วย 2 ประเภท คือ บุคลากรที่เป็นผู้นำ บุคลากรประเภทนี้ต้องมีบุคลิกภาพที่ดี มีความรู้ ความสามารถ เป็นที่ยอมรับ มีภาวะผู้นำและมีอำนาจเพียงพอ ต้องเป็นผู้รับนโยบายจากรัฐบาลมาสร้างให้เกิดแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งจำเป็นต้องทำหน้าที่สำคัญหลายประการ เช่น ใช้ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสร้างแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาดำเนินงานตามแผน สร้างให้คนเหล่านั้นยอมรับนโยบาย ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม สร้างความผูกพันต่อเพื่อร่วมงานและงานที่ทำ รวมถึงการสร้างระบบการให้คณให้โทษ

บุคลากรอีกประเภทหนึ่ง คือ ผู้ปฏิบัติงาน ถือว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ ซึ่งหน่วยงานควรมีระบบคัดสรรผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้

¹⁰ ศุภชัย ยาวะประภาส และปิยากร หวังมหาพร, *นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นไทย* (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุฑทอง จำกัด, 2555).

ความสามารถเหมาะกับงานที่ทำ ต้องปลูกฝังวัฒนธรรมในการทำงานที่ดี มีค่านิยมที่เป็นไปในทางเดียวกัน เพราะว่าบุคลากรที่มีค่านิยมแตกต่างกันนั้น ยากที่จะสร้างการยอมรับในนโยบายได้ แนวทางในการแก้ไขคือหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำให้บุคลากรทุกคนมองเห็นว่านโยบายนั้นมีประโยชน์อย่างไร

2. ทรัพยากร หมายความรวมถึงเครื่องมือเครื่องใช้ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี ซึ่งถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของนโยบาย

3. โครงสร้างองค์การ จะทำให้ทราบว่าองค์การหรือหน่วยงานมีระบบการดำเนินงานที่ซับซ้อนมากน้อยเพียงใด โดยปกติภาครัฐมักมีลักษณะโครงสร้างของการดำเนินงานเป็นลำดับชั้น (Hierarchy) ส่งผลให้กระบวนการสื่อสารมีความซับซ้อนมาก ในขณะที่ภาคเอกชนโดยมากจะเน้นการทำงานและมีโครงสร้างการดำเนินงานเป็นเครือข่าย (Network structure) ซึ่งมีความยืดหยุ่นมากกว่าโครงสร้างของภาครัฐ

4. เป้าหมายและวัตถุประสงค์ ค่านิยม วัฒนธรรม ถือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก เพราะองค์การหรือหน่วยงานต้องมีเป้าหมายเป็นของตัวเอง และหากเป้าหมายและวัตถุประสงค์สอดคล้องและส่งเสริมนโยบาย จะส่งผลที่ดีต่อนโยบาย ในทางกลับกัน หากนโยบายขัดแย้งกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ก็ย่อมเกิดปัญหาและอุปสรรคตามมา นอกจากนี้แล้ว วัฒนธรรมและค่านิยมในการดำเนินงานของบุคลากรถือเป็นเรื่องสำคัญเช่นกัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและค่านิยมการทำงานเป็นเรื่องยาก หากนโยบายมีความสอดคล้องกันก็จะทำให้การนำไปปฏิบัติเป็นไปได้อย่างราบรื่น

5. สิ่งแวดล้อมของนโยบาย ในที่นี้หมายถึง สภาพเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และการเมือง ที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยที่องค์การหรือหน่วยงานรัฐไม่สามารถควบคุมได้ หรืออาจควบคุมได้ในระดับหนึ่ง เช่น องค์การเอกชน องค์การอิสระ หรือประชาชน อาจมีส่วนเกี่ยวข้องเป็นกลุ่มเป้าหมายของนโยบาย หรือสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นผู้ตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐ ถ้าผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ มีความเข้าใจในการดำเนินงานของรัฐ จะช่วยส่งเสริมให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุเป้าประสงค์ได้ง่ายยิ่งขึ้น จึงนับได้ว่าปัจจัยนี้เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อนโยบาย

จุมพล หนิมพานิช¹¹ ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติว่า เมื่อมีนโยบาย ระบบราชการ ข้าราชการประจำซึ่งเป็นกลไกหลัก จะต้องนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในรูป

¹¹ จุมพล หนิมพานิช, *การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มุมมองในทัศนะทางรัฐศาสตร์ การเมือง และรัฐประศาสนศาสตร์การบริหาร และกรณีศึกษาของไทย* (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554).

ของการเปลี่ยนแปลงเป็นแผน/แผนงานโครงการ แผนงานที่ถูกแปลงมาเหล่านี้จะมีโครงการหลายๆ โครงการรองรับ และแต่ละโครงการต้องอาศัยความพร้อมเพียงของทรัพยากร และเจ้าหน้าที่ รวมทั้งความพร้อมในการบริหารจัดการ ดังนั้น เมื่อมีการกล่าวถึงการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติจึงหมายถึง การให้ความสนใจโดยตรงและต่อเนื่องของแผน/แผนงานและโครงการ ทั้งนี้เพราะแผน/แผนงานและโครงการเป็นจุดที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารงาน แม้แผน/แผนงานและโครงการจะมีลักษณะแตกต่างกัน แต่ขั้นตอนของการปฏิบัติงานจะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น 4 ขั้นตอนด้วยกัน คือ การกำหนดเป้าหมายในแผนงาน การตัดสินใจเลือกวิธีการปฏิบัติ การนำไปสู่การปฏิบัติ และการประเมินผล

ศุภชัย ยาวะประภาช และปิยากร หวังมหาพร¹² ให้ข้อสรุปจากการนิยามของ นักวิชาการชาวต่างประเทศและนักวิชาการชาวไทยเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ว่า การให้ความหมายมีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยนักวิชาการมองว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นหลังจากนโยบายได้รับการอนุมัติ การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นเรื่องของการจัดการภายในองค์กร เช่น คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ โครงสร้างองค์กร ให้บรรลุเป้าหมายของนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติให้ความสำคัญกับเรื่องการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสามารถผลักดันให้การทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ รวมทั้งการนำนโยบายไปปฏิบัติยังต้องอาศัยการทำงานในลักษณะเครือข่าย ที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาสาธารณสุขร่วมกัน นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติของระดับท้องถิ่นว่าหมายถึง “การแปลงนโยบายที่มีแหล่งที่มาจากนโยบายรัฐบาล นโยบายจากสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น นโยบายที่มาจากกฎหมายที่เกี่ยวข้อง นโยบายที่ริเริ่มจากประชาชน ให้เป็นโครงการหรือกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ นโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมดังกล่าวอาจเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ใช้เงินรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อดำเนินการ หรือโครงการที่ใช้เงินอุดหนุนของรัฐบาลมาดำเนินการโดยมีตัวแสดง ลักษณะและกระบวนการดำเนินการของโครงการแตกต่างกันไปตามประเภทของโครงการ”

ศุภชัย ยาวะประภาช และปิยากร หวังมหาพร ยังได้กล่าวถึงตัวแสดงกับนโยบายสาธารณสุขระดับท้องถิ่นว่าแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ตัวแสดงที่เป็นทางการ ในกระบวนการนโยบายสาธารณสุข หมายถึง ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย ตามที่ระบุไว้ในกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น รัฐมนตรี ผู้ว่าราชการจังหวัด

¹² ศุภชัย ยาวะประภาช และปิยากร หวังมหาพร, *นโยบายสาธารณสุขระดับท้องถิ่นไทย* (กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุดทอง จำกัด, 2555).

นายอำเภอ ผู้บริหารท้องถิ่น/สมาชิกสภาท้องถิ่น ส่วนราชการ ข้าราชการส่วนท้องถิ่น ประชาคมท้องถิ่น คณะกรรมการพัฒนาท้องถิ่น ฯลฯ และ ตัวแสดงที่ไม่เป็นทางการ ในกระบวนการนโยบายสาธารณะ หมายถึง ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย ที่ไม่ได้ระบุไว้ในกฎหมาย ยกตัวอย่างเช่น องค์กรพัฒนาเอกชน มูลนิธิ หน่วยงานเอกชน นักวิชาการ สื่อมวลชน อาสาสมัคร พระภิกษุ ฯลฯ

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อิทธิชัย สีดำ¹³ ได้ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายเสริมสร้าง สันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ ศึกษากรณี : ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในจังหวัดปัตตานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยและระดับความสำเร็จในการนำนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ และหาข้อเสนอแนะ ในการพัฒนากระบวนการนำนโยบายการแก้ไขความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ ผลการศึกษาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลไกต่างๆ ที่นำนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ พบว่าในการดำเนินงานตามนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไม่ได้ดำเนินงานหรือร่วมมือกับบุคลากรจากหน่วยงานของตนเองเพียงอย่างเดียว แต่ยังคงดำเนินงานร่วมกับบุคลากรหรือหน่วยงานอื่นๆ อีกด้วย ทำให้การดำเนินงานจะต้องเกิดการประสานงานกันจึงจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ดำเนินไปด้วยความราบรื่น ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือกับศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค 4 สน.) ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ทั้งนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติยังมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจนว่าหน่วยงานใดทำหน้าที่อะไรบ้าง แต่ในบางครั้งก็เกิดการก้าวล่วงหน้าที่ซึ่งกันและกันเกิดจากการขาดการประสานงานกัน และส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพนั้นก็ คือ การช่วยเหลือและสนับสนุนซึ่งกันและกันระหว่างหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ ซึ่งส่งผลให้ทำให้หน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการช่วยเหลืออย่างทันถ่วงทีเมื่อต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

¹³ อิทธิชัย สีดำ, “ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ ศึกษากรณี : ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในจังหวัดปัตตานี,” *วารสารสงขลานครินทร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์* ฉ.1 (2553): 49-70.

ในด้านของการคำนึงถึงวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ของพื้นที่ พบว่าเนื่องจากเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนในบางครั้งการปฏิบัติหน้าที่อาจจะกระทบต่อความรู้สึกของคนในพื้นที่ได้ แต่ถึงอย่างไร นโยบายที่นำมาปฏิบัติในพื้นที่ก็ไม่ได้ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของคนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป แต่ในบางครั้งนโยบายก็ใช้ไม่ได้กับทุกพื้นที่ เพราะมีอุปสรรคทางด้านภาษา ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะบางพื้นที่ของจังหวัดปัตตานี ประชาชนส่วนใหญ่จะสื่อสารโดยใช้ภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไม่สามารถที่จะสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่ทำให้ยากลำบากในการได้มาซึ่งข้อมูล และการขอความช่วยเหลือจากประชาชนในพื้นที่ แต่ถึงอย่างไรก็ยังมีองค์กรหนึ่งที่จะช่วยประสานความแตกต่างทางด้านอัตลักษณ์ และวัฒนธรรม นั่นก็คือ สถาบันศาสนา จะเป็นอีกส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งข่าวสารจากผู้นำนโยบายไปปฏิบัติไปสู่ประชาชนในพื้นที่

อาคม ใจแก้ว¹⁴ ได้ศึกษาเรื่อง “การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ” โดยมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นเฉพาะในส่วนของนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้กับชาวไทยมุสลิม ผลการศึกษาพบว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อให้บรรลุความสำเร็จได้นั้นจะต้องให้ความสำคัญต่อปัจจัย 3 ประการต่อไปนี้คือ ปัจจัยด้านชุมชนที่เน้นความยึดมั่นในวัฒนธรรม ปัจจัยด้านนโยบายและปัจจัยด้านข้าราชการระดับล่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้าราชการระดับล่างเป็นผู้เชื่อมโยงนโยบายระดับนามธรรมลงสู่ผลการปฏิบัติระดับพื้นที่ที่เป็นรูปธรรม หากข้าราชการขาดความตั้งใจจริงไม่มีความสามารถด้านวิชาชีพหรือไม่อาจปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่แล้ว ถึงแม้นโยบายจะมีความชัดเจน สอดคล้องกับสภาพปัญหา และวัฒนธรรมของพื้นที่เพียงใดก็อาจจะทำให้นโยบายล้มเหลวได้ในที่สุด จากข้อสรุปดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์กับรัฐและหน่วยงานระดับพื้นที่ใช้เป็นแนวทางปรับปรุงการนำนโยบายไปปฏิบัติในบริเวณจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายนโยบายที่วางไว้ต่อไป

¹⁴ อาคม ใจแก้ว, “การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ,” (วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2533).

พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์¹⁵ ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” เป็นการศึกษาสภาพชีวิต และผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบ และนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้น ผลการศึกษาพบว่า สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการศึกษาของชาวพุทธ ไม่ว่าจะเป็น ด้านศาสนพิธี เช่น ชาวพุทธไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจตามประเพณีนิยมได้ตามปกติ ด้านศาสนบุคคล เช่น ชาวพุทธที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาบวชน้อยลง ด้านศาสนวัตถุ เช่น ขาดทุนทรัพย์ที่จะมาก่อสร้าง และซ่อมแซมศาสนวัตถุ และด้านศาสนธรรม เช่น ชาวพุทธไม่กล้าออกจากบ้านไปศึกษาและปฏิบัติธรรม เพราะกังวลและกลัวอันตรายจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ โดยผู้เขียนได้ให้แนวทางในการแก้ปัญหาไว้ว่า ภาครัฐควรมีนโยบายมุ่งเน้นในการแก้ไขปัญหาความต้องการของชาวพุทธในพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การสร้างอาชีพ การสร้างรายได้ หรือเรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้คณะสงฆ์ ภาครัฐ และประชาชนชาวพุทธในพื้นที่ ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ควรมีการร่วมมือกันอย่างจริงจัง

อุทัย เอกสะพัง และคณะ¹⁶ รายงานการวิจัย วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่าอิทธิพลที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่อิทธิพลทางการเมือง ที่ขาดความเด็ดขาด ยืดหยุ่นมาก จนส่งผลกระทบต่อชาวไทยพุทธที่เป็นชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ กระทบต่อความเป็นอยู่ของชาวไทยพุทธทั้งทางสังคมและวัฒนธรรม การบรรจุบุคลากรเข้าทำงานในองค์กรต่างๆ มีความไม่เสมอภาคกัน การจัดงานในสถานที่ราชการต้องแยกระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม เกิดเป็นความแตกแยก นอกจากนี้ อิทธิพลทางเศรษฐกิจซึ่งสัมพันธ์กับการเมืองและสังคมยังส่งผลกระทบต่อคนในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ยกจน ไม่มีงานทำ ก่อเกิดปัญหาต่างๆ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

¹⁵ พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์, “การศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี,” (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552).

¹⁶ อุทัย เอกสะพัง และคณะ, *วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้* (ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547).

อาทิตยา เทียงวงษ์¹⁷ ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนรัฐสมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” พบว่า ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมยังมีการทำงานร่วมกันเป็นประจำ มีการประชุมร่วมกันค่อนข้างมาก ไปมาหาสู่กันบ้าง แต่ชาวไทยพุทธจะเข้าร่วมน้อยกว่าชาวไทยมุสลิม ไม่มีปัญหาและอุปสรรคด้านทัศนคติและความรู้สึก ยกเว้นกรณีที่เพื่อนต่างศาสนากระทำการที่ขัดต่อวัฒนธรรมของตน และทั้งสองฝ่ายมักจับกลุ่มร่วมกับคนศาสนาเดียวกันมากกว่า ในด้านการสื่อสารพบว่าสื่อมวลชนมีส่วนทำให้ทัศนคติระหว่างกันเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น และชาวไทยพุทธรับรู้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนสองศาสนาอยู่ในสถานะที่แย่ง ควรที่จะปรับปรุงความสัมพันธ์อย่างเร่งด่วน ในขณะที่มุสลิมรับรู้ว่าการสนทนาอยู่ในสถานะปกติแต่ก็ควรพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ผู้นำทั้งไทยพุทธและมุสลิมเห็นว่าความสัมพันธ์เชิงกายภาพ เช่น การทักทายและพูดคุยกันยังคงเป็นปกติ แต่ความสัมพันธ์ในเชิงจิตภาพเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนต้องอาศัยความคุ้นเคยและไว้วางใจ

รัตติยา สาและ¹⁸ ศึกษาเรื่อง “ปฏิสัมพันธ์ “ใหม่” พุทธ-มุสลิม ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้” พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชนนั้นเป็นความรู้สึกลำบากใจทั้ง 2 ฝ่าย ชาวบ้านไม่กล้ามีปฏิสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่รัฐที่ถูกมองเป็นฝ่ายตรงข้ามกับผู้ก่อความไม่สงบนั้น เพราะเกรงว่าจะถูกเหมารวมเป็นสายลับให้กับรัฐ บางหมู่บ้านไม่สบายใจที่เจ้าหน้าที่เข้าไปเพราะเกรงจะถูกเพื่อนบ้านเพ่งเล็ง ในสถานการณ์ที่ประชาชนไม่เข้าใจเจ้าหน้าที่รัฐอาจเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ไม่หวังดีสร้างแนวร่วมได้มากขึ้น สำหรับปฏิสัมพันธ์ของประชาชนต่างศาสนาในพื้นที่พบว่าปฏิสัมพันธ์ในระดับนี้ยังมีการรอมชอมกันบนพื้นฐานความคิดและความเข้าใจดั้งเดิมอยู่มาก แม้จะมีความขัดแย้งในเรื่องการแย่งชิงผลประโยชน์นอกระบบ การแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดจากคุณสมบัติความเป็นศาสนิกที่ดี คนไทยพุทธและมุสลิมยังคงมีความเป็นเครือญาติกัน โดยเฉพาะคนในหมู่บ้านเดียวกันจะเข้าใจกันมากกว่า

¹⁷ อาทิตยา เทียงวงษ์, “การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนรัฐสมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548).

¹⁸ รัตติยา สาและ, *ปฏิสัมพันธ์ “ใหม่” พุทธ-มุสลิม ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้* ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ), *แผ่นดินจินตนาการ: รัฐและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในภาคใต้*. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2549).

พระครูวิสุทธาจารย์¹⁹ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจารย์) ได้ศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา” โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักพุทธธรรมและหลักวิธีการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ไทย วิเคราะห์สภาพและปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ภาค 15 เพื่อนำเสนอการบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ได้ข้อสรุปว่า การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ภาค 15 ในการบริหารกิจการงานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครอง 2) ด้านการศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่ 4) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ 5) ด้านการสาธารณูปการ และ 6) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ แบบ 5M ได้แก่ (1) บุคคล (M1: Man) (2) เงิน (M2: Money) (3) วัสดุอุปกรณ์ (M3: materials) (4) การจัดการ (M4: management) และ (5) คุณธรรม (M5: Moral) เป็นการบริหารจัดการวัดที่เหมาะสมดังามีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารจัดการของพระภิกษุสามเณรภายในวัดเป็นสำคัญ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ระดับต้นซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่างๆ เจ้าอาวาส ซึ่งเป็นผู้นำเบื้องต้นนับเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ทั้งนี้เพราะเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ กำหนดนโยบายและบริหารบุคลากรในองค์กรให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรจำเป็นจะต้องมีความสามัคคีและทำงานให้สอดคล้องสัมพันธ์กันระหว่างผู้นำและผู้ตาม เจ้าอาวาสนั้นมีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ 6 ด้านคือ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ เจ้าอาวาสที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะตัวมีภาวะผู้นำ มีกระบวนการและวิธีปฏิบัติงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน รวมทั้งมีการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์พร้อมในด้านพระธรรมวินัย จะส่งผลโดยตรงต่อศรัทธาความเชื่อถือของพุทธศาสนิกชน ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติศาสนกิจทุกอย่างบรรลุตามวัตถุประสงค์โดยง่าย เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดในทุกๆ ด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรในวัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ ให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับกรมการศาสนา กล่าวว่าการบริหารวัด คือการปกครองบังคับบัญชา กำกับดูแล แนะนำ สั่งสอนภิกษุสงฆ์ สามเณร และฆราวาสผู้อยู่ในวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้อยู่ในศีลธรรมอันดี และดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ของวัด ให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด เจ้าอาวาสจึงต้องมีการกิจที่ต้องรับผิดชอบต่อการบริหารจัดการวัดทุกด้าน โดยให้พระภิกษุสามเณรใน

¹⁹ พระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจารย์), “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557).

วัดทุกรูปได้ศึกษาและปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด การบริหารจัดการวัดที่ดีมีคุณภาพจึงเป็นหลักทำให้พระพุทธศาสนามีความมั่นคงยั่งยืนสืบต่อไป

ธนภัทร ทวีศรี²⁰ ได้ศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี” โดยศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสังฆาธิการต่อประสิทธิผลในการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และวิเคราะห์ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาประสิทธิผลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี ได้ข้อสรุปว่า ประสิทธิผลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า (1) ด้านการวางแผนงาน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรีควรเข้ามาดูแลให้คำแนะนำทันทีเมื่อได้รับคำร้องขอ โดยไม่เลือกปฏิบัติ ควรเพิ่มเจ้าหน้าที่ให้เข้าไปศึกษาการทำงานของคณะสงฆ์อย่างใกล้ชิด และควรมีการวางแผนประจำปีให้มากขึ้น และชี้แจงให้พระสงฆ์เข้าใจกว่าที่เป็นอยู่ (2) ด้านกระบวนการให้บริการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรีควรมีกระบวนการให้บริการที่ว่องไว และสะดวกให้มากขึ้น ควรมีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้เร็วกว่าเดิมและเหลือเวลาพอที่คณะสงฆ์จะเตรียมงานทัน และเจ้าหน้าที่ควรเพิ่มการลงพื้นที่ให้มากขึ้นเพื่อช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของวัดตามอำนาจหน้าที่ที่มีอย่างเต็มความสามารถ (3) ด้านการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรีควรให้บุคลากรบริการอย่างเท่าเทียมกัน ควรเพิ่มเติมการจัดให้มีการอบรมเรื่องระเบียบการปฏิบัติตนต่อพระสงฆ์ให้มีความเข้าใจมากขึ้น และควรจัดให้มีการสัมมนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงาน (4) ด้านสถานที่ให้บริการ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรีควรได้รับการขยายอาคารสถานที่ของสำนักงานเพื่อให้การทำงานมีความคล่องตัวและอำนวยความสะดวกได้มากขึ้น ควรจัดโต๊ะ เก้าอี้ไว้รองรับพระสงฆ์ที่เข้าไปติดต่อกิจธุระ และควรจัดให้มีพนักงานจัดการจราจรให้มีระเบียบ

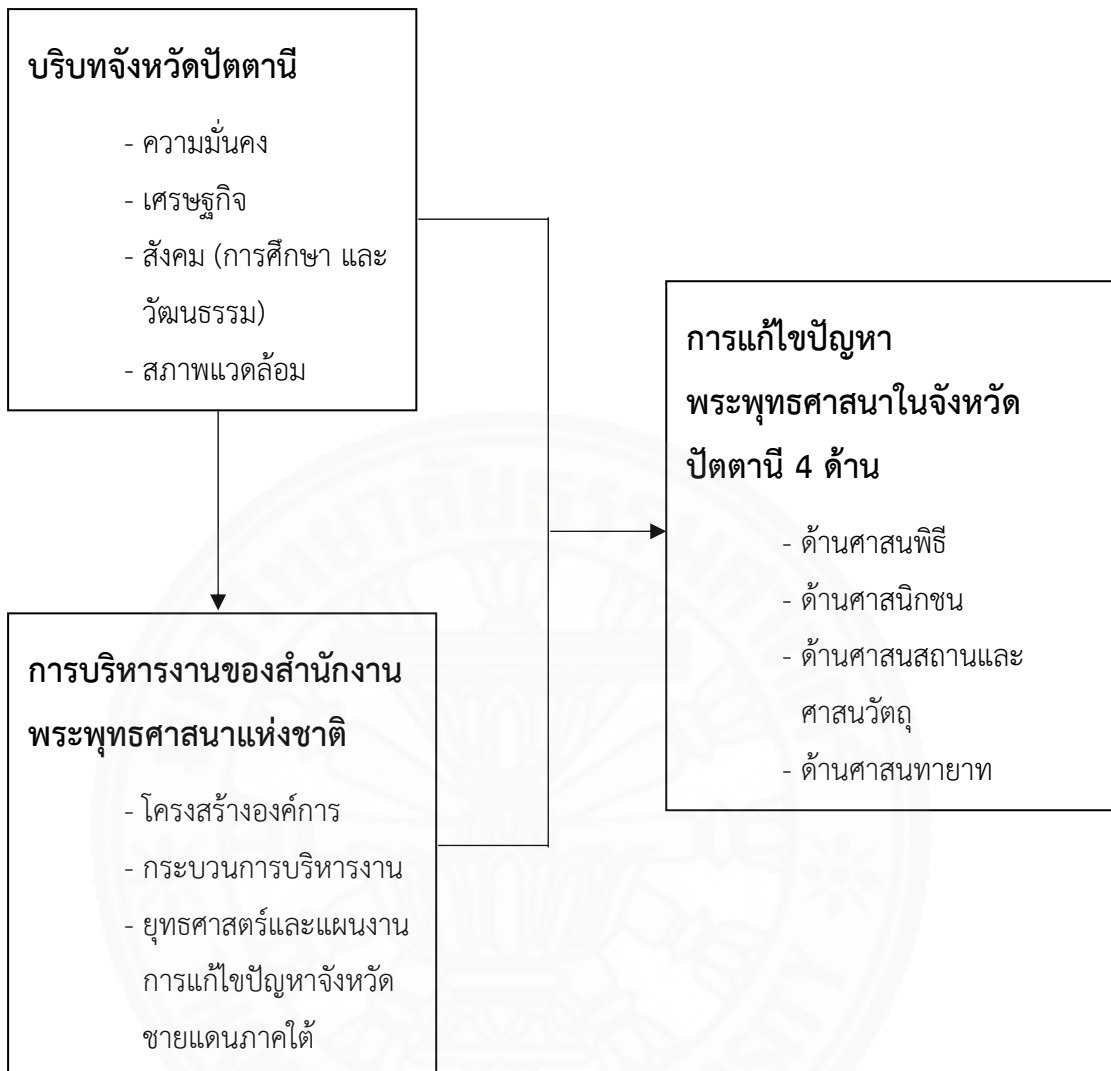
2.5 กรอบในการศึกษาวิเคราะห์

การศึกษาเรื่อง “การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี” ผู้ศึกษาได้ทบทวน

²⁰ ธนภัทร ทวีศรี, “ประสิทธิผลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557).

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ศึกษาเลือกใช้แนวคิดและทฤษฎีการบริหารราชการส่วนภูมิภาค แนวคิดและทฤษฎีการบริหาร ประกอบด้วยการบริหารเชิงพื้นที่ และการบริหารเชิงยุทธศาสตร์ และแนวคิดและทฤษฎีการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อใช้วิเคราะห์และอธิบายองค์การ รวมถึงการดำเนินงานขององค์การ เพื่อศึกษากระบวนการ ผลกระทบ ข้อจำกัดในการบริหารงาน พระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนากระบวนการบริหารงาน พระพุทธศาสนา โดยพยายามจะตอบคำถามสำคัญ 2 ข้อ คือ 1. สถานการณ์ความไม่สงบและความแตกต่างทางด้านศาสนา เป็นปัญหาต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาและการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีอย่างไร และ 2. การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดที่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ของจังหวัดปัตตานีควรต้องเป็นอย่างไร ซึ่งในการตอบคำถามสำคัญ 2 ข้อนี้ การศึกษานี้จะเน้นการวิเคราะห์ไปที่ 3 ด้านดังต่อไปนี้ 1. บริบทเชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานีและประเด็นปัญหาที่เชื่อมโยงกับการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2. โครงสร้างและการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในระดับพื้นที่ 3. กระบวนการในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์และนโยบายในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกับบทบาทของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผู้ศึกษาได้นำแนวคิด และข้อมูลพื้นฐาน ดังที่ได้กล่าวในเบื้องต้น มาทำเป็นกรอบในการศึกษาวิเคราะห์ (Theoretical framework) ดังนี้

บทที่ 3

บริบทเชิงพื้นที่จังหวัดปัตตานี

"เมืองงามสามวัฒนธรรม ศูนย์ฮาลาลเลิศล้ำ ชนน้อมนำศรัทธา ถิ่นธรรมชาติงามตา
ปัตตานีสันติสุขแดนใต้"

คำขวัญจังหวัดปัตตานี

3.1 ความเป็นมาและสภาพแวดล้อมทั่วไป

จังหวัดปัตตานีเป็นจังหวัดที่มีพัฒนาการทางประวัติศาสตร์และอารยธรรมเจริญรุ่งเรืองมาเป็นเวลานาน เนื่องด้วยความเหมาะสมของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะทำเลที่ตั้งที่ติดทะเล มีอ่าวที่สามารถกำบังคลื่นลมและเป็นที่พักจอดเรือ จึงเป็นจุดนัดพบของพ่อค้าและนักเดินเรือจากโลกตะวันตกและตะวันออก ประกอบกับปัตตานีมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เช่น สินแร่ เครื่องเทศ ของป่า และพืชพรรณธัญญาหารอื่นๆ สามารถติดต่อค้าขายทางทะเลกับเมืองท่าอื่นๆ บนคาบสมุทรมลายูและภูมิภาคใกล้เคียง โดยเป็นที่รู้จักในนามอาณาจักร ลังกาสูกะ หรือ หลังกยาซิว ซึ่งปรากฏในเอกสารจีนมาตั้งแต่ปลาย คริสต์ศตวรรษที่ 1 หรือประมาณเกือบ 2,000 ปีที่ผ่านมา ระหว่างพุทธศตวรรษ 12 - 16 ศูนย์กลางการปกครองของลังกาสุกะ อยู่บริเวณเมืองโบราณยะรัง โดยมีเมืองโกตามลธิษย์ เป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการปกครอง มีความเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดดังปรากฏร่องรอยฐานเจดีย์ในพุทธศาสนาจำนวนมากกว่า 30 แห่ง ในพื้นที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร

จนมาถึงพุทธศตวรรษที่ 18 - 19 ปรากฏเมืองท่าแห่งใหม่ชื่อ **ปะตานี** มีเรือสินค้าจากชาติต่างๆ ได้แก่ โปรตุเกส ฮอลันดา อังกฤษ สเปน ญี่ปุ่น จีน อินเดีย ชาวอาหรับ และ เปอร์เซีย ฯลฯ มาจอดแวะพักและทำการค้าขายเป็นจำนวนมาก ประกอบกับอาณาจักรลังกาสุกะเริ่มเสื่อมลง ชายฝั่งทะเลตื่นเงินแม่น้ำเปลี่ยนทางเดิน ศูนย์กลางความเจริญแห่งใหม่จึงย้ายมาอยู่ที่ ปะตานี (ต่อมาเรียก ปาตานี และ ปัตตานี ในที่สุด) ในเวลานั้นปัตตานีเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและเผยแพร่ศาสนาอิสลามที่สำคัญของภูมิภาคนี้ และเป็นที่รู้จักในชื่อ “ปาตานีดารุสลาม” จนได้รับการเรียกขานกันว่า “ระเบียงเมกกะ” ต่อมาในปี พ.ศ.2351 ปัตตานี แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หัวเมือง ได้แก่ เมืองตานี ยะหริ่ง หนองจิก สายบุรี ระแงะ รามันท์ และยะลา ในปี พ.ศ.2388 ศูนย์กลางการปกครองของเมืองปัตตานีย้ายมาอยู่ที่จะบังติกอ ติดกับแม่น้ำปัตตานีในปัจจุบัน ส่วนศูนย์กลางการค้าในระยะแรกอยู่ใกล้ปากแม่น้ำบริเวณหัวตลาด เป็นย่านชาวจีนหรือไชน่าทาวน์ในสมัยนั้น เมืองปัตตานีแห่งใหม่จึงเจริญเติบโตสืบต่อมาระทั่งบัดนี้ สำหรับหัวเมืองอื่นสมัยเดียวกัน ได้แก่ สายบุรี หนองจิก และยะหริ่ง

ปัจจุบันเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดปัตตานี ะแงะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนราธิวาส และรามันห์ (ปัจจุบันใช้ชื่อรามัน) เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดยะลา

จังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ภาคใต้ของประเทศไทยห่างจากกรุงเทพมหานคร 1,055 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 1,940.35 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,212,723 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง ดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อกับ อ่าวไทย ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตอำเภอเมืองยะลา อำเภอรามัน จังหวัดยะลา และเขตอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส ทิศตะวันออก ติดต่อกับ อ่าวไทย ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตอำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา ลักษณะภูมิประเทศแบ่งเป็น 3 ลักษณะ ประกอบด้วย พื้นที่ราบชายฝั่งทะเล ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ ประมาณ 1 ใน 3 ของพื้นที่จังหวัด ได้แก่ทางตอนเหนือและทางตะวันออกของจังหวัด มีหาดทรายยาว และเป็นที่ยี่ราบชายฝั่งกว้าง ประมาณ 10 – 30 กิโลเมตร มีความยาวชายฝั่งทั้งหมด 116.40 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่อำเภอชายทะเล 6 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอหนองจิก อำเภอเมืองปัตตานี อำเภอยะหริ่ง อำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี และอำเภอไม้แก่น พื้นที่ราบลุ่ม บริเวณตอนกลาง และตอนใต้ของจังหวัด มีแม่น้ำปัตตานีไหลผ่านที่ดินมีความเหมาะสมในการเกษตรกรรม ปลูกข้าว ยางพารา ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอแม่ลาน อำเภอยะรัง อำเภอยะหริ่ง อำเภอมายอ และอำเภอปะนาเระ และพื้นที่ภูเขา ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนน้อยอยู่ทางตอนใต้ของอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอกะพ้อ และทางตะวันออกของอำเภอสายบุรี บริเวณดังกล่าวเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และเป็นพื้นที่ปลูกลองกอง ยางพารา

ภาพที่ 3.1 แผนที่แสดงที่ตั้งและอาณาเขตจังหวัดปัตตานี

ที่มา: บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี, สำนักงานจังหวัดปัตตานี, ปัตตานี, 2558.

จังหวัดปัตตานีแบ่งหน่วยการปกครองออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 642 หมู่บ้าน มีหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 2 แห่ง เทศบาล-ตำบล 15 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 96 แห่ง หน่วยงานในจังหวัดปัตตานีประกอบด้วย หน่วยงานผู้แทนกระทรวงทุกกระทรวง ยกเว้น 2 กระทรวงที่ไม่มีหน่วยงานผู้แทนกระทรวงในจังหวัด คือ กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

หน่วยงานที่มีที่ตั้งสำนักงานในจังหวัดปัตตานี จำแนกได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. หน่วยงานส่วนภูมิภาค จำนวน 33 หน่วยงาน อยู่ในการบริหารราชการของผู้ว่าราชการจังหวัด
2. หน่วยงานส่วนกลาง จำนวน 66 หน่วยงาน ขึ้นตรงต่อส่วนกลาง (กรมต้นสังกัด)
3. หน่วยงานส่วนท้องถิ่น จำนวน 114 หน่วยงาน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 17 แห่ง (เทศบาลขนาดใหญ่ 2 แห่ง (เทศบาลเมืองปัตตานี, เทศบาลเมืองตะลุบัน) เทศบาลขนาดกลาง 6 แห่ง และเทศบาลขนาดเล็ก 9 แห่ง) องค์การบริหารส่วนตำบล 96 แห่ง (ขนาดใหญ่ 1 แห่ง (อบต.บานา) ขนาดกลาง 71 แห่ง และขนาดเล็ก 24 แห่ง)
4. หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 18 หน่วยงาน
5. หน่วยงานอิสระ จำนวน 9 หน่วยงาน¹

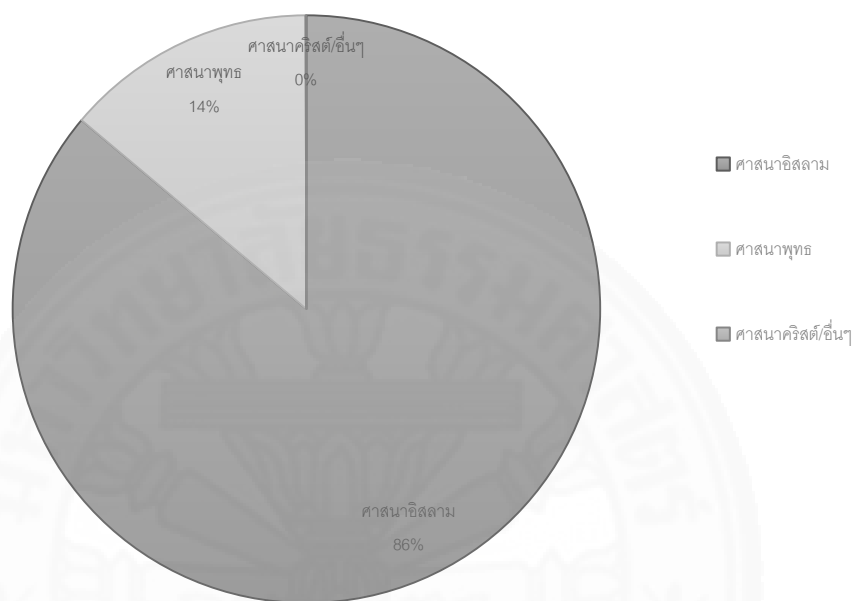
3.2 สังคม (การศึกษา และวัฒนธรรม)

จังหวัดปัตตานี เป็นอาณาจักรที่เก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรือง จึงเป็นแหล่งศูนย์รวมของประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา มาตั้งแต่ในอดีต ปัจจุบันเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณลุ่มน้ำปัตตานี จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในจังหวัดปัตตานี ข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2557 มีจำนวนทั้งสิ้น 686,186 คน เป็นเพศชาย 339,872 คน เพศหญิง 346,314 คน² จากข้อมูลปี 2558 ของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี พบว่ามีจำนวนประชาชนนับถือศาสนาอิสลามมากที่สุด จำนวน 599,382 คน คิดเป็นร้อยละ 86.25 รองลงมาคือ ศาสนาพุทธ จำนวน

¹ พงศ์เทพ ไช่มุกด์ และคณะ, “ปัตตานีวันนี้,” *บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี*, สำนักงานจังหวัดปัตตานี, ฉบับ 1, 2558: 19.

² ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี, “สถิติประชากร จ.ปัตตานี,” ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี, <http://pattanidopa.go.th/content/cate/2> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2560).

96,028 คน คิดเป็นร้อยละ 13.75 น้อยที่สุดคือ ศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆ จำนวน 357 คน คิดเป็นร้อยละ 0.05³

ภาพที่ 3.2 แผนภูมิแสดงสัดส่วนของผู้นับถือศาสนาต่างๆ ในจังหวัดปัตตานี

มีศาสนสถานคือ มัสยิด (ที่มีการจดทะเบียน) 672 แห่ง วัด 85 แห่ง ที่พักสงฆ์ 9 แห่ง และโบสถ์คริสต์ 5 แห่ง⁴

ตารางที่ 3.1 ตารางแสดงศาสนสถานในจังหวัดปัตตานี

³ พงศ์เทพ ไช่มุกด์ และคณะ, “ปัตตานีวันนี้,” *บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี*. : 8.

⁴ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดปัตตานี, “แผนปฏิบัติราชการประจำปี 2556,” สำนักงานจังหวัดปัตตานี,

<http://www2.pattani.go.th/web/index.php/2015-05-21-02-06-52/156-2015-05-21-09-09-45.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2560).

อำเภอ	จำนวนศาสนสถาน			
	วัด	ที่พักสงฆ์	มัสยิด (ที่จดทะเบียน)	โบสถ์คริสต์
1. อำเภอเมืองปัตตานี	8	1	64	5
2. อำเภอหนองจิก	6	-	80	-
3. อำเภอโคกโพธิ์	24	1	60	-
4. อำเภอยะรัง	5	-	107	-
5. อำเภอยะหริ่ง	7	-	91	-
6. อำเภอมายอ	2	1	67	-
7. อำเภอสายบุรี	8	2	78	-
8. อำเภอปะนาเระ	15	-	35	-
9. อำเภอไม้แก่น	4	-	18	-
10. อำเภอกะพ้อ	-	1	26	-
11. อำเภอทุ่งยางแดง	-	1	29	-
12. อำเภอแม่ลาน	6	2	17	-
รวม	85	9	672	5

ปัจจุบันจังหวัดปัตตานีมีวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาทั้งหมด 83 วัด แบ่งเป็น มหานิกาย 77 วัด และธรรมยุต 6 วัด มีพระภิกษุทั้งหมด 326 รูป แบ่งเป็น มหานิกาย 306 รูป ธรรมยุต 20 รูป และสามเณรทั้งหมด 41 รูป แบ่งเป็น มหานิกาย 39 รูป ธรรมยุต 2 รูป⁵

การจัดการศึกษาของจังหวัดปัตตานี ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และตามโครงสร้างใหม่ของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2542 และตามโครงสร้างใหม่ของการปฏิรูปกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2547 มีการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานด้านการศึกษา ดังนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1, 2, 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

⁵ กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, แผนงาน/ผลผลิต/กิจกรรม/โครงการ ประจำปีงบประมาณ 2558 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน, (เอกสารอัดสำเนา), 2559).

ระดับการศึกษาก่อนประถม ถึงมัธยมศึกษาตอนต้น (โรงเรียนขยายโอกาส) นอกจากนี้มีหน่วยงานต่าง สังกัด ที่ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปัตตานี เขต 1, 2, 3 ร่วมจัดการศึกษาตามตาราง ดังนี้⁶

ตารางที่ 3.2 ตารางแสดงสถานศึกษาในจังหวัดปัตตานี

สังกัด	จำนวน สถานศึกษา (แห่ง)	จำนวนครู (คน)	จำนวน นักเรียน (คน)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปัตตานี เขต 1, 2, 3	321	4,318	66,898
สำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 15	15	533	8,271
สำนักงานการศึกษาเอกชน			
- โรงเรียนเอกชนสอนสามัญ	35	1,982	26,741
- โรงเรียนเอกชนสามัญควบคู่ศาสนา	52	3,366	81,032
- โรงเรียนสอนศาสนาอย่างเดียว	29	133	1,830
- โรงเรียนเอกชนประเภทอาชีวศึกษา	1	11	65
- สถาบันปอเนาะ	225	2,220	22,024
- ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา)	611	3,900	48,441
กรมอาชีวศึกษา	5	186	4,331
อุดมศึกษา	5	655	11,325
สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ	2	29	638
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7	172	3,386
รวม	1,308	17,505	274,982

การเรียนรู้ด้านศาสนานับเป็นเรื่องสำคัญและเป็นความต้องการด้วยจิตวิญญาณของ ประชาชนในจังหวัดปัตตานี ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม 86.25 ศาสนาพุทธและอื่นๆ อีกร้อยละ 13.75 โดยมีการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและปริญญาตรี ทั้งในโรงเรียน ของรัฐและเอกชน สถาบันศึกษาปอเนาะ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยเฉพาะ อย่างยิ่งจังหวัดปัตตานีเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย 2 แห่ง ซึ่งเปิดการสอนอิสลามศึกษา ได้แก่ วิทยาลัย

⁶ พงศ์เทพ ไช้มุขต์ และคณะ, “ปัตตานีวันนี้,” *บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี*. : 60.

อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา วิทยาเขตปัตตานี ทั้งยังมีความหลากหลายในด้านคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร ทำให้เกิดช่องว่างของโรงเรียนที่สอนศาสนาด้วยกัน ทำให้นักเรียนที่จบในโรงเรียนสอนศาสนาแห่งหนึ่ง ไม่สามารถเทียบวุฒิผลสัมฤทธิ์กับอีกโรงเรียนได้ ทำให้ต้องเรียนซ้ำ ปัญหาการถ่ายโอนหลักสูตรอิสลาม ปัญหาการจัดระเบียบสถานศึกษาอิสลาม และการตรวจสอบรับรองคุณภาพของการศึกษา ในขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ ที่มีจำนวนร้อยละ 13.75 ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุน เพื่อการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนที่มีคุณภาพ และส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาด้านศาสนศึกษาให้มากขึ้น

3.3 เศรษฐกิจ⁷

จังหวัดปัตตานีมีขนาดเศรษฐกิจค่อนข้างเล็ก ใกล้เคียงกับจังหวัดนราธิวาส ยะลา และ พังงา โดยในปี 2552 จังหวัดปัตตานีมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด มูลค่า 39,658 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.1 อยู่ในลำดับที่ 9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคใต้ และคิดเป็นร้อยละ 13.03 เป็นลำดับที่ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคใต้ชายแดน โดยมีขนาดใกล้เคียงกับจังหวัดยะลา และพังงา ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 4.5 และร้อยละ 3.9 ตามลำดับ แต่ต่ำกว่าจังหวัดสงขลามาก ที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดมูลค่า 153,022 ล้านบาท หรือร้อยละ 17.6 เป็นลำดับที่ 1 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคใต้ คิดเป็นร้อยละ 49.85 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคใต้ชายแดน นอกจากนี้ ในปี 2552 ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดปัตตานีมีอัตราการเปลี่ยนแปลงขยายตัวร้อยละ 3.6 เมื่อเทียบกับปี 2550 และปี 2551 ซึ่งหดตัวร้อยละ 2.5 และ 3.1 ตามลำดับ สาเหตุสำคัญมาจากการขยายตัวของการส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำ ต้นทุนเชื้อเพลิงที่ลดลงจากนโยบายของรัฐบาลที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านการอุดหนุนราคาน้ำมันแก๊วขาวประมงรายย่อย ประกอบกับการลงทุนของภาครัฐภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็งปี 2555 ซึ่งอัตราการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานีในปี 2552 ขยายตัวสูงกว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของกลุ่มจังหวัดชายแดนภาคใต้ และของประเทศ

โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานียังคงพึ่งพาภาคการเกษตรเป็นหลัก แต่มีแนวโน้มการปรับตัวสู่ภาคบริการมากขึ้น จังหวัดปัตตานีมีสัดส่วนโครงสร้างภาคการเกษตรปี 2552 ร้อยละ

⁷ กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดปัตตานี, “แผนปฏิบัติการราชการประจำปี 2556,” สำนักงานจังหวัดปัตตานี, <http://www2.pattani.go.th/web/index.php/2015-05-21-02-06-52/156-2015-05-21-09-09-45.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2560).

45.70 ของ GPP ประกอบด้วย สาขาการประมง มีสัดส่วนมากที่สุด ร้อยละ 33.97 ที่เหลือเป็นการเกษตรกรรม การล่าสัตว์ และป่าไม้ ร้อยละ 11.72 โดยมูลค่าการผลิตส่วนใหญ่ของการเกษตรกรรมมาจาก พืชเศรษฐกิจหลัก คือ ยางพารา ข้าว มะพร้าว และผลไม้ เช่น ลองกอง ทูเรียน เงาะ มังคุด มีพื้นที่เพาะปลูกในปี พ.ศ.2551 ถึงร้อยละ 81.25 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด ทั้งนี้สัดส่วนภาคการเกษตรเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 41.79 ในปี พ.ศ.2550 เป็นร้อยละ 45.48 ในปี พ.ศ.2551 สำหรับปี 2552 เพิ่มขึ้นเล็กน้อยร้อยละ 45.70 สาขาที่มีความสำคัญรองลงมา คือ สาขาการขายส่ง การขายปลีก มีสัดส่วนร้อยละ 13.57 ลดลงจากปี 2550 และ ปี 2551 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 16.27 และ 14.11 ตามลำดับ ส่วนสาขาอื่นๆ มีสัดส่วนร้อยละ 12.37 ลดลงจากปี 2550 ที่มีอัตราส่วนร้อยละ 12.57 และเพิ่มขึ้นจากปี 2551 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 12.34 เล็กน้อย ส่วนภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วน ร้อยละ 8.62 ซึ่งมีแนวโน้มลดลงจากปี 2550 และปี 2551 ที่มีสัดส่วนร้อยละ 9.35 และ 8.78 ตามลำดับ

3.4 ความมั่นคง

ปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุมาจากปัญหาหลายปัจจัยซึ่งสาเหตุสำคัญของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีดังนี้

1. ผู้ก่อเหตุใช้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอาณาจักรมลายูปัตตานี ปลูกกระดม ปลูกฝังแนวคิดแบ่งแยกดินแดนเป็นรัฐปัตตานีดารุสลาม
2. ใช้การบิดเบือนหลักคำสอนทางศาสนานำในการต่อสู้
3. ปัญหาทางสังคมจิตวิทยา อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางภาษาสังคม วัฒนธรรม และศาสนา
4. ปัญหาพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่อาทิ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความยากจน รายได้น้อย และว่างงาน ปัญหาความคับแค้นทางจิตใจจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมและการสร้างเงื่อนไขจากราชการบางส่วน ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหายาเสพติด ปัญหาการก่อการร้าย กลุ่มอิทธิพลทางธุรกิจ และกลุ่มผู้กระทำความผิดกฎหมาย⁸

แม้ว่ารัฐบาลจะดูแลความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยให้กับประชาชน ด้วยการใช้จ่ายกำลังเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจ แต่ยังไม่สามารถยุติความรุนแรงเหล่านี้ได้ ซึ่งในปัจจุบันมีการทำร้ายและลอบฆ่าเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้ง ครู ทหาร ตำรวจ พระภิกษุสงฆ์ที่ออกบิณฑบาต ตลอดจนประชาชนทั่วไปที่ปรากฏให้เห็นเป็นข่าวในสื่อเป็นระยะๆ การเกิดปัญหาความรุนแรงเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประชาชน รวมถึงภิกษุสงฆ์ ในการใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องระมัดระวังมากเป็นพิเศษในการใช้ชีวิตประจำวันรวมถึงการเดินทาง ทำให้ทุกคนเกิดความไม่ไว้วางใจต่อกันโดยเฉพาะคนที่มา

⁸ พงศ์เทพ ไช้มุกด์ และคณะ, “ปัตตานีวันนี้,” *บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี*. : 15.

จากพื้นที่อื่น ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน และที่เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อทางด้านจิตใจต่อคนไทย ทั้งประเทศมากที่สุดคือมีการฆ่าพระภิกษุสงฆ์ที่ออกบิณฑบาต ซึ่งเหตุการณ์เช่นนี้ได้สร้างความเสียใจให้ชาวไทยพุทธเป็นอย่างมาก การกระทำเช่นนี้เสมือนจงใจทำลายขอบเขตทางวัฒนธรรมอันดีระหว่างคนไทยพุทธกับคนไทยมุสลิม กลายเป็นปัญหาที่กระทบต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างศาสนาพุทธกับศาสนาอิสลาม ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจผิด มีความไม่ไว้วางใจกันและกันของคนในพื้นที่ นำมาสู่สาเหตุของความขัดแย้งด้านศาสนาเรื่อยมาจนปัจจุบัน

พระสังฆาธิการรูปหนึ่งในจังหวัดปัตตานีกล่าวว่า “ผลพวงของปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา ได้กระทบต่อวิถีชาวพุทธในพื้นที่ ซึ่งกลายเป็นแรงสะท้อนถึงปัจจัยที่จะนำไปช่วยส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่ผู้เล่าเรียนอย่างเลื่องไม่ได้ และท่ามกลางความไม่สงบและยังไม่เห็นหนทางว่าจะยุติลงเมื่อใด ทำให้คณะสงฆ์พยายามประคับประคองให้การศึกษาระดับพระ เณร และนักเรียนสามัญ ไม่ให้ล้มพับไปกับความรุนแรงที่ปรากฏในเวลา”

สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาและชาวพุทธ จากการศึกษาบริบทของจังหวัดปัตตานี ทั้งในส่วนของประวัติศาสตร์ สภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคง พบว่าจังหวัดปัตตานียังมีปัญหาในเรื่องของความยากจนและคุณภาพชีวิตอยู่มาก ทั้งเรื่องความไม่ปลอดภัย รวมถึงคุณภาพของการศึกษา ก็ยังด้อยกว่าจังหวัดอื่นอยู่มาก แม้จะเป็นจังหวัดที่มีความร่ำรวยทางวัฒนธรรมโดยจะเห็นได้จากรากฐานทางวัฒนธรรมไม่ว่าจะเป็นโบราณสถานโบราณวัตถุทั้งพุทธและอิสลาม แต่ก็ไม่สามารถดึงศักยภาพมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนได้อย่างเต็มที่ ด้วยสาเหตุจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นรายวันในพื้นที่จังหวัดปัตตานี นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี โดยผู้ศึกษาจำแนกผลกระทบของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดปัตตานีที่มีต่อพระพุทธศาสนา ออกเป็น 4 ด้านได้แก่

1. ด้านศาสนพิธี หมายถึง ระเบียบแบบแผนหรือแบบอย่างที่อยู่ปฏิบัติในศาสนา ศาสนพิธีต่างๆ ช่วยทำให้ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนามีความแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น เป็นสิ่งตอกย้ำใจให้ระลึกถึงคุณของพระรัตนตรัยได้อย่างดีเยี่ยม ศาสนพิธีจึงเป็นพิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมา เป็นระเบียบแบบแผนอันดีงามที่ควรรักษาไว้คู่กับพระพุทธศาสนาตลอดไป ซึ่งในสถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดปัตตานี ส่งผลกระทบต่อศาสนพิธีของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ยกตัวอย่างเช่น ชาวพุทธไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจตามประเพณีนิยมได้ตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นการเวียนเทียนในช่วงเวลาก่อนพระอาทิตย์ตกดิน การทำบุญใส่บาตร หรือการบิณฑบาตของพระสงฆ์ที่ต้องมีทหาร ตำรวจคอยคุ้มกันรักษาความปลอดภัย เป็นต้น

2. ด้านศาสนิกชน หมายถึง ผู้ที่ยอมรับและนับถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชีวิต ยินดีและเต็มใจปฏิบัติตามหลักธรรม คือคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ด้วยการทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดปัตตานีถือว่าส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ เพราะหนึ่งในปัจจัยที่มีผลต่อปัญหาความไม่สงบและความรุนแรงในพื้นที่ คือความแตกต่างทางด้านศาสนา วัฒนธรรม ส่งผลให้ชาวไทยพุทธเกิดความหวาดระแวง และไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่พุทธศาสนิกชนที่ดีพึงปฏิบัติ เช่น ชาวปัตตานีที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนามีการเข้าวัดทำบุญน้อยลง มีจำนวนคนบวชน้อยลง และบางส่วนมีการย้ายถิ่นอาศัยออกจากพื้นที่ ส่งผลให้วัดขาดปัจจัยในการทำบำรุงรักษาพระศาสนา รวมถึงมีหลายวัดในจังหวัดที่ไม่มีผู้ขอเป็นเจ้าภาพในการทอดกฐิน ทอดผ้าป่า เป็นต้น

3. ด้านศาสนสถานและพุทธศาสนวัตถุ โดยศาสนสถาน หมายถึง สถานที่หรือสิ่งก่อสร้างที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในกิจการพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็น ใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนา เป็นที่พำนักของพระภิกษุสงฆ์ เป็นอนุสรณ์ให้ระลึกถึงคุณพระรัตนตรัย ซึ่งพุทธศาสนิกชนนิยมไปกราบไหว้บูชา และร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ สถูป และสำนักสงฆ์ เป็นต้น และศาสนวัตถุ หมายถึง วัตถุที่เกี่ยวข้องทางพระพุทธศาสนา มักเป็นสิ่งที่เคารพบูชา เช่น พระพุทธรูป พระไตรปิฎก รวมไปถึงวัตถุหรือโบราณวัตถุที่แสดงการสืบทอดของพระพุทธศาสนา โดยปัญหาความไม่สงบในจังหวัดปัตตานีได้ส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนสถานและพุทธศาสนวัตถุหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น มีวัดร้างเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะพระภิกษุสงฆ์ทิ้งวัด ไม่สามารถฟื้นฟูพื้นที่วัดร้างเพื่อประกอบประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาได้เนื่องจากอยู่ในเขตที่ประชาชนสร้างบ้านเรือนหรือมีสยิด และบางส่วนอยู่ในพื้นที่ห่างไกลเขตชุมชน ทำให้ยากต่อการไปค้นหาหลักฐานและทำการรังวัดที่ดิน ศาสนสถานและศาสนวัตถุมีความเสื่อมโทรม ชำรุด ผุพัง เพราะขาดทุนทรัพย์ในการก่อสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุเนื่องจากชาวพุทธมาทำบุญที่วัดน้อย

4. ด้านศาสนทายาท หมายถึง ผู้เผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นผู้เข้าสู่ธรรมวินัยปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา มีการฝึกฝน อบรม ชัดเกล้าชีวิตมุ่งสู่ความหลุดพ้น นอกจากนั้นยังต้องทำหน้าที่ฝึกฝนอบรมพุทธศาสนิกชน ช่วยเหลือสังคม และเป็นผู้นำในการประกอบศาสนกิจ โดยปัญหาความไม่สงบในจังหวัดปัตตานีได้ส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนทายาทหลายประการ ยกตัวอย่างเช่น ขาดพระวิทยากร พระนักเทศน์ พระธรรมทูต หรือพระที่มีความรู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา พระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่บ้างมีการย้ายออกจากพื้นที่ บ้างสึกจากเพศบรรพชิตด้วยเพราะกลัวความไม่ปลอดภัยในชีวิต รวมถึงชาวพุทธไม่กล้าออกจากบ้านไปศึกษาและปฏิบัติธรรม เพราะกลัวอันตราย

บทที่ 4

การบริหารงานและโครงสร้างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

4.1 การบริหารราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

การบริหารกิจการพระศาสนานั้น เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แต่เนื่องจากอาณาจักรและศาสนจักรต้องประสานกัน เพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ รัฐบาลในฐานะผู้รับสนองพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ จึงเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจการทางศาสนา มีประวัติและพัฒนาการมายาวนาน ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา มีราชบัณฑิตและหมื่นราชสังฆการีรับมอบหมายภารกิจด้านการศาสนา ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ มีหน่วยงานรับผิดชอบ 3 หน่วยงาน คือ กรมธรรมการ กรมสังฆการี และกรมราชบัณฑิต กระทั่ง พ.ศ. 2435 รวมกรมธรรมการ กรมสังฆการี กรมพยาบาล กรมพิพิธภณฑสถาน และกรมศึกษาธิการ เป็นกระทรวงธรรมการ พ.ศ. 2462 ได้มีการเปลี่ยนชื่อ กระทรวงธรรมการ เป็นกระทรวงศึกษาธิการ และโปรดให้ย้ายกรมธรรมการ ไปรวมอยู่ในพระราชสำนักตามประเพณีเดิม ซึ่งรวมกรมสังฆการีอยู่ด้วยกันไปสังกัดอยู่ในกระทรวงธรรมการ ทั้งนี้ “โดยที่ทรงพระราชดำริว่า การศึกษาไม่ควรจะแยกจากวัด” ปีพ.ศ. 2474 มีการเปลี่ยนแปลงราชการในกระทรวงธรรมการและกรมสังฆการีเข้าด้วยเช่นเดิม กรมธรรมการยังคงสังกัดอยู่ในกระทรวงธรรมการเรื่อยมา แม้ภายหลังสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2484 ได้มีประกาศพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม เปลี่ยนชื่อ กระทรวงธรรมการ เป็น กระทรวงศึกษาธิการ และเปลี่ยนชื่อ กรมธรรมการ เป็น กรมการศาสนา และในวันที่ 3 ตุลาคม 2545 ได้มีการแบ่งส่วนราชการกรมการศาสนาเดิม ออกเป็น 2 หน่วยงาน คือ กรมการศาสนา สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี ไม่สังกัดกระทรวงใด ดังปรากฏอยู่ทุกวันนี้

กฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557 อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2543 นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ ให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครองและส่งเสริม พัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ และกฎหมายว่าด้วย

การกำหนดวิถีสถาณะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รับสนองงาน ประสานงาน และถวายการสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก รวมถึงการปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แบ่งส่วนราชการ ดังต่อไปนี้

4.1.1 ราชการบริหารส่วนกลาง

4.1.1.1 สำนักงานเลขาธิการกรม มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับงานบริหารทั่วไปและปฏิบัติงานสารบรรณของสำนักงาน ดำเนินการเกี่ยวกับงานช่วยอำนวยการและงานเลขานุการของสำนักงาน ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติราชการของสำนักงาน และเผยแพร่กิจกรรมความก้าวหน้า ในงานด้านต่าง ๆ ของสำนักงาน ดำเนินการเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี การงบประมาณ การพัสดุ อาคารสถานที่และยานพาหนะของสำนักงาน จัดระบบงานและบริหารงานทรัพยากรบุคคลของสำนักงาน ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบ งานนิติกรรมและสัญญา งานเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางแพ่ง อาญา งานคดีปกครอง และงานคดีอื่นที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงาน จัดทำและประสานแผนปฏิบัติงานของสำนักงานให้สอดคล้องกับนโยบายและแผนแม่บทการส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ตั้งและจัดสรรงบประมาณศาสนสมบัติกลาง ดำเนินการเกี่ยวกับงานโครงการพิเศษ งานความร่วมมือกับต่างประเทศ รวมทั้งเร่งรัด ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามแผนงานและโครงการของหน่วยงานในสังกัด จัดระบบการจัดเก็บ การประมวล และการใช้ประโยชน์ข้อมูลของหน่วยงานในสังกัด และเป็นศูนย์ข้อมูลของสำนักงาน ดำเนินการงานรับเรื่องราวร้องทุกข์ และงานประสานราชการ รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.1.1.2 กองพุทธศาสนศึกษา มีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินการเกี่ยวกับการควบคุม ดูแล จัดการศึกษาวิชาการ พระพุทธศาสนา การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม และรับผิดชอบงานการศึกษาของคณะสงฆ์ และการศึกษาอื่นที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำสื่อการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนา วิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแหล่งความรู้ที่เป็นระบบและอ้างอิงได้ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดทำระบบการประกันคุณภาพการศึกษาพระปริยัติธรรม สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาทุก

ระดับ รวมทั้งการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการศึกษาทุกประเภท รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.1.1.3 กองพุทธศาสนสถาน มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก และการขอเปลี่ยนแปลงชื่อวัด การขอรับพระราชทาน วิสุงคามสีมา การยกวัดร้างให้เป็นวัดที่มีพระภิกษุ อยู่จำพรรษา การขอพระราชทานยกวัดราษฎร์ขึ้น เป็นพระอารามหลวง และการจัดทำทะเบียนวัด ส่งเสริมและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ แหล่งภูมิปัญญา และแหล่งท่องเที่ยว ของชุมชน ดำเนินการเกี่ยวกับการออกแบบก่อสร้างอาคาร ศาสนสถาน และอาคาร ศาสนสมบัติ ทางพระพุทธศาสนาตามที่ได้รับมอบหมาย การบูรณปฏิสังขรณ์ และการจัดระเบียบของวัดและศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา ให้อาคารไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปกรรม และสถาปัตยกรรมทางศาสนา ดำเนินการสำรวจรังวัดที่ดิน การขออนุญาตหนังสือสำคัญที่ดิน และการ ตรวจสอบค้นคว้า หลักฐานที่ดินของวัด วัดร้าง และศาสนสมบัติกลาง ดำเนินการสงเคราะห์วัดที่ ประสบวินาศภัย การยกเว้นภาษีอากรเพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์ วัดที่ยกฐานะ และส่งเสริมฐานะเป็นวัด ที่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษา รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่น ที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.1.1.4 กองส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีอำนาจหน้าที่ในการ เสนอแนะ นโยบาย แผนแม่บท และยุทธศาสตร์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งติดตามประเมินผล ศึกษา และพัฒนารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมและสนับสนุนคณะสงฆ์ องค์กร ภาคเอกชน และองค์กรภาคประชาชนในการดำเนินงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดำเนินการ เกี่ยวกับงานพุทธศาสนสัมพันธ์และประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานต่างประเทศ หรือองค์การ ระหว่างประเทศด้านพระพุทธศาสนา ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการให้ ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก ส่งเสริมและสนับสนุนเกี่ยวกับการสรรหา การปฏิบัติ ศาสนกิจ และการพัฒนาบุคลากร ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยเผยแผ่พระพุทธศาสนา ประสานงานและสนับสนุนวัด ไทยในต่างประเทศและคณะสงฆ์ไทยที่ไปปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ รวมทั้งถวายการสนับสนุน พระภิกษุชาวต่างประเทศที่มาศึกษาและปฏิบัติธรรม ในประเทศไทย รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.1.1.5 สำนักงานพุทธมณฑล มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการ ก่อสร้าง ดูแล บำรุง รักษา และบริหารกิจการ พุทธมณฑล ดำเนินการเกี่ยวกับงานเลขานุการของ คณะกรรมการอำนวยการจัดสร้างพุทธมณฑล และคณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานที่ คณะกรรมการอำนวยการจัดสร้างพุทธมณฑลแต่งตั้ง จัดส่งเสริม และสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อ

พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ดำเนินการบริหารจัดการหอสมุดพระพุทธศาสนาและพิพิธภัณฑ์ทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.1.1.6 สำนักงานศาสนสมบัติ มีอำนาจหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ วางระบบ กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการปฏิบัติในการจัดประโยชน์ และพัฒนารายได้ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง ควบคุม แนะนำ และให้ความช่วยเหลือในการจัดการศาสนสมบัติของวัด ดำเนินการจัดเก็บรายได้และรักษาผลประโยชน์ของศาสนสมบัติตามที่ได้รับมอบหมาย รวบรวมข้อมูลในการจัดทำงบประมาณและจัดทำรายได้ให้เป็นไปตามงบประมาณศาสนสมบัติกลางประจำปี เป็นสำนักงานนายทะเบียนทรัพย์สินของวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.1.1.7 สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม มีอำนาจหน้าที่ในการรับสนองงานตามพระบัญชาและพระกรณียกิจของสมเด็จพระสังฆราช รับสนองงานการบริหารของมหาเถรสมาคมและคณะกรรมการที่มหาเถร-สมาคมแต่งตั้ง รับสนองงานเกี่ยวกับการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ การขอพระราชทานสมณศักดิ์ การถวายนิตยภัต และการจัดทำทะเบียนประวัติพระสมณศักดิ์ และพระสังฆาธิการ ดำเนินการและประสานงานกับคณะสงฆ์ในการลงนิคหกรรม และตรวจตราถวายคำแนะนำแก่พระภิกษุ สามเณร ที่มีอาจารย์ไม่สมควรแก่สมณวิสัย ดำเนินการและประสานงานเกี่ยวกับการคุ้มครองพระพุทธศาสนา เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา จัดและสนับสนุนการศึกษาอบรมพระสังฆาธิการ บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความรู้ ผลงานวิจัย และวิชาการทางพระพุทธศาสนา แก่พระสังฆาธิการ รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

และให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีกลุ่มที่รับผิดชอบงานขึ้นตรงต่อผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วย

4.1.1.8 กลุ่มตรวจสอบภายใน ทำหน้าที่หลัก ในการตรวจสอบการดำเนินงานภายในสำนักงาน และสนับสนุนการปฏิบัติงานของสำนักงาน มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการเกี่ยวกับการตรวจสอบด้านการบริหาร การเงิน และการบัญชีของสำนักงาน ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.1.1.9 กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร ทำหน้าที่หลัก ในการพัฒนาการบริหารของสำนักงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ มีประสิทธิภาพและคุ้มค่า มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะและให้คำปรึกษาแก่ผู้อำนวยการเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ ภายในสำนักงาน ติดตาม

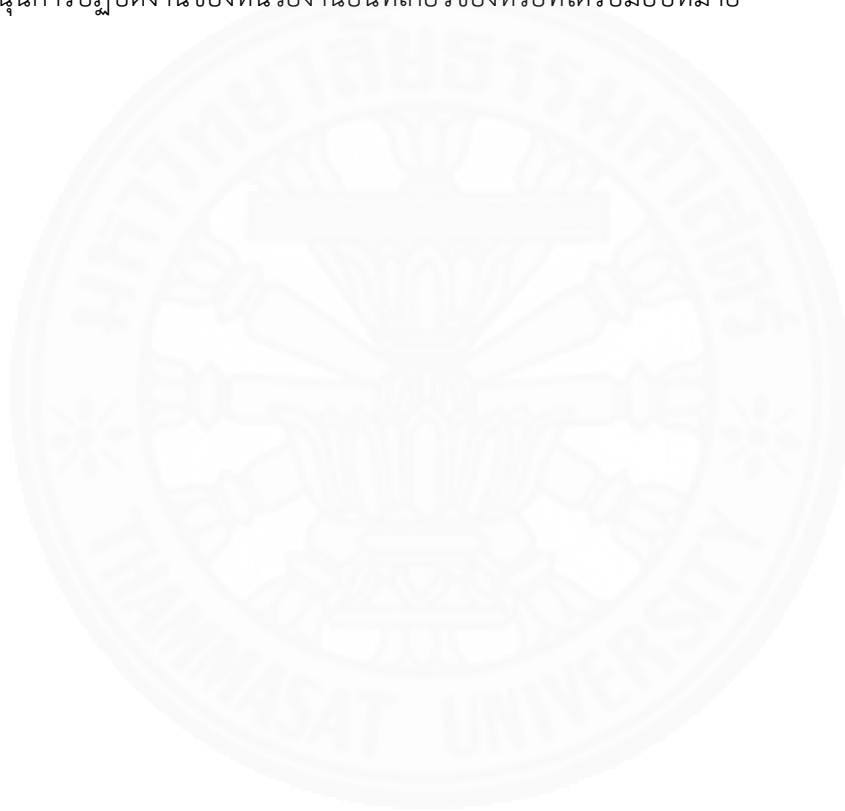
ประเมินผล และจัดทำรายงานเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการภายในสำนักงาน ประสานและดำเนินการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบราชการร่วมกับหน่วยงานกลางต่าง ๆ และส่วนราชการในสำนักงาน รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

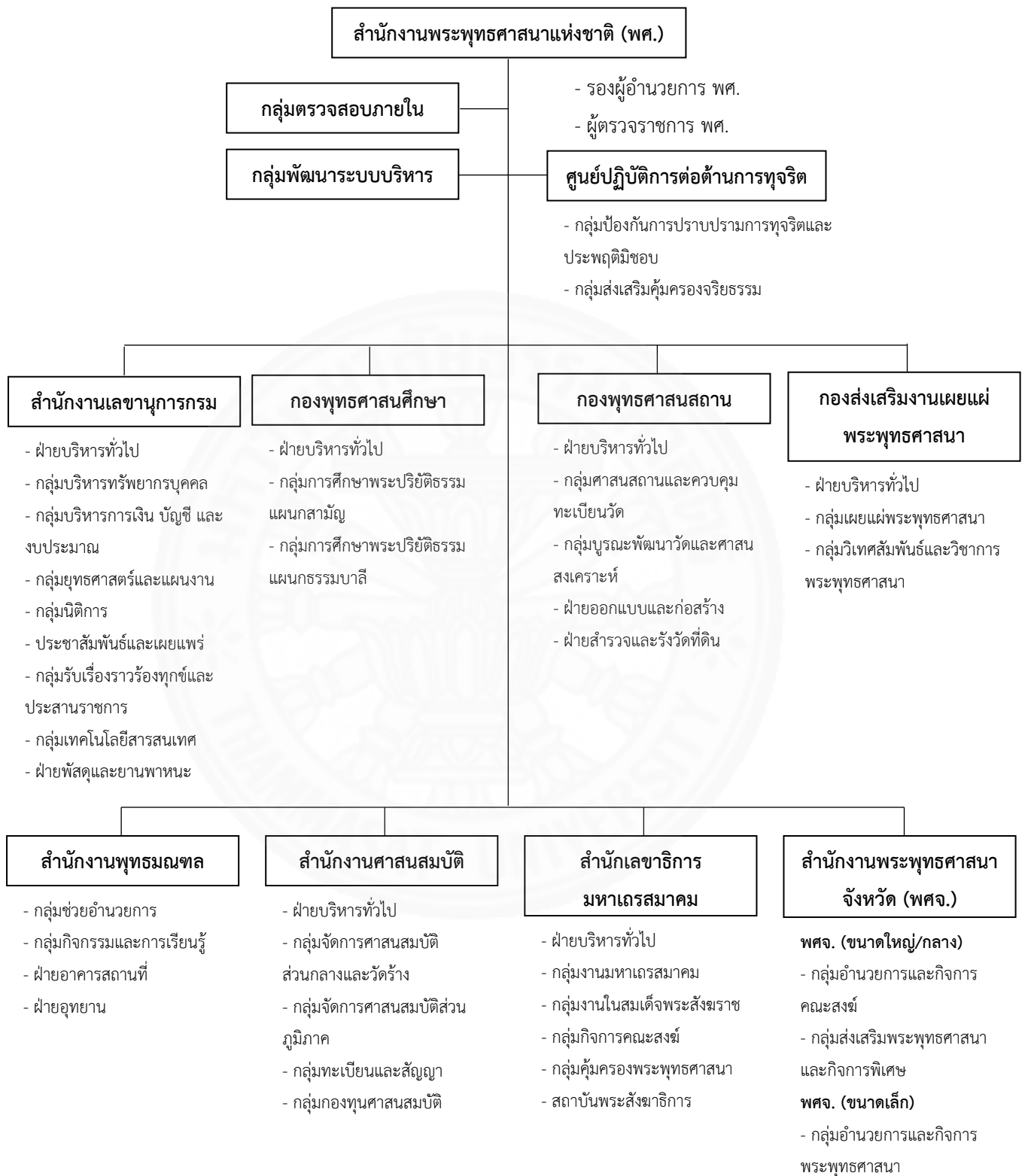
4.1.1.10 ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต เพื่อทำหน้าที่หลักในการบูรณาการและขับเคลื่อนแผนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และส่งเสริมคุ้มครองจรรยาบรรณในสำนักงาน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มงานย่อย คือ กลุ่มงานป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤตินิชอบ และกลุ่มงานส่งเสริมคุ้มครองจรรยาบรรณ มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอแนะแก่ผู้อำนวยการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤตินิชอบของส่วนราชการในสำนักงาน รวมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤตินิชอบของส่วนราชการให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกัน และปราบปรามการทุจริต มาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริตภาครัฐ และนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง เสนอต่อผู้อำนวยการ ประสานงาน เรงรัด และกำกับให้ส่วนราชการในสำนักงานดำเนินการตามแผนปฏิบัติ การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤตินิชอบของส่วนราชการ รับข้อร้องเรียนเรื่องการทุจริต การปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ในสำนักงาน และส่งต่อไปยังส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คุ้มครองจรรยาบรรณตามประมวลจรรยาบรรณข้าราชการพลเรือน ประสานงาน เรงรัด และติดตามเกี่ยวกับการดำเนินการ และร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤตินิชอบกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตาม ประเมินผล และจัดทำรายงานการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤตินิชอบของส่วนราชการในสำนักงาน และการคุ้มครองจรรยาบรรณเสนอต่อผู้อำนวยการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

4.1.2 ราชการบริหารส่วนภูมิภาค

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีอำนาจหน้าที่ในการศึกษา วิเคราะห์ และรายงานข้อมูลสารสนเทศด้านพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดนโยบาย ในระดับจังหวัด รวมทั้งเสนอแนะแนวทางแก้ไข ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบาย แผนงาน และโครงการของหน่วยงาน ในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด รวมทั้งรายงานผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถาน และศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลางในจังหวัด ส่งเสริมและสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และแหล่งภูมิปัญญาของชุมชน รวมทั้งส่งเสริมให้มีศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุน และ

ประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และด้านพุทธศาสนศึกษา รวมทั้งดูแลและควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดภายในจังหวัดให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนา รับสนองงาน ประสานงาน และสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ ตลอดจนการดำเนินการตามนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและประสานการดำเนินงานในการปฏิบัติศาสนพิธีและกิจกรรม ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติงานตามกฎหมายในความรับผิดชอบของสำนักงาน ซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือตามที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงการปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

ภาพที่ 4.1 แผนภูมิโครงสร้างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ที่มา: รายงานประจำปี 2559 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560).

4.2 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี เป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค ของพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยมีผู้บังคับบัญชาคือ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี หรือตามที่ได้รับมอบหมาย โดยผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีมีการมอบอำนาจให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ที่รับผิดชอบด้านสังคมการศึกษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นผู้กำกับดูแลการทำงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ตั้งอยู่ที่ ศาลากลางจังหวัดปัตตานี (หลังเก่า) ชั้น ๒ ถนนเดชา ตำบลสะบารัง อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีวัดที่จะต้องดูแลเป็นวัดที่มีพระสงฆ์จำพรรษาทั้งหมด 83 วัด แบ่งเป็น มหานิกาย 77 วัด และธรรมยุต 6 วัด มีพระภิกษุทั้งหมด 326 รูป แบ่งเป็น มหานิกาย 306 รูป ธรรมยุต 20 รูป และสามเณรทั้งหมด 41 รูป แบ่งเป็น มหานิกาย 39 รูป ธรรมยุต 2 รูป ปัจจุบันมีอัตรากำลังเป็นข้าราชการ จำนวน 6 คน และพนักงานจ้างเหมาบริการ จำนวน 2 คน ประกอบด้วย

1. นายถมยา ศรีประสม ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี มีหน้าที่ในการควบคุม ดูแล บริหาร ดำเนินงานตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รับสนองงานประสานงาน และถวายการสนับสนุนกิจการและบริหารการปกครองคณะสงฆ์ ดำเนินการตามนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา ดูแลรักษาและจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง รวมถึงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม และปฏิบัติราชการอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หรือนายกรัฐมนตรีและผู้ว่าราชการจังหวัด

2. นางสาวอัยย์ทิกานัน วัฒนวาที ตำแหน่ง นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ ผู้อำนวยการกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา มีหน้าที่รับผิดชอบในการควบคุมและดูแลงานอำนวยการ กิจการพระพุทธศาสนา งานพุทธศาสนศึกษา การคณะสงฆ์ งานพุทธศาสนสถาน ศาสนสมบัติ และการประสานงาน รวมถึงเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ในกรณีที่ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีติดภารกิจไม่สามารถปฏิบัติราชการได้

3. นางสาวอนุสรุ สวรรณสะอาด ตำแหน่ง นักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา มีหน้าที่รับผิดชอบงานอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา ได้แก่ งานบริหารงานทั่วไป งานบริหารงานบุคคล งานสารบรรณ งานขอ

พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ งานสรรหาบรรจุแต่งตั้งข้าราชการ/พนักงานศาสนการ งานเลขานุการคณะกรรมการพระพุทธศาสนาจังหวัด งานประชุมต่างๆ งานควบคุมดูแลพนักงาน งานนโยบายและแผนงาน/งบประมาณ รายงานงบประมาณต่างๆ การเบิกจ่ายเงินทุกประเภท รวมถึงงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

4. นายศิริพลย์ สิงห์มณี ตำแหน่งนักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา มีหน้าที่รับผิดชอบงานพุทธศาสนศึกษาและการคณะสงฆ์ ได้แก่ การจัดสรรเงินอุดหนุนด้านการศึกษาทุกประเภท การคัดเลือกแต่งตั้งผู้บริหาร แต่งตั้งครูเจ้าหน้าที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม การจัดตั้งสำนักเรียน โรงเรียน การพัฒนาครู อาจารย์เกี่ยวกับการเรียนการสอน จัดตั้งกลุ่ม และแต่งตั้งประธานกลุ่ม เจ้าหน้าที่กลุ่มโรงเรียน กลุ่มงานพิธี งานศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ การจัดตั้งดำเนินการทางวิชาการ ศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ การขอจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัด และอื่นๆ งานรับเรื่องราวร้องเรียนระหว่างประชาชน วัด หรือการประสานงานเรื่องพระประพฤติผิดพระวินัยของพระภิกษุ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-บาลี และพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา การนิเทศติดตามผลและดำเนินการเกี่ยวกับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา งานวิชาการพระพุทธศาสนา (พุทธศาสตร์บัณฑิต) การสำรวจรวบรวมข้อมูลสถิติเกี่ยวกับครู/นักเรียน งานศูนย์เผยแผ่พระพุทธศาสนาประจำจังหวัด การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การคัดเลือกผู้ทำคุณประโยชน์ให้แก่พระพุทธศาสนา งานพระธรรมทูต พระนักเผยแผ่ พระวิปัสสนาจารย์ พระนักเทศน์ พระจริยนิเทศ งานอุดหนุนสำนักงานเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ งานส่งเสริมประสานงานการพัฒนาพระสังฆาธิการระดับต่างๆ งานโครงการ รวมถึง งานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย

5. นายสรายุทธ์ ชูชนะ ตำแหน่งนักวิชาการศาสนาปฏิบัติการ ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่มอำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา มีหน้าที่รับผิดชอบงานพุทธศาสนสถานและศาสนสมบัติ ได้แก่ งานจัดสร้าง ตั้งวัด ย้าย รวม ยุบ เลิกวัด งานทะเบียน งานส่งเสริมฐานะวัด การพัฒนาวัดเป็นอุทยานการศึกษาในวัด วัดพัฒนาตัวอย่าง พัฒนาตัวอย่างดีเด่น แหล่งท่องเที่ยว งานสำรวจรังวัด ออกโฉนดและจัดทำทะเบียนที่ดินวัดร้าง วัดมีพระสงฆ์ที่ได้รับมอบหมาย งานออกแบบและก่อสร้างศาสนสมบัติ การวางแผนการจัดประโยชน์วัดร้าง วัดมีพระสงฆ์ที่ได้รับมอบหมาย การดูแลรักษาที่ดินศาสนสมบัติกลาง วัดร้าง และทรัพย์สินของพระพุทธศาสนา การจัดทำสัญญาเช่าที่ดินวัดร้าง วัดมีพระสงฆ์ที่ได้รับมอบหมาย การจัดทำสัญญาเช่าอาคาร การก่อสร้างอาคารพาณิชย์ในที่ดินวัดร้าง และศาสนสมบัติกลาง รวมทั้งการกันเขตที่ดินวัดเพื่อจัดประโยชน์ การขอรังวัดแสดงกรรมสิทธิ์ การสอบเขต การขอแบ่งเขต ระวังชี้แนวเขตในที่ดินศาสนสมบัติกลาง วัดร้าง และวัดมีพระสงฆ์ การขอยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง การขอและการจัดสรรเงินอุดหนุนบูรณะและปฏิสังขรณ์พระอารามหลวง การขอใช้ที่ดินของทางราชการเพื่อสร้างวัด การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การสนับสนุน

ให้วัดจัดกิจกรรมเพื่อให้วัดเป็นที่รวมจิตใจของประชาชน การพัฒนาวัดให้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และ เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชน วัดละ ๑ ตำบล (ตำบลคณะสงฆ์) งานส่งเสริมสนับสนุน งบประมาณ บุรณะและพัฒนาวัดในรูปแบบต่างๆ เช่น วัดประสบอุทกภัย ฯลฯ ประเมินผลการดำเนินงานของวัด การเก็บรักษาเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ยกวัดร้างขึ้นเป็นวัดมีพระสงฆ์อยู่จำพรรษา การขอยกเว้นภาษีอากร วัสดุนำเข้าจากต่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนาวัด การจัดทำนิตยภัตพระสังฆาธิการ พระสมณ ศักดิ์ พระเปรียญ รวมทั้งการประสานเสนอขอแต่งตั้ง เลื่อนสมณศักดิ์ กลุ่มงานพิธี รวมถึง งานอื่นๆ ที่ ได้รับมอบหมาย

6. นางวัชรีย์ ต้นตระกูล ตำแหน่งเจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน ปฏิบัติหน้าที่ในกลุ่ม อำนวยการและกิจการพระพุทธศาสนา รับผิดชอบงานในกลุ่มอำนวยการและประสานงาน และ ช่วยเหลืองานบางเรื่องในกลุ่มพุทธศึกษาและการคณะสงฆ์ ได้แก่ ระเบียบการเงิน ใบจัดสรรเงิน ประจำงวด ของงบประมาณประจำปี/เพิ่มเติม/โอนเปลี่ยนแปลง/เงินกัน ลายมือชื่อผู้ขอเบิกจากคลัง/ ธนาคาร รายงานงบเดือน/บัญชีส่วนราชการ รายงานขอซื้อ/ขอจ้าง ทะเบียนทรัพย์สิน/รายงาน ตรวจสอบพัสดุหนังสือแจ้งการโอน คำสั่งแต่งตั้งกรรมการเก็บรักษาเงิน/หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ ขอ อนุญาตติดตั้งไฟฟ้า/โทรศัพท์ เบิกจ่ายเงินเดือน/กบข. เบิกจ่ายเงินโครงการ เงินทศรองราชการเบิก จากคลัง สัญญาเงินยืมทศรองราชการ/ใบยืมราชการ แจ้งการตัดโอนอัตราเงินเดือนข้าราชการ ภาษี เงินได้บุคคลธรรมดา เงินสวัสดิการค่ารักษาพยาบาล ขอรับบำเหน็จ/บำนาญ ใบแจ้งยอดเงินฝาก ธนาคาร จัดทำเอกสารการบัญชีตามระบบ GFMS รายงานผลการดำเนินงาน ขอเบิกเงินค่าเช่าบ้าน ขอเบิกเงินค่าสาธารณูปโภค

7. นายวัชรพงษ์ แดงเงิน ตำแหน่ง พนักงานจ้างเหมาบริการ ปฏิบัติหน้าที่ขับรถยนต์

8. นางสาวสุไลวรรณ พูลท้าวญาติ พนักงานจ้างเหมาบริการ ปฏิบัติหน้าที่ทำความสะอาด

ภาพที่ 4.2 แผนภูมิแสดงสายการบังคับบัญชาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี
ที่มา: สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี, 2558.

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี เป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ในการสนับสนุนและสนองงานคณะสงฆ์ เป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนกิจการงานพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี ร่วมกับคณะสงฆ์

ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีรายหนึ่งกล่าวว่า “เราไม่ได้ทำงานตามคำสั่งของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแต่เพียงเท่านั้น เรายังต้องทำตามนโยบายคำสั่งของผู้ว่าอีก แถมยังต้องสนองงานคณะสงฆ์ด้วย บางครั้งงานไม่ได้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาแต่ก็ต้องช่วยจังหวัด เพราะถือว่าเป็นการทำงานร่วมกันของทุกหน่วยทั้งจังหวัด ในนามจังหวัด”

ด้วยภารกิจงานที่หนักและยิ่งใหญ่ เพราะศาสนาถือเป็นหนึ่งในสถาบันหลักของชาติ หากแต่มีข้าราชการปฏิบัติงานเพียง 6 คน และเมื่อดูที่จำนวนงานที่ข้าราชการแต่ละคนได้รับมอบหมายนั้น เห็นเลยว่าหนักมาก เพราะรายละเอียดงานจะสอดคล้องกันกับงานของสำนัก/สำนักงาน/กอง ในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ส่วนกลาง) แม้จังหวัดปัตตานี จะเป็นจังหวัดที่มีจำนวนพระและวัดในพื้นที่จังหวัดไม่มากนักเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น หากแต่การปฏิบัติงานก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นเลย เพราะนอกจากจะต้องปฏิบัติราชการตามคำสั่งของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้วยังต้องปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้ว่าราชการจังหวัดอีก ทั้งยังต้องปฏิบัติงานภายใต้ความเสี่ยงของสถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัด ทำให้ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีแทบไม่รู้จักวันหยุด เพราะวันหยุดส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และแม้จะไม่ใช่วันหยุดที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทางจังหวัดก็มักจะจัดงานเสมอทั้งในส่วนของวันเสาร์ วันอาทิตย์ ก็มักจะเป็นวันที่ทางวัดจัดกิจกรรม ด้วยเหตุผลที่ว่า วันหยุดคนเข้าวัดทำบุญมากกว่าวันธรรมดา ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นที่มาของคำว่า “ทำงานสำนักพุทธไม่มีวันหยุด”

ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีรายหนึ่งกล่าวว่า “ข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่นี้ ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่อยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว เพราะเค้ต้องการทำงานใกล้บ้าน ดังนั้นเรื่องการปรับตัวจึงไม่น่าเป็นห่วงมากนัก อย่างช่วงแรกที่เข้ามารายงานตัวที่นี้ จังหวัดจะมีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี แนวทางการดำเนินชีวิตของคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อทำความเข้าใจและกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้สอดคล้องกับชุมชน ยังมีการฝึกอบรมพัฒนาประสิทธิภาพข้าราชการ โดยฝึกอบรมร่วมกันในลักษณะการสัมมนาร่วม ระหว่าง ข้าราชการ ผู้นำศาสนาทั้งพุทธและอิสลาม อำเภอกำนันและผู้ใหญ่บ้าน”

ดังนั้นข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีที่มาทำงานจึงไม่มีผลกระทบหรือปัญหาเรื่องของการใช้ชีวิตมากนัก เพราะต่างได้เรียนรู้แนวทางในการใช้ชีวิต และส่วนใหญ่คือคนที่มิถุมีถิ่นอาศัยอยู่ในแถบนี้อยู่แล้ว แต่ปัญหาบุคลากรด้านอื่นๆ ยังคงมีอยู่และเป็นปัญหาสำคัญของการ

บริหารงานส่วนภูมิภาคของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาตินั้นก็คือ การที่บุคลากรได้รับผิดชอบงานที่ไม่ตรงกับวุฒิและความถนัด เนื่องจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดมีจำนวนบุคลากรที่น้อย และต้องรับผิดชอบงานทุกส่วนอย่างรอบด้าน โยข้าราชการทุกคนจะได้ตำแหน่งนักวิชาการศาสนาเหมือนกันทุกคน แต่ต้องมีบางคนที่ต้องมาทำเรื่องการเงิน การบัญชี การพัสดุ จัดซื้อจัดจ้าง กฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่ต้องการคนที่มีความรู้เฉพาะมารับผิดชอบ หากวิเคราะห์ตามการแบ่งภาระงานให้บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีรับผิดชอบจะเห็นได้ว่า ข้าราชการหนึ่งคนรับผิดชอบงานเยอะมาก ทำให้ในบางครั้งการดำเนินงานและบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากเท่าที่ควร และนี่คืออีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้มีการไหลออกของข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรายหนึ่งกล่าวว่า “อยู่จังหวัดต้องรับผิดชอบงานหลายอย่าง ซึ่งจะเกิดปัญหาการได้ทำงานไม่ตรงสาย จบอย่างหนึ่งต้องรับผิดชอบงานอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นงานที่คนอื่น ๆ ในสำนักงานเกี่ยงกันไม่ยอมทำ และปัญหาของการต้องทำงานนอกเวลาราชการและในวันหยุด ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ว่าจะส่งผลต่อการขอโอนย้ายของข้าราชการ”

นอกจากนี้แล้วสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดยังต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ภายในจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีเป็นผู้บังคับบัญชา มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ด้านสังคมการศึกษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งเป็นงานของจังหวัดตามนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัด เช่น โครงการบรรพชาอุปสมบทหมู่เฉลิมพระเกียรติ นอกจากนี้แล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดยังเป็นผู้มีอำนาจในการพิจารณาปรับเพิ่มขึ้นและเงินเดือนข้าราชการ การให้เงินพิเศษเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน การพิจารณาวันขาด ลา มาสาย ของข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี แต่อำนาจในการจัดสรรข้าราชการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงการโอนย้ายข้าราชการยังเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ข้าราชการในสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีรายหนึ่งกล่าวว่า “ความดีความชอบในการปฏิบัติงานจะมีผลกับการปรับขึ้นเงินเดือนซึ่งเป็นสิทธิของผู้ว่า จะให้เราได้เท่าไร บางครั้งเงินของจังหวัดเหลือ ผู้ว่าก็จะพิจารณาเพิ่มให้กับเงินเดือนที่ได้ปรับอีกเป็นพิเศษ บางทีก็อาจมีเงินจาก ศอ.บต. ที่เหลือแบ่งมาด้วย”

การดำเนินงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี นอกจากจะมีปัญหาและอุปสรรคในเรื่องของสถานการณ์ความไม่สงบ และจำนวนข้าราชการที่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานแล้ว ยังมีปัญหาในการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน กับหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน นั่นก็คือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี กระทรวงวัฒนธรรม

ข้าราชการในสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีรายหนึ่งกล่าวว่า “แม้เราจะทำงานร่วมกันหลายครั้ง เพราะต้องทำงานในนามจังหวัด ภายใต้ผู้ว่าฯ แต่บ่อยครั้งที่วัฒนธรรมไม่ได้ช่วยงานเราเท่าที่ควรจะทำ และหลายครั้งก็แข่งกันทำงานจนรู้สึกเหนื่อยเพราะในพื้นที่มันมีปัญหาความไม่สงบก็ทำงานยากอยู่แล้ว แล้วหน่วยงานภาครัฐด้วยกันทำไมต้องแข่งขันกันด้วย”

สาเหตุเนื่องจากเมื่อก่อนที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังไม่ได้มีการแยกจากกระทรวงวัฒนธรรม ภารกิจงานที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาทั้งหมดจะเป็นของกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม และเมื่อพอแยกออกมาเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแล้ว ภารกิจงานบางอย่างในการอุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนายังมีเกี่ยวข้องกันอยู่บ้าง ซึ่งจะชัดเจนอย่างมากในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่มีความคล้ายคลึงกันในเนื้องาน หลายๆ ครั้งมักจะถูกมองอยู่เสมอว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทำงานแข่งกันกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด

บทที่ 5

ยุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสู่การนำไปปฏิบัติ

5.1 ยุทธศาสตร์และนโยบายรัฐในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในอดีต สถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความไม่สงบและมีความรุนแรงอย่างต่อเนื่อง เป็นผลมาจากคนกลุ่มหนึ่งซึ่งมีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ มีความรู้สึกคับแค้นใจ และรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการดำเนินงานของภาครัฐ จึงนำมาเป็นเงื่อนไขและต่อสู้ด้วยการใช้ความรุนแรง ส่งผลให้เกิดความหวาดกลัว ความไม่ไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน และประชาชนกับประชาชนด้วยกันเอง ทั้งยังส่งผลต่อการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่ นอกจากนี้ ความไม่เข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ยังคงถูกใช้เป็นเงื่อนไขสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรง ในขณะที่การพัฒนาพื้นที่ เศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต สังคมและการศึกษา ไม่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ของพื้นที่ รวมถึง การบริหารจัดการของภาครัฐที่ขาดเอกภาพ และขาดการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดสถานการณ์ความรุนแรงและความไม่สงบ โดยปัญหามีลักษณะซับซ้อน ละเอียดอ่อน และเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งนี้ ปัจจัยหลักที่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขของปัญหา คือ ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ รวมทั้งประชาชนมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดวิถีชีวิตเพื่อดำรงอยู่ในสังคมไทยภายใต้ความเข้าใจ และการยอมรับบนพื้นฐานของความเป็นอัตลักษณ์ดังกล่าว จวบจนปัจจุบันสถานการณ์ความรุนแรงยังคงอยู่ ถือได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่มีความละเอียดอ่อน และมีผลกระทบต่อความมั่นคงอย่างยิ่ง ด้วยเป็นปัญหาความรุนแรงที่เป็นผลมาจากเงื่อนไขที่ซับซ้อน และเชื่อมโยงกันใน 3 ระดับ¹ คือ 1) เงื่อนไขระดับบุคคล ซึ่งเกิดจากกลุ่มที่มีอุดมการณ์แตกต่างจากรัฐ การสร้างเงื่อนไขของเจ้าหน้าที่รัฐบางคน ภัยแทรกซ้อน และการใช้ความรุนแรงอันมีเหตุจากความแค้นและความเกลียดชัง 2) เงื่อนไขระดับโครงสร้าง คือ โครงสร้างการปกครองและการบริหารราชการ ถึงแม้จะมีการกระจายอำนาจแล้ว

¹ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีน, “นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 – 2562,” สำนักนายกรัฐมนตรีน, <http://www.nsc.go.th/Download1/นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้%20พ.ศ.%202560-2562.pdf> (สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2560).

ก็ตาม แต่ประชาชนบางส่วนยังรู้สึกไม่สามารถสนองตอบกับความต้องการ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเลือกปฏิบัติ และขาดอำนาจในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเองอย่างแท้จริง และ 3) เงื่อนไขระดับวัฒนธรรม ประชาชนไทยมลายูในพื้นที่บางส่วน รู้สึกแปลกแยก ไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยเห็นว่าการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐบางคนยังขาดความรู้ ความเข้าใจ หวาดระแวง และมีอคติ ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ จึงเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในพื้นที่บางส่วน ยอมรับหรือเห็นด้วยกับฝ่ายที่ใช้ความรุนแรง และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ หยิบยกมาใช้เป็นข้ออ้าง เพื่อสร้างความชอบธรรมในการใช้ความรุนแรงในการต่อสู้เพื่อเป้าหมายของตน

ผลจากการดำเนินการตามนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555 – 2557 ที่ผ่านมา ทำให้การแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความก้าวหน้าตามลำดับ โดยสำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี ได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 – 2562 ความตอนหนึ่งว่า “รัฐมีการปรับแนวทางการแก้ไขปัญหาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่มากยิ่งขึ้น เช่น การจัดระบบการดำเนินงานด้านความมั่นคง และด้านการพัฒนา ให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น ปรับกลไกการบริหารให้มีเอกภาพ มีการบูรณาการงบประมาณแผนงานโครงการ ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นโยบาย และการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ มีความคืบหน้าที่ชัดเจน คือ การเปิดเวทีพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ภาคประชาสังคมและภาคประชาชน กล้าแสดงออกและเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ภาครัฐและเจ้าหน้าที่รัฐมีการปรับตัว พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ และความทุ่มเทต่อการแก้ไขปัญหาเพิ่มขึ้น จนทุกฝ่ายมีความมั่นใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสันติสุข อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญ คือ การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การสร้างเอกภาพและการบูรณาการ การทำงานร่วมกันของภาครัฐให้มากยิ่งขึ้น โดยหลังจากมีการปรับโครงสร้างการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ 98/2557 เรื่อง การแก้ไขปัญหাজังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ให้ความสำคัญกับเรื่องเอกภาพและการบูรณาการการดำเนินงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ ทำให้อุปสรรคในเรื่องการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งการบริหารจัดการการแก้ไขปัญหา ที่เป็นเอกภาพเริ่มมีทิศทางที่ชัดเจนและแนวโน้มที่ดีขึ้น ในระยะต่อไป มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในทิศทางที่ดีขึ้น คือ 1) ภาครัฐมีทิศทางและพัฒนาการในการแก้ไขปัญหา มีความเข้าใจในวิถีชีวิต และความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งรับรู้ปัญหาและ ความต้องการของประชาชนในพื้นที่โดยตรง 2) การเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขและพัฒนาพื้นที่ของภาคประชาชน ภาคประชาสังคม สตรีและเยาวชนเพิ่มขึ้น 3) นานาชาติและองค์กรต่างประเทศ มีความเข้าใจและให้ความร่วมมือต่อการแก้ไขปัญหาจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ 4) กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมีความต่อเนื่อง และ 5) การรวมตัวของประชาคมอาเซียนเป็นโอกาสสำคัญ ของพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งมีจุดแข็งในเรื่องของ ภาษา วัฒนธรรม ทรัพยากร และเชื่อมต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกัน”

ในส่วนของแผนปี พ.ศ.2560 – 2562 ยึดหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" และ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ภายใต้วิสัยทัศน์ "สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย ปราศจากเงื่อนไขความรุนแรง วิถีชีวิตของทุกคนได้รับการปกป้อง พัฒนابนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม และมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน" และเพื่อให้การแก้ไขปัญหาที่มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา กรอบแนวคิด และวิสัยทัศน์ จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย 6 ข้อ ดังนี้

1. เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย สงบสันติ มีความไว้วางใจเชื่อใจต่อกัน ปราศจากเงื่อนไข ที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่าย

โดยการเสริมสร้างศักยภาพ ชีตความสามารถ และประสิทธิภาพการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พัฒนาประสิทธิภาพงานการข่าวภาคประชาชน มุ่งเน้นการรวบรวมข้อมูล และการพิสูจน์ทราบประเด็นปัญหาที่ยังก่อให้เกิดเงื่อนไขทางลบในพื้นที่ เสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน เสริมสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ในทุกมิติ และขจัดเงื่อนไขและสาเหตุที่ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เกิดความรู้สึกแตกแยกหรือความไม่เท่าเทียม รวมถึงการสร้าง ความเชื่อมั่นในกระบวนการเยียวยาของภาครัฐให้ครอบคลุมทั่วถึงทุกกลุ่ม ทุกระดับ

2. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยการสนับสนุนให้หน่วยงานภาครัฐส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม มีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา มากขึ้น สนับสนุนการเปิดพื้นที่ปลอดภัยในทุกระดับอย่างเป็นรูปธรรม ให้ประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มทั้งในและนอกพื้นที่ ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีบนพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงการส่งเสริม สนับสนุน และเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสตรี เด็ก และเยาวชนในทุกระดับให้มีความเข้มแข็ง ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ทุกมิติอย่างต่อเนื่อง

3. เพื่อให้สังคมไทย และสังคมในพื้นที่ ยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคม พหุวัฒนธรรม และรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยการส่งเสริมคุณค่าและการยอมรับการอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม อย่างมีเกียรติ ศักดิ์ศรี และเท่าเทียมกัน ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้เจ้าหน้าที่ภาครัฐทุกฝ่าย และส่งเสริมให้การดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามหลักศาสนาทุกศาสนาเป็นไปโดยไม่มีอุปสรรค รวมถึงการเสริมสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับประชาชนทั้งในพื้นที่และสังคมไทย ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ พร้อมผนึกกำลังแก้ไขปัญหาพร้อมกัน

4. เพื่อพัฒนาศักยภาพของคน สังคม และเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความเสมอภาคและเป็นธรรมในสังคมอย่างทั่วถึง ให้เป็นพื้นที่นำร่อง นำร่องเที่ยว และนำลงทุน

โดยการพัฒนาศักยภาพของคนในสังคม เร่งรัดดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาสในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ในทุกมิติ สร้างโอกาสในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ พัฒนาและส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการแก้ไขปัญหาความยากจน และส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทย ภาษามลายู ภาษามลายูถิ่น ภาษาอาหรับ และภาษาต่างประเทศ ที่สำคัญ

5. เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและหลักประกันความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ และเตรียมความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้ง

โดยการส่งเสริมกระบวนการพูดคุยระหว่างกลุ่มคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเรื่องหลักการ เป้าหมาย และรูปแบบของการกระจายอำนาจที่เหมาะสม บนพื้นฐานความเป็นพหุสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เป็นไปตามหลักสากล ไม่เป็นเงื่อนไขไปสู่การแบ่งแยกดินแดน ส่งเสริมความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้กับบุคคลที่มีความเห็นและอุดมการณ์ต่างจากรัฐ ให้มีเอกภาพและสร้างหลักประกันความปลอดภัยในการเข้ามา มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงการเสริมสร้างความพร้อมและความเข้าใจของทุกภาคส่วนในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

6. เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ต่อสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้เกิดการสนับสนุนและมีบทบาทเกื้อกูลการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

โดยการพัฒนากลไก รูปแบบการสื่อสาร และบูรณาการระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการเสริมสร้างความเข้าใจอันดี ความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน องค์การระหว่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ถึงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้

และเพื่อให้การบริหารและการแปลงนโยบายสู่การปฏิบัติ บรรลุผลตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเป็นรูปธรรม จึงให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ ดังนี้

1. จัดให้มีการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยมีการจัดทำยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการรองรับนโยบายที่สอดคล้องและสนับสนุนไปในทิศทางเดียวกัน การดำเนินงานมีกลไกที่เป็นการบูรณาการ มีเอกภาพ มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการทำงานร่วมกันทั้งในระดับนโยบาย ระดับการแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และระดับปฏิบัติ สนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายอย่างมีระบบ การบริหารจัดการที่มีเอกภาพและประสิทธิภาพ ในการบูรณาการแผนงาน/โครงการ งบประมาณ ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้ง มีการพัฒนาระบบติดตามประเมินผลนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม ต่อเนื่อง และมีการกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่ชัดเจน

2. มีการดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐ และข้าราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความเข้าใจในกรอบแนวคิดและทิศทางการแก้ไขปัญหาตรงกัน มีจิตสำนึกในการบูรณาการการทำงานร่วมกัน และตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ เพื่อสนับสนุนให้การแก้ไขปัญหาดำเนินไปอย่างเป็นเอกภาพ

3. เสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายสนับสนุนการดำเนินการตามนโยบายที่ครอบคลุมพื้นที่ และทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการให้ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน ภาคเอกชน เครือข่ายสังคมออนไลน์ ทั้งในพื้นที่ นอกพื้นที่ และสังคมโลก โดยเฉพาะประชาคมอาเซียน และโลกมุสลิม เข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายขยายผลจากนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มีช่องทางร้องเรียน ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล การดำเนินงานของภาครัฐ และสนับสนุนงบประมาณเพื่ออำนวยความสะดวกให้ภาคส่วนต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาทั้งกับภาครัฐ ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเหมาะสม ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ รวมถึงการสื่อสารกับประชาชนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของนโยบายทั้ง 6 ข้อข้างต้น พบว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อให้สังคมไทย และสังคมในพื้นที่ยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม และรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหา จังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นวัตถุประสงค์ข้อเดียวที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเกี่ยวข้อง โดยเกี่ยวข้องในนโยบายข้อที่ 10 ส่งเสริมคุณค่าและการยอมรับ

การอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างมีเกียรติ ศักดิ์ศรี และเท่าเทียมกัน แนวทางดำเนินการคือ จัดระบบการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมในทุกกระดับ จัดให้มีการเรียนการสอนเรื่องสังคมพหุวัฒนธรรมในทุกกระดับ และจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ซึ่งมีหน่วยรับผิดชอบหลักคือ กระทรวงศึกษาธิการ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) หน่วยรับผิดชอบรองคือ กระทรวงวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และนโยบายข้อที่ 12 ส่งเสริมให้การดำเนินวิถีชีวิตและการปฏิบัติตามหลักศาสนาทุกศาสนาเป็นไปโดยไม่มีอุปสรรค แนวทางดำเนินการคือ สร้างทัศนคติที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม มีหน่วยรับผิดชอบหลักคือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.) ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และจัดให้มีการเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน หน่วยรับผิดชอบหลักคือ กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.) กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร ภาค 4 ส่วนหน้า (กอ.รมน. ภาค 4 สน.) โดยทั้ง 2 แนวทางการดำเนินการมีหน่วยรับผิดชอบรองคือ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

5.2 ยุทธศาสตร์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสู่การนำไปปฏิบัติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดทำยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานพระพุทธศาสนา เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาล และ เพื่อสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ โดยได้นำเอาร่างยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) และแผนปฏิรูปพระพุทธศาสนา ประเด็นการปฏิรูปของสภาการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ รวมทั้งแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางและเป็นหลักในการจัดทำ และมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมหารือหลายครั้ง โดยสามารถจำแนก ยุทธศาสตร์ 20 ปี ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้เป็น 4 แผนงาน คือ

1. แผนงานพื้นฐาน เป็นแผนงานโครงการที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้จัดทำขึ้นเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม และ ตอบสนองงานคณะสงฆ์ โดย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้พิจารณาโครงการ ที่มีความจำเป็นและพิจารณาวงเงินงบประมาณแบบประหยัดแต่สามารถตอบสนองตัวชี้วัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โครงการที่สำคัญได้แก่ เงินอุดหนุนอุปถัมภ์นิตย

ภักดิ์พระสังฆาธิการพระสมณศักดิ์และพระเปรียญ โครงการเงินอุดหนุนการบูรณปฏิสังขรณ์วัดและการพัฒนาวัด โครงการส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา

2. แผนงานยุทธศาสตร์ เป็นแผนงานที่ตอบสนองนโยบายของรัฐบาล ในยุทธศาสตร์ต่างๆ ซึ่งแผนงาน โครงการ ในแผนงานนี้ จะเป็นการยกระดับการขับเคลื่อนงานเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาให้มีประสิทธิภาพ และมีทิศทางที่สอดคล้องกับ แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก โครงการส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรมสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

3. แผนงานบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ เป็นแผนงานที่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ร่วมกับหน่วยงานอื่น ในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน ทั้งในเชิง พื้นฐาน ยุทธศาสตร์ และ พื้นที่ เพื่อให้การดำเนินการโครงการเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผล กับ ประชาชนอย่างสูงสุด โครงการที่สำคัญ ได้แก่ โครงการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนาในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

4. แผนงานบุคลากรภาครัฐ เป็นแผนงานเกี่ยวกับการจัดการบุคลากรในสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยตรง มีหลักการพิจารณา โดยใช้หลักการ ให้เกิดการประหยัดงบประมาณของภาครัฐ เพิ่มเติมบุคลากรเท่าที่จำเป็น และสามารถ สนองงานทางพระพุทธศาสนา ได้อย่างครบถ้วน

โดยแผนงานบูรณาการเชิงยุทธศาสตร์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ผลผลิตที่ 1 แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ด้านความมั่นคง และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ด้านการเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคงและยั่งยืน

แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตามนัยแห่งพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 9 กำหนดว่าการบริหารราชการเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจภาครัฐ ให้ส่วนราชการปฏิบัติดังต่อไปนี้ (1) ก่อนจะดำเนินการตามภารกิจใด ส่วนราชการต้องจัดทำแผนปฏิบัติราชการไว้เป็นการล่วงหน้า (2) การกำหนดแผนปฏิบัติราชการของส่วนราชการตาม (1) ต้องมีรายละเอียดขั้นตอน ระยะเวลา และงบประมาณที่จะต้องใช้ในการดำเนินการของแต่ละขั้นตอน เป้าหมายของภารกิจ ผลสัมฤทธิ์ของภารกิจ และตัวชี้วัดความสำเร็จของภารกิจ และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการจัดทำแผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2547 กำหนดให้ส่วนราชการ และหน่วยงานของรัฐจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลตาม

เป้าหมาย และการบริหารงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งมีการติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการปฏิบัติราชการตามนโยบายได้อย่างถูกต้องรวดเร็ว สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อให้การบริหารราชการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเกิดผลสัมฤทธิ์ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำองค์กรไปสู่เป้าหมายได้ และตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โดยได้กำหนดกรอบแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปี พ.ศ. 2560 ตามนโยบายของรัฐบาล (พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี) ซึ่งแถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน ตามรัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 จำนวน 11 ด้าน ดังนี้

1. การปกป้องและเชิดชูสถาบันพระมหากษัตริย์
2. การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ
3. การลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ
4. การศึกษาและเรียนรู้ การทะนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
5. การยกระดับคุณภาพบริการด้านสาธารณสุข และสุขภาพของประชาชน
6. การเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ
7. การส่งเสริมบทบาทและการใช้โอกาสในประชาคมอาเซียน
8. การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและการพัฒนา และนวัตกรรม
9. การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากร และการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน
10. การส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาลและการป้องกันปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในภาครัฐ
11. การปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

จากนโยบายข้างต้น พบว่ามีนโยบายที่สอดคล้องกับภารกิจงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ นโยบายที่ 2 การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ โดยการเร่งแก้ไขปัญหาการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนำยุทธศาสตร์เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนามาใช้ตามแนวทางกัลยาณมิตรแบบสันติวิธี ส่งเสริมการพูดคุยสันติสุขกับผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชนโดยไม่เลือกปฏิบัติ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการ ของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นพหุสังคม ขจัดการฉวยโอกาสก่อความรุนแรงแทรก

ซ้อน เพื่อซ้ำเติมปัญหาไม่ว่าจากผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น หรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง ทั้งจะเพิ่มระดับปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่อาจช่วยคลี่คลายปัญหาได้

แผนปฏิบัติการราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประจำปีงบประมาณ 2560 เป็นเครื่องมือสำหรับการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติที่ชัดเจนและผลักดันให้การดำเนินงานเกิดผลสัมฤทธิ์นำไปสู่การบรรลุเป้าประสงค์ต่อไป ผู้ศึกษาจะศึกษาเฉพาะแผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีผู้รับผิดชอบหลักคือ กองพุทธศาสนสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้รับการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 จำนวน 5,315,561,000 บาท จำแนกเป็น แผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 255,445,200 บาท คิดเป็นร้อยละ 4.81 ของงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ทั้งหมด รายละเอียดโครงการ/กิจกรรม ดังนี้

1. เงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์พระอารามหลวงในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 5 วัด งบประมาณ 4,621,200 บาท แบ่งเป็น

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา จำนวน 1 วัด งบประมาณ 1,340,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสตูล จำนวน 1 วัด งบประมาณ 670,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี จำนวน 1 วัด งบประมาณ 670,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดยะลา จำนวน 1 วัด งบประมาณ 1,271,200 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนราธิวาส จำนวน 1 วัด งบประมาณ 670,000 บาท

2. โครงการอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัดในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 100 วัด งบประมาณ 50,000,000 บาท แบ่งเป็น

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา จำนวน 20 วัด งบประมาณ 10,120,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสตูล จำนวน 17 วัด งบประมาณ 8,800,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี จำนวน 21 วัด งบประมาณ 10,360,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดยะลา จำนวน 21 วัด งบประมาณ 10,360,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนราธิวาส จำนวน 21 วัด งบประมาณ 10,360,000 บาท

3. เงินอุดหนุนพิเศษพระภิกษุสงฆ์ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 4,019 รูป งบประมาณ 120,570,000 บาท แบ่งเป็น

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสงขลา จำนวน 2,693 รูป งบประมาณ 80,790,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสตูล จำนวน 289 รูป งบประมาณ 8,670,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี จำนวน 400 รูป งบประมาณ 12,000,000 บาท

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดยะลา จำนวน 277 รูป งบประมาณ 8,310,000 บาท
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนราธิวาส จำนวน 360 รูป งบประมาณ 10,800,000 บาท

4. โครงการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนา ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ งบประมาณ 73,254,000 บาท ประกอบด้วย

4.1 การเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยต่อวัด ศาสนสถาน ชีวีต และทรัพย์สินของพระภิกษุสามเณร และชาวไทยพุทธในพื้นที่ มีกิจกรรมดังนี้

4.1.1 สนับสนุนการตรวจเยี่ยมของเจ้าคณะปกครองสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุสามเณร จำนวน 74 รูป/12 ครั้ง งบประมาณ 4,891,000 บาท

4.1.2 สนับสนุนการจัดประชุมสัมมนาของเจ้าคณะปกครองสงฆ์และผู้นำองค์กรทางพระพุทธศาสนา จำนวน 200 รูป/คน งบประมาณ 1,080,000 บาท

4.2 ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

4.2.1 ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม

- อุดหนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 385 รูป งบประมาณ 4,620,000 บาท

- อุดหนุนการศึกษาแผนกธรรม แบ่งเป็น นักธรรม จำนวน 1,250 รูป งบประมาณ 15,000,000 บาท และธรรมศึกษา จำนวน 25,000 คน งบประมาณ 11,250,000 บาท

- อุดหนุนการศึกษาแผนกบาลี จำนวน 105 รูป งบประมาณ 1,260,000 บาท

4.2.2 อุดหนุนการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์ฝึกอาชีพในวัด จำนวน 50 ศูนย์ งบประมาณ 3,190,000 บาท

4.2.3 สนับสนุนการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต จำนวน 240 รูป งบประมาณ 4,800,000 บาท

4.2.4 สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ สาธารณรัฐอินเดีย - เนปาล แก่พระภิกษุสามเณร และชาวไทยพุทธผู้ทำหน้าที่ด้านการสนองกิจการพระพุทธศาสนา จำนวน 225 รูป/คน งบประมาณ 10,000,000 บาท

4.3 ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ท้องถิ่น เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนตามหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ)

4.3.1 อุดหนุนวัดที่จัดกิจกรรม จำนวน 50 วัด งบประมาณ 5,000,000 บาท

4.3.2 อุดหนุนการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุ สามเณร บวชศีลจารีณีแก่กุลบุตรชาวไทยพุทธให้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักสูตร 7 วัน 15 วัน 1 เดือน และ 3 เดือน เพื่อเพิ่มศาสนทายาท จำนวน 1,000 รูป งบประมาณ 3,000,000 บาท

4.3.3 อุดหนุนการปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ ศาสนา และเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และวันสำคัญตามประเพณีท้องถิ่น จำนวน 10,000 คน งบประมาณ 1,500,000 บาท

4.3.4 โครงการอบรมค่ายคุณธรรมแก่เด็กเยาวชน โดยนำเข้าวัด เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาและปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ จำนวน 1,300 คน งบประมาณ 2,813,000 บาท

4.4 การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ โดยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายประชาชน ทั้งในชุมชนสถานศึกษา จำนวน 24 วัด งบประมาณ 4,850,000 บาท

5. เงินอุดหนุนโครงการส่งเสริมสังคมสันติสุขอยู่เย็นเป็นสุขในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ งบประมาณ 7,000,000 บาท ประกอบด้วย

5.1 โครงการสานสัมพันธ์พุทธวิถีไทยเชื่อมโยงชายแดนใต้สู่อาเซียน โดยจัดกิจกรรมประชุมสานสัมพันธ์ กลุ่มเครือข่ายพุทธสมาคม ผู้นำชาวพุทธ และองค์กรทางพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งและปลูกจิตความมุ่งมั่นที่จะร่วมพิทักษ์พระพุทธศาสนาในพื้นที่ จำนวน 110 รูป/คน งบประมาณ 2,500,000 บาท (จัดที่จังหวัดสงขลา)

5.2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีพุทธ และสังคมพหุวัฒนธรรมต่างท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สภาพวิถีการดำเนินชีวิตในบริบทที่แตกต่างของพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ต่างๆ จำนวน 200 รูป/คน งบประมาณ 2,000,000 บาท (จัดที่จังหวัดปัตตานี)

5.3 โครงการส่งเสริมจิตสำนึกค่านิยมไทย สร้างสรรเครือข่ายเยาวชนสยามเยือนถิ่นมาตุภูมิ อุดหนุนการจัดกิจกรรมแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมาภิบาลเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนสยามที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงได้เรียนรู้วิถีพุทธวิถีไทย จำนวน 200 คน งบประมาณ 2,500,000 บาท (จัดที่จังหวัดนราธิวาส)

จากโครงการและกิจกรรมข้างต้น ซึ่งเป็นองค์ประกอบของแผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถแบ่งประเภทของโครงการและกิจกรรมได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มโครงการที่มีลักษณะเป็นงานประจำ และกลุ่มโครงการที่สามารถพัฒนาและกำหนดรูปแบบได้เอง

กลุ่มโครงการที่มีลักษณะเป็นงานประจำ

ในกลุ่มนี้จะมีการดำเนินการตามรูปแบบที่ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้กำหนดรูปแบบไว้แล้ว กล่าวคือมีแบบแผนการปฏิบัติที่มีรูปแบบแนวทางเหมือนกันในสำนักงาน

พระพุทธศาสนาจังหวัดทุกจังหวัด มีหน่วยนับที่ชัดเจน มีกระบวนการซ้ำกันในทุกครั้ง โดยมีโครงการหลักและโครงการย่อย ดังนี้

1. เงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์พระอารามหลวงในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 5 วัด งบประมาณ 4,621,200 บาท มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณะวัดพระอารามหลวงที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากก่อสร้างมานาน รวมทั้งวัดที่ประสบอุทกภัย วาตภัย หรืออัคคีภัย ให้มีสภาพเหมาะสมใช้เป็นที่พักบวชปฏิบัติศาสนกิจตามสภาพสังคม เพื่อบูรณะวัดพระอารามหลวงในเขตชายแดนภาคใต้ให้มั่นคง เป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้รักและหวงแหนท้องถิ่นอันเป็นการสร้างความมั่นคงของชาติอีกทางหนึ่ง เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อให้วัดจัดการพัฒนาบริเวณอาคารสถานที่ เสนาสนะของวัดพระอารามหลวงให้สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น สวยงาม เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความจำเป็นให้มากที่สุด

2. โครงการอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัดในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 100 วัด งบประมาณ 50,000,000 บาท มีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณะวัดที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรม เนื่องจากก่อสร้างมานาน รวมทั้งวัดที่ประสบอุทกภัย วาตภัย หรืออัคคีภัย ให้มีสภาพเหมาะสมใช้เป็นที่พักบวชปฏิบัติศาสนกิจตามสภาพสังคม เพื่อบูรณะวัดในเขตชายแดนภาคใต้ให้มั่นคง เป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชนในท้องถิ่นให้รักและหวงแหนท้องถิ่นอันเป็นการสร้างความมั่นคงของชาติอีกทางหนึ่ง เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเพื่อให้วัดจัดการพัฒนาบริเวณอาคารสถานที่ เสนาสนะของวัดให้สะอาดเรียบร้อย ร่มรื่น สวยงาม เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและความจำเป็นให้มากที่สุด

3. เงินอุดหนุนพิเศษพระภิกษุสงฆ์ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ จำนวน 4,019 รูป งบประมาณ 120,570,000 บาท ถวายเป็นเงินพิเศษแก่พระภิกษุสงฆ์ รูปละ 2,500 บาทต่อรูปต่อเดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนา เสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุสามเณร ที่ปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเป็นการสนับสนุนให้คณะสงฆ์สามารถดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. โครงการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนา ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ งบประมาณ 73,254,000 บาท มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของคณะสงฆ์ ในพื้นที่ให้สามารถดำเนินงานด้านการศึกษา การเผยแผ่และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุสามเณรและชาวไทยพุทธ และเพื่อสร้างความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่าง

สันติสุข ประกอบด้วย (โครงการย่อยบางส่วนอยู่ในกลุ่มโครงการที่สามารถพัฒนาและกำหนดรูปแบบได้เอง)

- อุดหนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 385 งบประมาณประมาณ 4,620,000 บาท
- อุดหนุนการศึกษาแผนกธรรม แบ่งเป็น นักรธรรม จำนวน 1,250 งบประมาณ 15,000,000 บาท และธรรมศึกษา จำนวน 25,000 คน งบประมาณ 11,250,000 บาท
- อุดหนุนการศึกษาแผนกบาลี จำนวน 105 งบประมาณ 1,260,000 บาท
- อุดหนุนการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์และศูนย์ฝึกอาชีพในวัด จำนวน 50 ศูนย์ งบประมาณ 3,190,000 บาท
- สนับสนุนการปฏิบัติงานของพระธรรมทูต จำนวน 240 งบประมาณ 4,800,000 บาท
- สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาดูงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ณ สาธารณรัฐอินเดีย - เนปาล แก่พระภิกษุสามเณร และชาวไทยพุทธผู้ทำหน้าที่ด้านการสนองกิจการพระพุทธศาสนา จำนวน 225 งบประมาณ 10,000,000 บาท

กลุ่มโครงการที่สามารถพัฒนาและกำหนดรูปแบบได้เอง

ในกลุ่มนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย/แผนงาน แล้วส่งให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการต่อไป โดยสามารถกำหนดและออกแบบรูปแบบของกิจกรรมได้เอง แต่ต้องอยู่ภายใต้กรอบที่ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้กำหนด และในบางโครงการ/กิจกรรม สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสามารถจัดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่นได้ เช่น จังหวัด อำเภอบต ศ.อบต กอ.รมน. องค์การบริหารส่วนจังหวัด/ตำบล โดยมีโครงการหลักและโครงการย่อย ดังนี้

1. โครงการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนา ในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ งบประมาณ 73,254,000 บาท มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการดำเนินงานของคณะสงฆ์ ในพื้นที่ให้สามารถดำเนินงานด้านการศึกษา การเผยแผ่และการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุสามเณรและชาวไทยพุทธ และเพื่อสร้างความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ประกอบด้วย (โครงการย่อยบางส่วนอยู่ในกลุ่มโครงการที่มีลักษณะเป็นงานประจำ)

- การเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยต่อวัด ศาสนสถาน ชีวีต และทรัพย์สินของพระภิกษุสามเณร และชาวไทยพุทธในพื้นที่ ด้วยการสนับสนุนการตรวจเยี่ยมของเจ้าคณะปกครองสงฆ์ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่พระภิกษุ

สามเณร จำนวน 74 รูป/12 ครั้ง งบประมาณ 4,891,000 บาท และสนับสนุนการจัดประชุมสัมมนาของเจ้าคณะปกครองสงฆ์และผู้นำองค์กรทางพระพุทธศาสนา จำนวน 200 รูป/คน งบประมาณ 1,080,000 บาท

- ส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ท้องถิ่น เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนตามหลัก “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน/ราชการ) ด้วยการอุดหนุนวัดที่จัดกิจกรรม จำนวน 50 วัด งบประมาณ 5,000,000 บาท อุดหนุนการบรรพชาอุปสมบทพระภิกษุ สามเณร บวชศีลจารีณีแก่กุลบุตรชาวไทยพุทธให้เข้ามาศึกษาและปฏิบัติธรรมตามหลักสูตร 7 วัน 15 วัน 1 เดือน และ 3 เดือน เพื่อเพิ่มศาสนทายาท จำนวน 1,000 รูป งบประมาณ 3,000,000 บาท อุดหนุนการปฏิบัติธรรมเนื่องในวันสำคัญของชาติ ศาสนา และเกี่ยวเนื่องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ และวันสำคัญตามประเพณีท้องถิ่น จำนวน 10,000 คน งบประมาณ 1,500,000 บาท และโครงการอบรมค่ายคุณธรรมแก่เด็กเยาวชน โดยนำเข้าวัด เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาและปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ จำนวน 1,300 คน งบประมาณ 2,813,000 บาท

- การเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ โดยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายประชาชน ทั้งในชุมชนสถานศึกษา จำนวน 24 วัด งบประมาณ 4,850,000 บาท

2. โครงการส่งเสริมสังคมสันติสุขอยู่เย็นเป็นสุขในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ งบประมาณ 7,000,000 บาท มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษาหารือร่วมกันในการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนโดยผู้นำศาสนาเพื่อปรับยุทธศาสตร์การพัฒนางานศาสนา พัฒนาสังคมรองรับการเข้าสู่อาเซียน รวมถึงเพื่อเป็นการปูพื้นฐานความสัมพันธ์ของเยาวชนต่างศาสนิกให้มีความเข้าใจในคุณธรรม จริยธรรม ของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบด้วย

- โครงการสานสัมพันธ์พุทธวิถีไทยเชื่อมโยงชายแดนใต้สู่อาเซียน โดยจัดกิจกรรมประชุมสานสัมพันธ์ กลุ่มเครือข่ายพุทธสมาคม ผู้นำชาวพุทธ และองค์กรทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งและปลูกจิตความมุ่งมั่นที่จะร่วมพิทักษ์พระพุทธศาสนาในพื้นที่ จำนวน 110 รูป/คน งบประมาณ 2,500,000 บาท (จัดที่จังหวัดสงขลา)

- การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีพุทธ และสังคมพหุวัฒนธรรมต่างท้องถิ่น โดยจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สภาพวิถีการดำเนินชีวิตในบริบทที่แตกต่างของพระภิกษุสามเณร และพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ต่างๆ จำนวน 200 รูป/คน งบประมาณ 2,000,000 บาท (จัดที่จังหวัดปัตตานี)

- โครงการส่งเสริมจิตสำนึกค่านิยมไทย สร้างสรรเครือข่ายเยาวชนสยามเยือนถิ่นมาตุภูมิ อุดหนุนการจัดกิจกรรมแก่เยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม หลักธรรมาภิ

บาลเพื่อสร้างทัศนคติที่ดีและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเยาวชนสยามที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงได้เรียนรู้วิถีพุทธวิถีไทย จำนวน 200 คน งบประมาณ 2,500,000 บาท (จัดที่จังหวัดนราธิวาส)

แม้จะเป็นกลุ่มโครงการที่สามารถพัฒนาและกำหนดรูปแบบได้เอง แต่ก็ต้องเป็นไปในกรอบและแนวทางที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้กำหนด ดังนั้นรูปแบบที่ออกมาจึงไม่ได้ผิดแผกไปจากแนวทางที่หน่วยงานส่วนกลางวางไว้ นัก เหตุอีกประการหนึ่งที่ไม่มีการพลิกแพลงรูปแบบมากนักเป็นเพราะภารกิจงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา ดังนั้นรูปแบบของพิธีการหรือกิจกรรมจึงเป็นลักษณะรูปแบบที่ค่อนข้างตายตัวไม่สามารถพลิกแพลงได้มากนัก

ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรายหนึ่งกล่าวว่า “ทุกโครงการ ทุกกิจกรรม ในเชิงปริมาณเราสามารถทำได้บรรลุผลทุกโครงการ ในเชิงคุณภาพก็ถือว่าใช้ได้ เพราะเราได้ส่งเสริมสนับสนุนอย่างตรงจุด เพราะเรามีการเก็บข้อมูลเรื่อยมา ทั้งจากกองพุทธศาสนสถานที่ยื่นข้อมูลเอง หรือจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดที่รายงานผลเข้ามา และเราก็จะพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานต่อไปเรื่อยๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้พระพุทธศาสนาและประชาชนชาวพุทธในพื้นที่”

ในส่วนของการประเมินผลโครงการ พบว่าทุกโครงการสามารถดำเนินการได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายและตามตัวชี้วัดทุกโครงการ โดยในทุกโครงการจะมีการตั้งเป้าหมายตามตัวชี้วัดเป็นจำนวนรูป/จำนวนคน/จำนวนครั้ง/จำนวนวัด รวมถึงการสามารถเบิกจ่ายเงินได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้ จึงกล่าวได้ว่าในเชิงปริมาณสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสามารถดำเนินโครงการส่งเสริมความมั่นคงของสถาบันพระพุทธศาสนาในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้บรรลุผลตามเป้าหมายและตัวชี้วัดที่วางไว้ทุกโครงการ/กิจกรรมย่อย แต่ในเชิงคุณภาพยังไม่สามารถระบุได้แน่ชัดว่าผลลัพธ์ที่ปรากฏเป็นผลมาจากการดำเนินโครงการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจริงแท้หรือไม่ ยกตัวอย่างเช่น ความสัมพันธ์ของชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น การลดจำนวนลงของพระภิกษุสงฆ์ที่มีอัตราส่วนที่น้อยลงเมื่อเทียบกับปีก่อน ชาวไทยพุทธมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับปีก่อน รวมถึงอัตราการก่อการร้าย/การใช้ความรุนแรงอันเป็นผลจากการสร้างสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีปริมาณลดลง สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถชี้ชัดได้เลยว่าเป็นผลสำเร็จจากการดำเนินโครงการฯ หากแต่การดำเนินโครงการ/กิจกรรมต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาถือเป็นการแสดงออกที่ดีของหน่วยงานภาครัฐถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น แม้จะเหมือนการหว่านแห จับได้ปลาบ้าง ได้สาหร่ายบ้าง ได้ขยะบ้าง แต่ก็ยังดีกว่าไม่ได้ทำอะไร เพราะหน่วยงานภาครัฐได้เกิดการเรียนรู้เพื่อที่จะจับปลาให้ได้มากขึ้น จึงได้เกิดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ และโครงการต่างๆ ขึ้นมามากมาย เพื่อแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

5.3 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกับการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี

ตลอดระยะเวลาที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ได้ทำหน้าที่ในการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครอง และส่งเสริม พัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิทยฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รับสนองงานประสานงาน และถวายเป็นการสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการคุ้มครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก โดยได้มีการดำเนินงานในทุกจังหวัดทั่วประเทศด้วยการบริหารราชการส่วนภูมิภาคผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ไม่ว่าจะในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกลความเจริญ หรือแม้แต่ในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความรุนแรงความไม่สงบก็ตาม ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติก็ต้องเข้าไปทำงานในพื้นที่ ขอเพียงแค่ว่าในพื้นที่นั้นมี “วัดและพระภิกษุสงฆ์”

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและมีความรุนแรงเกิดผลกระทบต่อประชาชนรวมถึงพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่ ทั้งการลอบวางระเบิด การข่มขู่ การลอบสังหาร การเผาบ้านเรือน สถานที่ราชการ เพื่อสร้างความหวาดกลัวและผลักดันให้ประชาชนออกจากพื้นที่ รวมทั้งมีการโฆษณาชวนเชื่อบิดเบือนข้อมูลเพื่อสร้างความแตกแยกระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิม ซึ่งมีผลทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างต่อเนื่องเต็มที่

จังหวัดปัตตานี เป็นสภาพสังคมที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร โดยประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามมากกว่าร้อยละ 85 ซึ่งประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามมีการครองตนตามวิถีอิสลามอย่างเคร่งครัด จนเป็นจุดแข็งเชิงสัญลักษณ์ที่โลกมุสลิมให้การยอมรับในอัตลักษณ์ของจังหวัดปัตตานี หากแต่ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ก็มี “วัดและพระภิกษุสงฆ์” ด้วย จึงเป็นเหตุให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติต้องเข้ามาดำเนินการตามภารกิจของสำนักงานที่ได้รับมอบหมาย มีผู้รับผิดชอบหลักคือ กองพุทธศาสนสถาน

โดยกลุ่มบูรณะพัฒนาวัดและการศาสนสงเคราะห์ เป็นผู้ดำเนินการจัดทำแผนงานให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาล และยุทธศาสตร์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พร้อมทั้งโอน จ่ายเงินงบประมาณ ผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีเพื่อให้เกิดการนำนโยบายไปปฏิบัติ ให้สัมฤทธิ์ผลในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค โดยมีหน่วยงาน ส่วนกลางอยู่ที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้กำหนดแผน นโยบาย งบประมาณ ให้ หน่วยงานส่วนภูมิภาคเป็นผู้นำไปปฏิบัติในพื้นที่ โดยในบริบทของพื้นที่ที่นอกจากจะต้องทำงานตาม แนวทางที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดแล้วยังต้องทำงานภายใต้คำสั่ง/การดูแลของผู้ว่า ราชการจังหวัดปัตตานี โดยการทำงานในพื้นที่จังหวัดปัตตานีภายใต้การบริหารงานของผู้ว่าราชการ จังหวัดปัตตานีนั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีต้องปฏิบัติภารกิจภายใต้แนวทางและ นโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี โดยการบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ท้องถิ่น ทหาร ตำรวจ โดยการมอบหมายงานจะอิงตามความ ถนัดของหน่วยงาน ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดจะได้รับการมอบหมายงานที่เกี่ยวข้องกับพิธี การทางศาสนาพุทธ หรือกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ ด้วยการทำงานแบบบูรณาการ กับภาคส่วนต่างๆ ในจังหวัดปัตตานี ทำให้การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดก็ตามจะเป็นไปใน แนวทาง “การจัดกิจกรรมในภาพรวม” ของทุกหน่วยงานหรือหลายหน่วยงานในจังหวัด ส่งผลให้การ ดำเนินโครงการ/กิจกรรมบางอย่างของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (ส่วนกลาง) ไม่เป็นที่ ประจักษ์เท่าที่ควร นอกจากนี้ยังมีเรื่องของการทำงานที่ซ้ำซ้อนกัน เนื่องจากภารกิจงานของสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีมีความใกล้เคียงกันกับสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี ส่งผลให้เกิด การแข่งขันทำงานและแย่งพื้นที่ผลงานกัน ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การจัดกิจกรรมสวดมนต์ข้ามปีเนื่องใน วันขึ้นปีใหม่ และการจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญทางศาสนา (วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วัน อาสาฬหบูชาและวันเข้าพรรษา) และเนื่องด้วยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีภารกิจในการ สนองงานคณะสงฆ์ ทำให้นอกจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีจะปฏิบัติภารกิจตาม แนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนกลางและผู้ว่าราชการจังหวัด ปัตตานีแล้วยังต้องสนองงานตามแนวทางของคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี ภายใต้การนำของมหาเถร สมาคม พระพรหมจรรย์จารย์ เจ้าคณะใหญ่หนใต้ และพระสิริจรรย์การ เจ้าคณะจังหวัดปัตตานี

ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีรายหนึ่งกล่าวว่า “เราดำเนิน โครงการทุกโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเรามีการบูรณาการร่วมกันกับภาคส่วนต่างๆ ใน จังหวัด และคณะสงฆ์”

ในช่วงระยะเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ภารกิจ บทบาท กลยุทธ์และโครงการ/กิจกรรม รวมถึงแนวทางในการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานี สามารถตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ได้ในระดับหนึ่ง เพราะแผนงานต่างๆ จัดทำขึ้นมาจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่อย่างรอบด้าน โดยการรายงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีและจากการลงพื้นที่เองของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จึงทำให้แผนงานมีความเหมาะสมและสอดคล้องกันกับบริบทเชิงพื้นที่

ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติรายหนึ่งกล่าวว่า “เราต้องมีความจริงจัง ความตั้งใจ ในการดูแลช่วยเหลือ และสนับสนุนกิจการทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นมีข้อจำกัดทางงบประมาณ และระเบียบปฏิบัติทางราชการที่ยุ่ยากจึงเป็นเหตุให้ยังไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างแท้จริง ต้องอาศัยปัจจัยหลายด้านทั้งการสนับสนุนของบ้านเมือง ท้องถิ่นและชุมชน ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ มากขึ้น การบริหารงานกิจการต่างๆ จึงจะประสบผลสำเร็จ” ที่ผ่านมาคณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี มีการร่วมงานกันอย่างสม่ำเสมอ ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีรายหนึ่งกล่าวว่า “แนวทางการบริหารงานและการทำงานของคณะสงฆ์และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี มีการดำเนินการเป็นไปในทิศทางเดียวกันมาโดยตลอด โดยมีความพยายามแสวงหากิจกรรมใหม่ๆ มาดำเนินการร่วมกัน เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่พระพุทธศาสนา” ข้าราชการหน่วยงานอื่นในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้กล่าวว่า “การส่งเสริมสนับสนุนกิจการพระพุทธศาสนา หากมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดและคณะสงฆ์ เชื่อว่าย่อมเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีอย่างแน่นอน” และในอนาคตข้างหน้า สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะมีการปรับปรุงและพัฒนาแผนการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างจริงจัง เพื่อสนองตอบต่อนโยบายการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล โดยเน้นที่การสร้าง ความเข้มแข็ง และความเชื่อมั่นของคณะสงฆ์และชาวไทยพุทธในพื้นที่ พัฒนาศักยภาพของพระภิกษุสงฆ์สู่การตอบสนองต่อภารกิจสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน (ปกครอง ศาสนศึกษา ศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ สาธารณสงเคราะห์) อย่างมีประสิทธิภาพ คนในสังคมต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสมานฉันท์ และปลอดภัย วัดต้องมีความเข้มแข็ง เป็นศูนย์กลางของชุมชนพุทธ มีการเชื่อมโยงและสานสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นระหว่างเครือข่ายชาวพุทธในพื้นที่ รวมถึงการสานสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยอิสลามในลักษณะ ศาสนสัมพันธ์ และที่สำคัญคือเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อช่วยให้กิจการพระพุทธศาสนามีความมั่นคงและยั่งยืนในทุกพื้นที่ของประเทศไทย

พระสังฆาธิการรูปหนึ่งในจังหวัดปัตตานีกล่าวว่า “การเอาจุดแข็งของพื้นฐานทางสังคมที่มีทั้งผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม เป็นพลังขับเคลื่อนในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อ

ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยร่วมกัน ผ่านการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน จะเป็นจุดเริ่มต้นสู่สันติสุขมากขึ้น แม้ว่าสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จะยังไม่ยุติก็ตาม การที่พระและโต๊ะอิหม่าม ซึ่งเป็นผู้นำทางศาสนา แสดงความรัก ความสามัคคี และความร่วมมือให้เป็นที่ประจักษ์ต่อศาสนิกชนที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามได้เห็น ย่อมเป็นการตอกย้ำสัมพันธ์ของชาวบ้านให้แน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้นโดยปริยาย”

การยึดหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เป็นแนวทางในการวางแผนและนโยบายในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐต่างให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างจริงจัง “เข้าใจ” คือ เข้าใจปัญหา เข้าใจประชาชน เข้าใจพื้นที่ เข้าใจงานที่ปฏิบัติและงานที่เกี่ยวข้อง “เข้าถึง” คือ เข้าถึงทุกพื้นที่ เข้าถึงจิตใจประชาชน “พัฒนา” คือ พัฒนาในทุกๆ ด้านควบคู่กันไป กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างชัดเจน พัฒนาอย่างเป็นระบบ รัฐบาลมีการกำหนดนโยบายการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ มีการวางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ โดยมอบหน่วยงานรัฐทุกภาคส่วนร่วมกันขับเคลื่อนนโยบายทั้งในระดับประเทศและในระดับพื้นที่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเองก็เช่นเดียวกัน ได้มีการกำหนดแผนงาน/โครงการที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติของรัฐบาล ด้วยการลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมเก็บข้อมูล และรับฟังความคิดเห็นจากคณะสงฆ์และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ เพื่อแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ตรงจุดและตอบโจทย์พื้นที่ โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างความเข้มแข็งให้กับสถาบันทางพระพุทธศาสนา ด้วยการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับพระภิกษุสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนในพื้นที่ รวมถึงมีการส่งเสริมสนับสนุนในการสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำศาสนาต่างๆ ในพื้นที่ รวมถึงชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อให้พระพุทธศาสนา ยังคงดำรงอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ตราบนานเท่านาน

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผล

จากการศึกษาเรื่อง “การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี” ผู้ศึกษาได้เรียนรู้ว่า สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานี มีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของ ความแตกต่างทางด้านศาสนา วัฒนธรรม หรือแม้แต่ความไม่พอใจในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมถึงความไม่เป็นธรรมของนโยบาย ส่งผลให้การดำรงชีวิตอยู่ หรือแม้แต่การปฏิบัติราชการในพื้นที่ เป็นไปด้วยความยากลำบาก ผู้ศึกษาสรุปได้ว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการคงอยู่ และการดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนา ในจังหวัดปัตตานีคือ **ความปลอดภัย**

บริบทจังหวัดปัตตานี

ปัตตานีเป็นอาณาจักรที่เก่าแก่และมีความเจริญรุ่งเรือง จึงเป็นแหล่งศูนย์รวมของ ประชากรหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา มาตั้งแต่ในอดีต ปัตตานีเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและการ เผยแพร่ศาสนาอิสลามที่สำคัญของภูมิภาคนี้ และเป็นที่รู้จักในชื่อ “ปาตานีดารุสลาม” จนได้รับการ เรียกขานกันว่า “ระเบียงเมกกะ” ปัจจุบันเป็นแหล่งชุมชนที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณ ลุ่มน้ำปัตตานี จังหวัดปัตตานีมีขนาดเศรษฐกิจค่อนข้างเล็ก ใกล้เคียงกับจังหวัดนราธิวาส ยะลา และ พังงา โดยในปี 2552 จังหวัดปัตตานีมีผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด มูลค่า 39,658 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 4.1 อยู่ในลำดับที่ 9 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคใต้ และคิดเป็นร้อยละ 13.03 เป็นลำดับที่ 3 ของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดภาคใต้ชายแดน โครงสร้างเศรษฐกิจของจังหวัดปัตตานียังคงพึ่งพาภาค การเกษตรเป็นหลัก แต่มีแนวโน้มการปรับตัวสู่ภาคบริการมากขึ้น จังหวัดปัตตานีมีการปกครองแบ่ง ออกเป็น 12 อำเภอ 115 ตำบล 642 หมู่บ้าน ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 86.25 ศาสนาพุทธ ร้อยละ 13.75 และศาสนาอื่นๆ ร้อยละ 0.05 จังหวัดปัตตานี มีเนื้อที่ประมาณ 1,940.35 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 1,212,723 ไร่ มีจำนวนศาสนสถานทั้งจังหวัดแบ่งเป็น มัสยิด (ที่จัด ทะเบียน) จำนวน 672 แห่ง วัด จำนวน 85 แห่ง ที่พักสงฆ์ จำนวน 9 แห่ง และโบสถ์คริสต์ จำนวน 5 แห่ง

การเรียนรู้ด้านศาสนานับเป็นเรื่องสำคัญและเป็นความต้องการด้วยจิตวิญญาณของ ประชาชนในจังหวัดปัตตานี ซึ่งส่วนใหญ่่นับถือศาสนาอิสลาม โดยมีการเรียนการสอนอิสลามศึกษาใน ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและปริญญาตรี ทั้งในโรงเรียนของรัฐและเอกชน สถาบันศึกษา

ปอเนาะ ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจังหวัดปัตตานีเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัย 2 แห่ง ซึ่งเปิดการสอนอิสลามศึกษา ได้แก่ วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี และมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา วิทยาเขตปัตตานี ทั้งยังมีความหลากหลายในด้านคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร เกิดเป็นช่องว่างของโรงเรียนที่สอนศาสนาด้วยกัน ทำให้นักเรียนที่จบในโรงเรียนสอนศาสนาแห่งหนึ่ง ไม่สามารถเทียบวุฒิผลสัมฤทธิ์กับอีกโรงเรียนได้ ทำให้ต้องเรียนซ้ำ ปัญหาการถ่ายโอนหลักสูตรอิสลาม ปัญหาการจัดระเบียบสถานศึกษาอิสลาม และการตรวจสอบรับรองคุณภาพของการศึกษา ในขณะเดียวกันการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอื่นๆ ที่มีจำนวนร้อยละ 13.75 ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุน เพื่อการเรียนรู้หลักธรรมคำสอนที่มีคุณภาพและส่งเสริมความเท่าเทียมกันในการเข้าถึงบริการทางการศึกษาด้านศาสนศึกษาให้มากขึ้น

ปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีสาเหตุมาจากผู้ก่อเหตุใช้ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของอาณาจักรมลายูปัตตานี ปลูกกระตม ปลูกฝังแนวคิดแบ่งแยกดินแดนเป็นรัฐปัตตานีดาร์ลุสลาม ใช้การบิดเบือนหลักคำสอนทางศาสนาในการต่อสู้ มีปัญหาทางสังคมจิตวิทยา อันเป็นผลมาจากความแตกต่างทางภาษาสังคม วัฒนธรรมและศาสนา รวมถึงปัญหาพื้นฐานของประชาชนในพื้นที่ อาทิ ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความยากจน รายได้น้อย และว่างงาน ปัญหาความคับแค้นทางจิตใจจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมและการสร้างเงื่อนไขจากข้าราชการบางส่วน ปัญหาทางการศึกษา ปัญหายาเสพติด ปัญหากลุ่มการเมือง กลุ่มอิทธิพลทางธุรกิจ และกลุ่มผู้กระทำความผิดกฎหมาย

สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี โดยผู้ศึกษาจำแนกผลกระทบของปัญหาความไม่สงบในจังหวัดปัตตานีที่มีต่อพระพุทธศาสนา ออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ **ด้านศาสนพิธี** เช่น ชาวพุทธไม่สามารถปฏิบัติศาสนกิจตามประเพณีนิยมได้ตามปกติ ไม่ว่าจะเป็นการเวียนเทียนในช่วงเวลาก่อนพระอาทิตย์ตกดิน การบิณฑบาตรของพระสงฆ์ที่ต้องมีทหารตำรวจคอยคุ้มกันรักษาความปลอดภัย **ด้านศาสนิกชน** เช่น ชาวพุทธที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนามีการบวชน้อยลง และบางส่วนมีการย้ายถิ่นอาศัยออกจากพื้นที่ **ด้านศาสนสถานและศาสนวัตถุ** เช่น มีวัดร้างเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เพราะพระภิกษุสงฆ์ทั้งวัด ไม่สามารถฟื้นฟูพื้นที่วัดร้างเพื่อประกอบพิธีกรรมต่อพระพุทธศาสนาได้เนื่องจากอยู่ในเขตที่ประชาชนสร้างบ้านเรือนหรือมัสยิด และบางส่วนอยู่ในพื้นที่ห่างไกลเขตชุมชน ทำให้ยากต่อการไปค้นหาหลักฐานและทำการรังวัดที่ดิน ศาสนสถานและศาสนวัตถุมีความเสื่อมโทรม ชำรุด ผุพัง เพราะขาดทุนทรัพย์ในการก่อสร้างและซ่อมแซมศาสนวัตถุเนื่องจากชาวพุทธมาทำบุญที่วัดน้อย และ**ด้านศาสนทายาท** เช่น ขาดพระวิทยากร พระนักเทศน์หรือพระที่มีความรู้ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพราะพระภิกษุสงฆ์

ในพื้นที่บ้างมีการย้ายออกจากพื้นที่บ้างสีกจากเพศบรรพชิตด้วยเนื่องจากกลัวความปลอดภัยในชีวิต ชาวพุทธไม่กล้าออกจากบ้านไปศึกษาและปฏิบัติธรรม เพราะกลัวอันตราย

โครงสร้างและการบริหารงานสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีหน้าที่ในการดำเนินงานสนองงานคณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครองและส่งเสริม พัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยคณะสงฆ์ และกฎหมายว่าด้วยการกำหนดวิध्यฐานะ ผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา รวมทั้งกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง รับสนองงาน ประสานงาน และถวายการสนับสนุนกิจการและการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ เสนอแนวทางการกำหนดนโยบายและมาตรการในการค้ำครองพระพุทธศาสนา ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถานและศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา และจัดการวัดร้างและศาสนสมบัติกลาง พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา ทำนุบำรุงพุทธศาสนศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้คู่คุณธรรม สนับสนุนและส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการเป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก โดยได้มีการดำเนินงานในทุกจังหวัดทั่วประเทศด้วยการบริหารราชการส่วนภูมิภาคผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด

การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี มีหัวหน้าสำนักงานตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี มีรองหัวหน้าสำนักงานตำแหน่ง นักวิชาการศาสนาชำนาญการพิเศษ มีระดับปฏิบัติ 4 คน ประกอบด้วยตำแหน่งนักวิชาการศาสนา ปฏิบัติการ/ชำนาญการ จำนวน 3 คน และเจ้าพนักงานธุรการ จำนวน 1 คน โดยมีหน้าที่ในการสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาทั้งหมดในจังหวัดปัตตานี การบริหารงานเป็นไปตามแนวนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กล่าวคือมีทำงานตามแผนงานที่ทางสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้กำหนดลงมา ในการสนองงานคณะสงฆ์ตามภารกิจคณะสงฆ์ 6 ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยแผนงานที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดมานั้นสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ 1. โครงการที่มีลักษณะเป็นงานประจำ ซึ่งจะเป็นการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ เป็นรายหัว รูป/คน วัดกี่แห่ง เช่น เงินอุดหนุนการศึกษา เงินอุดหนุนนิตยภัต เงินอุดหนุนบูรณปฏิสังขรณ์และพัฒนาวัด เป็นต้น 2. โครงการที่สามารถพัฒนาและกำหนดรายละเอียดกิจกรรมได้เอง ซึ่งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีสามารถกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมได้เองตามความเหมาะสม ภายใต้แนวทางหลักที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นผู้กำหนด โดยจัดร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี หรือร่วมกับหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ได้แก่ จังหวัด อำเภอ

ศ.อบต กอ.รรมน. องค์การบริหารส่วนจังหวัด/ตำบล เช่น โครงการส่งเสริมสังคมสันติสุขอยู่เย็นเป็นสุขในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ การส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม และประเพณี ท้องถิ่น เพื่อให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนตามหลัก “บวร” (บ้าน วัด ราชการ) เป็นต้น

นอกจากนี้แล้วสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดยังต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ภายในจังหวัด โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีเป็นผู้บังคับบัญชา มีรองผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี ด้านสังคมการศึกษา วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นผู้กำกับดูแล ซึ่งเป็นงานของจังหวัดตามนโยบายของผู้ว่าราชการจังหวัด เช่น โครงการบรรพชาอุปสมบทหมู่เฉลิมพระเกียรติ นอกจากนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดยังเป็นผู้อำนวยการพิจารณาปรับเพิ่มขึ้นและเงินเดือนข้าราชการ การให้เงินพิเศษเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน การพิจารณาวันขาด ลา มาสาย ของข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี แต่อำนาจในการจัดสรรข้าราชการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงการโอนการย้ายข้าราชการยังเป็นของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี นอกจากจะมีเรื่องของสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่แล้ว ยังมีเรื่องจำนวนข้าราชการที่ไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานเพราะข้าราชการมีการโอนย้ายไปหน่วยงานอื่น ทั้งยังมีปัญหาเรื่องการทำงานที่ซ้ำซ้อนกันกับหน่วยงานภาครัฐด้วยกัน นั่นก็คือสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี กระทรวงวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสู่การนำไปปฏิบัติ

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีภารกิจในการดำเนินงานเพื่อสนองงานคณะสงฆ์ทั่วประเทศ ผ่านสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนภูมิภาค โดยหน่วยงานส่วนกลางเป็นผู้กำหนดแผน นโยบาย งบประมาณ ให้หน่วยงานส่วนภูมิภาคเป็นผู้นำไปปฏิบัติในพื้นที่ ในบริบทของพื้นที่นอกจากจะต้องทำงานตามแนวทางที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกำหนดแล้วยังต้องทำงานภายใต้คำสั่ง/การดูแลของผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานี โดยในการจัดโครงการ/กิจกรรมหนึ่งๆ จะต้องมีการบูรณาการการทำงานกับทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ท้องถิ่น ทหาร ตำรวจ และเนื่องด้วยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีภารกิจในการสนองงานคณะสงฆ์ ทำให้ออกจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีจะปฏิบัติภารกิจตามแนวทางของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานส่วนกลางและผู้ว่าราชการจังหวัดปัตตานีแล้วยังต้องสนองงานตามแนวทางของคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี ภายใต้การนำของมหาเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่หนใต้ เจ้าคณะภาค และเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี รวมถึงพระสังฆาธิการในจังหวัด

ในส่วนของยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ตามที่ได้แบ่งไว้ 2 ประเภทคือ 1. โครงการที่มีลักษณะเป็นงานประจำ จากการศึกษาพบว่าเป็นยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการที่ไม่สอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ แต่สอดคล้องกันกับภารกิจหลักของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติในการสนับสนุน ส่งเสริม ค้ำครองพระพุทธศาสนา และโครงการประเภทนี้เป็นนโยบายที่สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดทุกจังหวัดทั่วประเทศต้องดำเนินการ หรือบางโครงการมีการดำเนินการโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แต่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นบุคลากร รวมถึงพระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่ 2. โครงการที่สามารถพัฒนาและกำหนดรูปแบบได้เอง จากการศึกษาพบว่าเป็นยุทธศาสตร์ แผนงาน โครงการที่มีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ อันเป็นการพัฒนา และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชาวไทยพุทธและไทยมุสลิม นอกจากนี้ยังเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวไทยพุทธในพื้นที่อีกด้วย

ในส่วนของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีมีวิธีการในการทำงานที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ มีวิธีการปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของข้าราชการเป็นหลัก กล่าวคือมีการขอคำสั่งทหาร ตำรวจ ในการรักษาความปลอดภัยในการจัดกิจกรรม หลีกเลียงการแต่งชุดเครื่องแบบ ข้าราชการโดยไม่จำเป็น แต่มีข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณที่ไม่เพียงพอ การทำงานที่ยังคงมีความคลุมเครือและซ้ำซ้อนกันอยู่ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด การที่ข้าราชการได้ปฏิบัติงานไม่ตรงตามวุฒิการศึกษาและความถนัดส่งผลให้การบริหารงานไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร และจำนวนบุคลากร ที่มีเพียง 6 คน ซึ่งไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี

6.2 ข้อเสนอแนะ

การบริหารงานใดๆ ก็ตามให้ประสบผลสำเร็จ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบาย กลยุทธ์ของผู้บริหาร ทีมงาน งบประมาณ ทรัพยากร นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีเครื่องทุ่นแรง เพียงเท่านั้น หากแต่ต้องให้ความสำคัญกับ “พื้นที่” ด้วย จากการศึกษาการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี ผู้ศึกษาได้ทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขอเสนอแนะเป็นแนวทางดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับพระพุทธศาสนา

1. สร้างความปลอดภัยและความเชื่อมั่นในเกิดขึ้นในพื้นที่ อย่างน้อยที่สุดวัดต้องเป็นสถานที่ที่ปลอดภัยสำหรับชาวพุทธ มีการจัดศูนย์ประสานงานระหว่างชุมชน และเจ้าหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือเมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น

2. การสร้างความเข้มแข็งให้กับคณะสงฆ์ ด้วยการให้ความสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนภารกิจหลักของคณะสงฆ์ 6 ด้าน ได้แก่

- ด้านการปกครอง ด้วยการสนองงานพระสังฆาธิการทุกระดับด้วยความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ประสานงานเพื่อให้มีการตรวจเยี่ยมให้กำลังใจแก่พระภิกษุสงฆ์ในพื้นที่ และสนับสนุนส่งเสริมด้วยการประสานมหาวิทยาลัยสงฆ์ในการให้พระสังฆาธิการมีการศึกษาและทักษะในการบริหารจัดการวัดและการปกครองภายในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย

- ด้านศาสนศึกษา ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในวันอาทิตย์ ณ วัดในชุมชน เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้าถึงการศึกษพระพุทธศาสนาอย่างทั่วถึง รวมถึงสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้วัดและสถานศึกษาจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาและจัดสอบธรรมศึกษา

- ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารเรียน อุปกรณ์การศึกษา รวมถึงทุนการศึกษา แก่วัดที่มีความพร้อมในการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา หรือโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์เด็กยากจน หรือศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ในวัด

- ด้านการเผยแผ่ ด้วยการส่งเสริมพระธรรมทูตอาสาที่ปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการฝึกอบรมต่างๆ เพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปอย่างมีคุณภาพ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมในวัด โดยสนับสนุนให้มีการอบรมพระวิปัสสนาจารย์ให้สามารถนำหลักธรรมไปเผยแผ่ได้อย่างถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนา

- ด้านสาธารณูปการ ด้วยการส่งเสริมการจัดการวัดอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำแผนที่และแบ่งเขตภายในวัดอย่างชัดเจน เหมาะสม ถวายการอุปถัมภ์วัดให้มีเสนาสนะที่มั่นคง แข็งแรง สวยงาม จัดการให้วัดมีความสะอาด สงบ ร่มรื่น เหมาะสำหรับเป็นที่ปฏิบัติธรรมและพักผ่อนหย่อนใจ สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของชุมชน ทั้งชาวพุทธและชาวอิสลามสามารถมาใช้ประโยชน์ร่วมกันได้จากพื้นที่ของวัด รวมถึงต้องมีการเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิ์ที่ดินของวัด ที่ธรณีสงฆ์ ที่ศาสนสมบัติกลาง และที่วัดร้าง ให้มีขอบเขตที่ชัดเจน เพื่อป้องกันการบุกรุกพื้นที่และป้องกันการรุกรานจากศาสนาอื่นๆ

- ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการสร้างเครือข่ายชาวพุทธ จากกลุ่มองค์กรเครือข่ายสาธารณกุศลทางพระพุทธศาสนา กลุ่มอาสาสมัครต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือ วัด ชุมชน

และประชาชนในพื้นที่ ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีศูนย์รวมที่วัดของเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ หรือวัดที่มีความพร้อม

3. การสร้างความเข้มแข็งให้กับชาวพุทธในพื้นที่ ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติศาสนกิจตามวิถีชาวพุทธ การทำบุญ ปฏิบัติธรรม ในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรม ในวันพระ และยังคงดูแลเรื่องความปลอดภัยให้แก่ประชาชนที่จะมาร่วมกิจกรรมด้วย

4. การส่งเสริมสนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางชุมชนตามหลัก “บวร” (บ้าน วัด ราชการ) ในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมอาชีพให้ทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยอิสลามในชุมชนใกล้วัด นอกจากนี้ยังต้องมีการจัดการและพัฒนาวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น การจัดให้มีห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ สวนสมุนไพร ลานกีฬา สวนพักผ่อนหย่อนใจ

5. ใช้เทคโนโลยี นวัตกรรม ในการเผยแพร่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นวิทยุชุมชน หรือเสียงตามสายในชุมชน การใช้อินเทอร์เน็ตผ่านแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์เคลื่อนที่ เช่น LINE FACEBOOK INSTAGRAM TWEETER เป็นต้น

6. การสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างศาสนาในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมสาธิต ศูนย์ฝึกอาชีพและจำหน่ายสินค้าชุมชนของศูนย์ฝึกอาชีพในวัดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้ศาสนิกชนทุกศาสนาได้มีโอกาสพบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยน รวมถึงทำกิจกรรมพิเศษร่วมกัน เป็นการสร้างความสมานฉันท์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในพื้นที่ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข ทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่อีกด้วย

ข้อเสนอแนะหน่วยงาน

1. ต้องมีการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันระหว่างสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดและหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ทหาร ตำรวจ ประชาชน และคณะสงฆ์ เพื่อผลักดันนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงต้องมีการรับฟังความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงและแก้ไขแนวนโยบายและการปฏิบัติงานในพื้นที่จากทุกภาคส่วนด้วย

2. การกำหนดนโยบายใดๆ ต้องคำนึงถึงบริบทในด้านต่างๆ โดยเฉพาะ “พื้นที่” ต้องมีการศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในส่วนกลางควรมีการลงพื้นที่จริง เพื่อตรวจเยี่ยม สังเกตการณ์ และเก็บข้อมูล รวมถึงรับฟังความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ และผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยยึดหลักยุทธศาสตร์พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นแนวทางในการดำเนินงานให้ชี้แจง

3. ต้องให้ความสำคัญและความจริงจังในการแก้ไขปัญหาอย่างแท้จริง รวมถึงต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลที่เป็นปัจจุบันมาเป็นฐานในการประเมินแนวทางเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ไม่ใช่ดำเนินการเพียงชั่วคราวแล้วเลิกทำไป หรือปล่อยทิ้งให้หมดปีงบประมาณไป

4. ควรมีการปรับโครงสร้างสำนักงานส่วนภูมิภาค โดยการเพิ่มจำนวนผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มากขึ้นให้เหมาะสมกับพื้นที่และภาระงานของหน่วยงานในจังหวัด และผู้บริหารจากส่วนกลาง ควรมีการลงมาพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยมเป็นขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงไม่ควรเพิกเฉยต่อปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน รวมถึงข้อเรียกร้องและร้องเรียนจากหน่วยงานส่วนภูมิภาค

5. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการเพิ่มจำนวนพระภิกษุ สามเณร ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อย่างน้อยวัดละ 5 รูป เพื่อให้สามารถรับภิกษุรับผ้าป่าและเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

6. ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีพระธรรมทูตอาสาเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มากขึ้น โดยการจัดการอบรมเพื่อมุ่งพัฒนาพระธรรมทูตอาสาให้มีความรู้ทางพระพุทธศาสนาในการนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ มีทักษะในการปฏิบัติกรเข้าค่ายคุณธรรม การบรรยาย การเผยแผ่ และการเขียนเพื่อการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ทั้งผ่านการใช้สื่อออนไลน์ และสร้างอุดมการณ์ในการเผยแผ่

รายการอ้างอิง

หนังสือและบทความในหนังสือ

- กรมศิลปากร. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1-2. กรุงเทพมหานคร: ป.พิศนาคการพิมพ์, 2506.
- กลุ่มยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. แผนงาน/ผลผลิต/กิจกรรม/โครงการ ประจำปีงบประมาณ 2558 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน, (เอกสารอัดสำเนา), 2559.
- จุมพล หนิมพานิช. การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ มุมมองในทัศนะทางรัฐศาสตร์ การเมือง และรัฐประศาสนศาสตร์การบริหาร และกรณีศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.
- ทวิตา กมลเวช. เอกสารประกอบการเรียน รายวิชา รบ.641 การจัดการเชิงกลยุทธ์และความเสี่ยงเพื่อการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559.
- ฉันทวัฒน์ รัตนศักดิ์. การบริหารราชการไทย (Thai Public Administration). เชียงใหม่: คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2555.
- ไพบูลย์ โปธิสุวรรณ. การบริหารงานมุ่งผลสัมฤทธิ์. ใน อัมพร อารังลักษณ์ และคณะ (บรรณาธิการ). การบริหารปกครองสาธารณะ: การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21 PUBLIC GOVERNANCE. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2556.
- รัตติยา สาและ. ปฏิสัมพันธ์ “ใหม่” พุทธ-มุสลิม ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้. ใน ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (บรรณาธิการ). แผ่นดินจินตนาการ: รัฐและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติชน, 2549.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. การรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจกับการบริหารราชการแผ่นดินไทย: การทบทวนแนวคิด ข้อถกเถียง และข้อพิจารณาเพื่อการปฏิรูป. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชัน แพคเกจจิ้ง (2014) จำกัด, 2559.
- ศุภชัย ยาวะประภาษ และปิยากร หวังมหาพร. นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จุดทอง จำกัด, 2555.
- สุพิน เกชาคุปต์. การจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์, รัฐศาสตร์-การบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. รายงานประจำปี 2559. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560.

อุทัย เอกสะพัง และคณะ. *วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตามวิถีชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*.

ปัตตานี: โครงการจัดตั้งสถาบันสมุทรรัฐเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2547.

บทความวารสาร

พงศ์เทพ ไช่มุกด์ และคณะ, “ปัตตานีวันนี้,” *บรรยายสรุปจังหวัดปัตตานี*, สำนักงานจังหวัดปัตตานี, ฉ. 1 (2558)

อิทธิชัย สีดำ, “ปัจจัยสู่ความสำเร็จในการนำนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปปฏิบัติ ศึกษารณณ์ : ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติในจังหวัดปัตตานี,” *วารสารสงขลานครินทร์ สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, ฉ. 1 (2553)

วิทยานิพนธ์

ณัฐภาพร จินดาสวัสดิ์. “การปกครองคณะสงฆ์ในประเทศไทย กรณีศึกษา มหาเถรสมาคม.” การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารจัดการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2558.

ธนภัทร ทวีศรี. “ประสิทธิผลการบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

พระครูวิสุทธานันทคุณ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร). “การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ บัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2557.

พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์. “การศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา ภาควิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

วันชัย ศรีวงษ์ญาติดี. “ปัจจัยที่มีผลต่อการขับเคลื่อนหมู่บ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีความเข้มแข็ง.” ภาคนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการสาธารณะ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554.

อาคม ใจแก้ว. “การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ.” วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2533.

อาทิตยา เทียงวงษ์. “การสื่อสารระหว่างชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมในชุมชนรูสะมิแล จ.ปัตตานี ในช่วงระหว่างวิกฤตการณ์ความรุนแรงของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดปัตตานี. “แผนปฏิบัติการประจำปี 2556.” สำนักงานจังหวัดปัตตานี.

<http://www2.pattani.go.th/web/index.php/2015-05-21-02-06-52/156-2015-05-21-09-09-45.html> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2560).

กองแผนงานและงบประมาณ. “ผลงานทางวิชาการ.” กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน.

http://www7.djop.go.th/plan/attach/knowledge_1356327357_Strategic%20Management%20in%20public%20Sector.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2560).

ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี. “สถิติประชากร จ.ปัตตานี.” ที่ทำการปกครองจังหวัดปัตตานี.

<http://pattanidopa.go.th/content/cate/2> (สืบค้นเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2560).

วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า. “หลักสูตรประกาศนียบัตรชั้นสูง การบริหารงานพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน รุ่นที่ 4.” สถาบันพระปกเกล้า.

<http://164.115.25.150/media/pdf/2560/%รับสมัครหลักสูตร%20ปบถ.%20รุ่นที่%204/รายละเอียดหลักสูตรและการสมัคร.pdf> (สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน 2560).

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.ทศพร ศิริสัมพันธ์. “การจัดการความรู้ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช – การบริหารเชิงยุทธศาสตร์.” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

http://www.stou.ac.th/knowledgemanagement/infoserve/kmdb/read_kb.asp?db_id=9 (สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2560).

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. แนะนำสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ: วีดิทัศน์. นครปฐม:

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2560.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบายภาครัฐ. “นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2560 – 2562.” สำนักงานนายกรัฐมนตรี.

<http://www.nsc.go.th/Download1/นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้%20พ.ศ.%202560-2562.pdf> (สืบค้นเมื่อ 25 พฤษภาคม 2560).

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์

ชุดที่ 1 สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

“การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภายใต้สถานการณ์

ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี”

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ และปัญหาต่อการบริหารจัดการตามพันธกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี และเพื่อสอบถามแนวทางการบริหารในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา และยุทธศาสตร์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและจังหวัดปัตตานีที่จะทำต่อไป รวมถึงวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบริหารดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่มากน้อยเพียงไร ซึ่งผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อยอดขึ้นไป และเพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการศึกษาในภาพรวม ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลรายละเอียดการตอบสัมภาษณ์ฉบับนี้เพื่อใช้ในการศึกษาและใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัย เท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้สัมภาษณ์หรือหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ประการใด

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายวิทยา ดวงจันทร์

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

“การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี”

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่ง

ตอนที่ 2. สภาพ ปัญหา อุปสรรคของการบริหารงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และ
ข้อเสนอแนะ

1. ท่านคิดว่าสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร และท่านคิดว่า
วิธีการในการรับมือกับสถานการณ์นั้นควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีปัญหาและอุปสรรค
อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

3. ในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ภารกิจ บทบาท กลยุทธ์และโครงการ/กิจกรรม รวมถึงแนวทางการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานีของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นอย่างไร ท่านคิดว่ามีความเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่จังหวัดปัตตานีหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีในการนำนโยบายจากส่วนกลางไปปฏิบัติ

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านคิดว่าต่อจากนี้อีก 3 ปี สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีภารกิจ บทบาท กลยุทธ์และโครงการ/กิจกรรม รวมถึงแนวทางการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาในจังหวัดปัตตานีอย่างไร เป็นไปในทิศทางใด

.....

.....

.....

.....

.....

- ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมใดเป็นพิเศษหรือควรมีกิจกรรมอื่นเพิ่มเติมหรือไม่

.....

.....

.....
.....
.....

- อะไรคือปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติ การบริหารงาน การจัด
โครงการ/กิจกรรม ของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีประสบความสำเร็จ

.....
.....
.....
.....

5. จากสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ท่านคิดว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ควรมี ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาอย่างไร เพื่อช่วยให้
พระพุทธศาสนายังคงอยู่และเจริญงอกงามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

.....
.....
.....
.....
.....

ชุดที่ 2 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

“การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี”

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ และปัญหาต่อการบริหารกิจการตามพันธกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี และเพื่อสอบถามแนวทางการบริหารในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา และยุทธศาสตร์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและจังหวัดปัตตานีที่จะทำต่อไป รวมถึงวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบริหารดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่มากน้อยเพียงไร ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อยอดขึ้นไป และเพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการศึกษาในภาพรวม ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลรายละเอียดการตอบสัมภาษณ์ฉบับนี้เพื่อใช้ในการศึกษาและใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัย เท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้สัมภาษณ์หรือหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ประการใด

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายวิทยา ดวงจันทร์

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

“การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี”

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์

ชื่อ - สกุล

ตำแหน่ง

ตอนที่ 2. สภาพ ปัญหา อุปสรรคของการบริหารงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และ
ข้อเสนอแนะ

1. ท่านคิดว่าสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร และท่านคิดว่า
วิธีการในการรับมือกับสถานการณ์นั้นควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีปัญหาและอุปสรรค
อย่างไร

.....

.....

.....

.....
.....

3. ท่านคิดว่าในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ภารกิจ บทบาท กลยุทธ์และแนวทางการบริหารงานด้าน
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมกับ
บริบทของพื้นที่จังหวัดปัตตานีหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

- มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของสำนักงาน
พระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีในการนำนโยบายจากส่วนกลางและจากผู้ว่าราชการจังหวัดไป
ปฏิบัติ

.....
.....
.....
.....

4. ท่านคิดว่าต่อจากนี้อีก 3 ปี สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ควรมีภารกิจ บทบาท
กลยุทธ์และแนวทางการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาอย่างไร เป็นไปในทิศทางใด

.....
.....
.....
.....
.....

- ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมใดเป็นพิเศษหรือควรมีกิจกรรมอื่นเพิ่มเติมหรือไม่

.....

.....

.....

.....

- อะไรคือปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริหารงาน การจัดโครงการ/กิจกรรม ของ
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีประสบความสำเร็จ

.....

.....

.....

.....

5. จากสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ท่านคิดว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ควรมี ยุทธศาสตร์ และแนวทางในการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาอย่างไร เพื่อช่วยให้
พระพุทธศาสนายังคงอยู่และเจริญงอกงามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

.....

.....

.....

.....

.....

ชุดที่ 3 บุคคลที่เกี่ยวข้อง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

“การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี”

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทเชิงพื้นที่ และปัญหาต่อการบริหารจัดการตามพันธกิจของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี และเพื่อสอบถามแนวทางการบริหารในการแก้ไขปัญหาที่ผ่านมา และยุทธศาสตร์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและจังหวัดปัตตานีที่จะทำต่อไป รวมถึงวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การบริหารดังกล่าวมีความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่มากน้อยเพียงไร ซึ่งผลการศึกษานี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อยอดขึ้นไป และเพื่อใช้ในการวางแผน พัฒนา และปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงานภาครัฐ รวมถึงการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการศึกษาในภาพรวม ผู้ศึกษาจะเก็บข้อมูลรายละเอียดการตอบสัมภาษณ์ฉบับนี้เพื่อใช้ในการศึกษาและใช้ประโยชน์เฉพาะการศึกษาค้นคว้า วิจัย เท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อผู้ให้สัมภาษณ์หรือหน่วยงานของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ประการใด

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณ และผู้ทรงคุณวุฒิทุกๆ รูป/ท่าน ในการให้สัมภาษณ์ในครั้งนี้ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ด้วย

นายวิทยา ดวงจันทร์

นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ สำหรับนักบริหาร

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระ

“การบริหารงานของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดภายใต้สถานการณ์
ความไม่สงบของจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี”

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบสัมภาษณ์

ชื่อ - สกุล / ฉายา

ตำแหน่ง

ตอนที่ 2. สภาพ ปัญหา อุปสรรคของการบริหารงานพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานี และ
ข้อเสนอแนะ

1. ท่านคิดว่าสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร และท่านคิดว่า
วิธีการในการรับมือกับสถานการณ์นั้นควรเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในพื้นที่จังหวัดปัตตานีมีปัญหาและอุปสรรค
อย่างไร

.....

.....

.....

.....
.....

3. ท่านคิดว่าในช่วงเวลา 3 ปีที่ผ่านมา ภารกิจ บทบาท กลยุทธ์และแนวทางการบริหารงานด้าน
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีเป็นอย่างไร มีความเหมาะสมกับ
บริบทของพื้นที่จังหวัดปัตตานีหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

- มีปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จหรือไม่สำเร็จของการบริหารงานด้าน
พระพุทธศาสนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี

.....
.....
.....
.....

4. ท่านคิดว่าต่อจากนี้อีก 3 ปี สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ควรมีภารกิจ บทบาท
กลยุทธ์และแนวทางการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาอย่างไร เป็นไปในทิศทางใด

.....
.....
.....
.....

- ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมใดเป็นพิเศษหรือควรมีกิจกรรมอื่นเพิ่มเติมหรือไม่

.....
.....

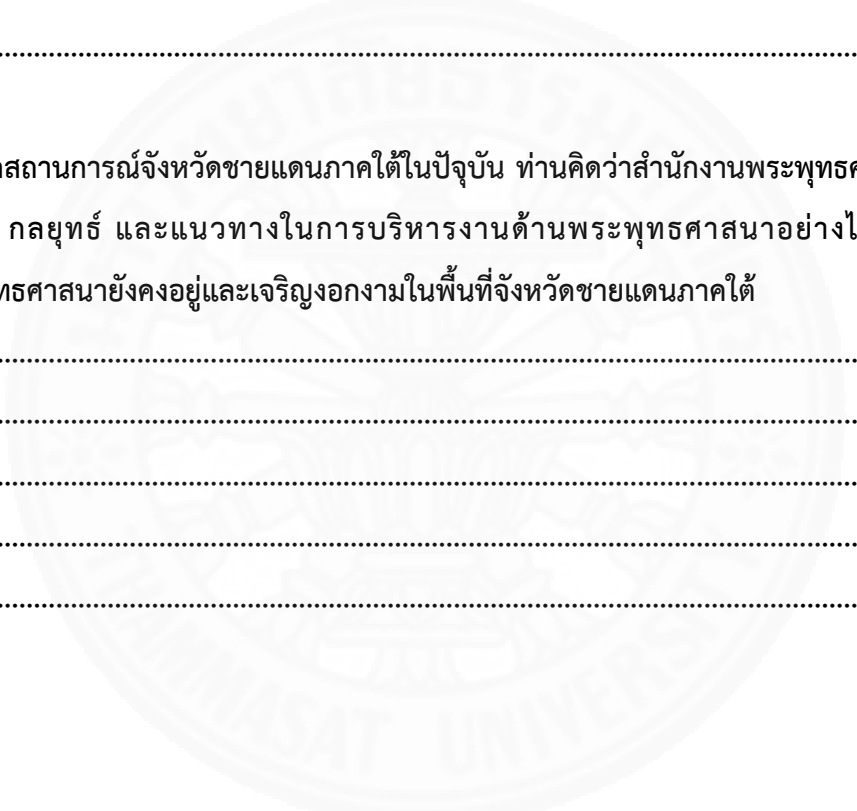
.....
.....

- อะไรคือปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การบริหารงาน การจัดโครงการ/กิจกรรม ของ
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานีประสบความสำเร็จ

.....
.....
.....
.....

5. จากสถานการณ์จังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบัน ท่านคิดว่าสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ควรมี กลยุทธ์ และแนวทางในการบริหารงานด้านพระพุทธศาสนาอย่างไร เพื่อช่วยให้
พระพุทธศาสนายังคงอยู่และเจริญงอกงามในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ข

รายนามประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล

กลุ่มที่ 1 ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ประกอบด้วย

1. นางสาวประนอม คงพิกุล
2. นายสนธยา เสนเอี่ยม
3. นายฉัตรชัย ชูเชื้อ
4. นายวิวัฒน์ วันกุมภา
5. นายสุชีพชัย เซาวกุล
6. นางกณิกนันต์ ล้อสีทอง
7. นางสาวรัฐจันทร์ ชัยชญา
8. นางสาวพรวรา บรรจง
9. จำสืบเอกหญิง สุภลักษณ์ วิชา

กลุ่มที่ 2 ข้าราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย

1. นายถมยา ศรีประสม
2. นางสาวอัยย์ทิกานัน วัฒนวาที
3. นายสรายุทธิ์ ชูชนะ
4. นายศิริพลย์ สิงห์มณี
5. นางสาวอนุสรรา สุวรรณสะอาด
6. นางวัชรีย์ ตันตระกูล

กลุ่มที่ 3 ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. พระสุทธิสมณวัตร
2. พระครูโกศลกิจวิธาน
3. พระครูโสภิตโพธิคุณ
4. นายธวัฒน์ แทนทอง
5. นายมานะ ลือสวัสดิ์
6. นายธนภุต คงสงค์
7. นายประสิทธิ์ บุญละเอียด

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นายวิทยา ดวงจันทร์
วันเดือนปีเกิด	4 กรกฎาคม 2528
ตำแหน่ง	นักประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการ กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
ประสบการณ์ทำงาน	พ.ศ. 2557 : นักประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการ กลุ่มประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ สำนักงานเลขาธิการกรม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2557 : ธุรกิจส่วนตัว